

Šlechtova restaurace

Obrázky z historie Stromovky

Lukáš Berný

NAKLADATELSTVÍ
HUTTER

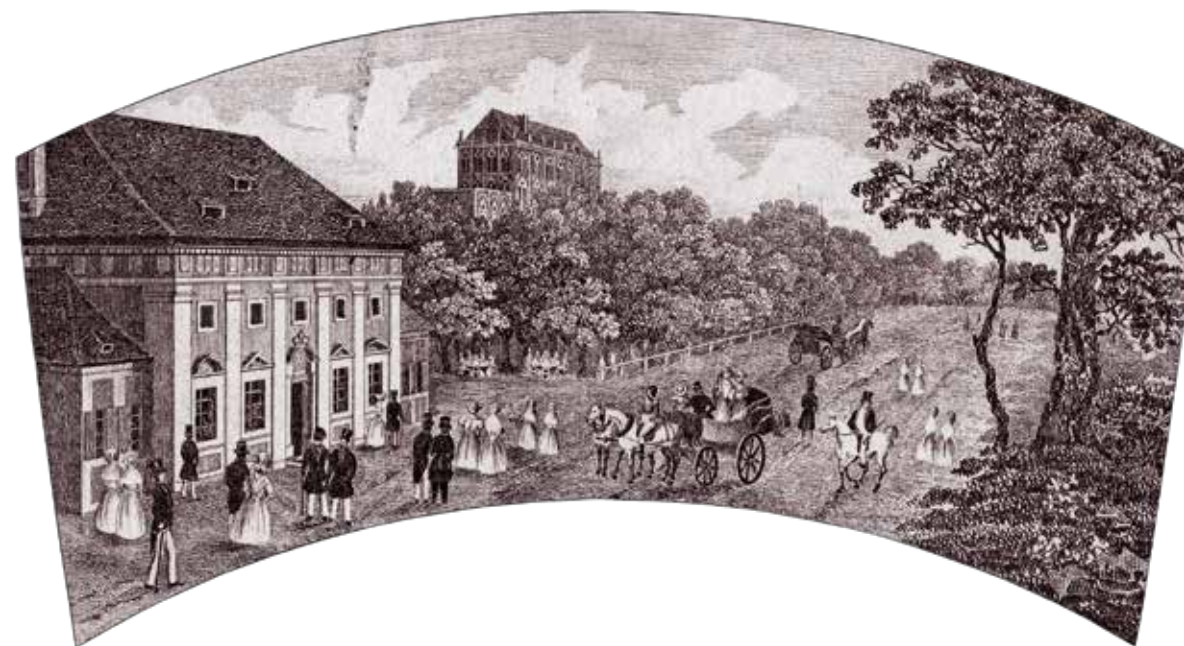

Partnerem knihy je hlavní město Praha

Lukáš Berný
ŠLECHTOVA RESTAURACE
Obrázky z historie Stromovky

Děkujeme upřímně za neocenitelnou pomoc a podporu
poskytovanou po celou dobu tvorby této knihy.
Poděkování zasluží: Karel Šlechta, František Prošek, Václav Prošek,
Aleš Berný, Václav Kozuk, Václav Rákos, Marie Zdeňková

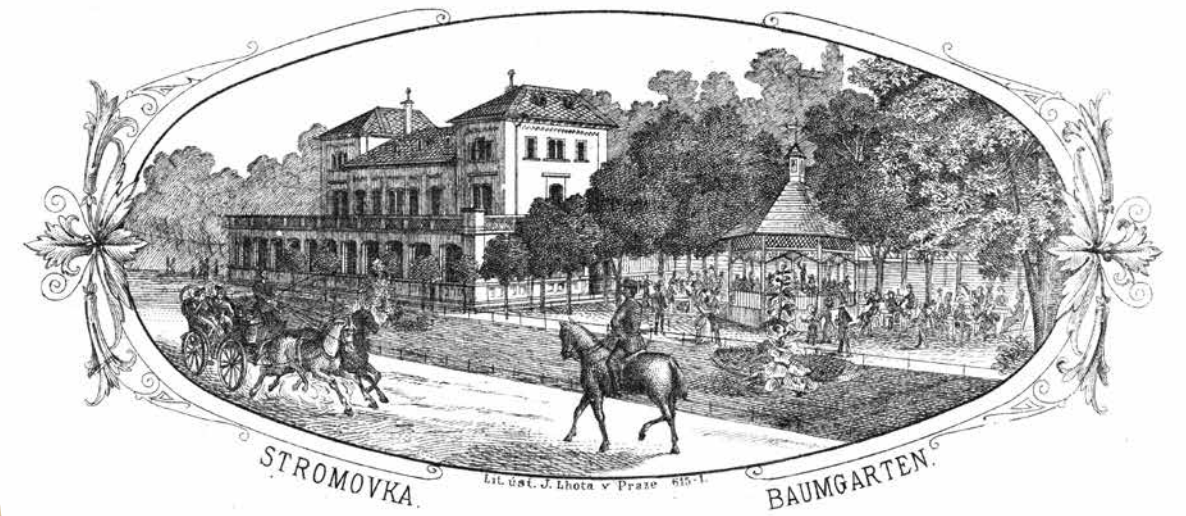
Velmi vstřícní byli také:
Gabina Fárová, MgA. Alena Marešová (Národní muzeum), Mgr. Petra Mazáčová, Ph.D.
(Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem), Mgr. Matěj Pospíšil
(Muzeum hlavního města Prahy), Mgr. Kateřina Procházková (Národní muzeum),
Mgr. Miroslava Příkrylová (Archiv hlavního města Prahy)

LUKÁŠ BERNÝ
ŠLECHTOVA RESTAURACE
OBRÁZKY Z HISTORIE STROMOVKY

NAKLADATELSTVÍ
HUTTER

Praha 2019

Z HISTORIE KRÁLOVSKÉ OBORY

Jan Lucemburský staví arénu pro rytíře kulatého stolu. Kterak císař zmokl a Královská obora dostala nový letohrádek. Božkovy oborní atrakce s parním strojem. Monumentální císařské dožínky, na nichž hosté neměli co jíst a pít. Hrabě Chotek otevírá Stromovku lidu.

Šlechtova restaurace v Královské obore, kdysi noblesní podnik navštěvovaný císařskou rodinou Habsburků i vládnoucími členy dalších evropských rodů. Místo, kde své životní jubileum slavil František Palacký, kde psali své první divadelní skeče Jan Werich a Jiří Voskovec, kde hudební orchestry vyhrávaly k tanci i poslechu básníkům, románcům, malířům, zpěvákům, hercům i fotografům. Restaurace, která přivítala jak císaře Františka Josefa I., tak prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. A nakonec dům, který se v letech normalizace proměnil ve smutně tajemné ruiny hrozící zřícením. Jeho smutný kabát dlouhá léta kontrastoval s dosud patrnou, ale léty, požáry a povodní notně zdevastovanou, zašlou krásou. Kdyby bylo vše jinak. Vydejme se na cestu zpět v čase, hodiny jdou pozpátku a my otevíráme

Popsání královského hlavního města Prahy pro cizince i domácí od Karla Vladislava Zapa z roku 1835. Zavede nás do Bubenče a do Stromovky...

„Od zámku vedou rozličné stezky a cesty ze straně dolů k znamenitému hostinci, od císaře Leopolda II. krásně vystavenému, v němž veliký sál a dva billiardy v prostranných síních se nacházejí. Venku po straně mezi stromovím jsou rozstavené stoly, a kupředu se rozprostírá daleká prohlubina, někdy vodou naplněná, nyní však vysušená a zoraná; uprostřed ní jak na porostlém ostrůvku se třeptá bahně hezkého altánku a celou prohlubinu tuto obíhá věkovité stromořadí, v němž se obyčejně jezdcové a kočáry prohánějí. Příjemné procházky odtud na všechny strany vybíhají, a svou romantičností velice zajímají. Tiše tu v chrámu přírody lze se procházeti ve dni všední, každá neděle a svátek však sem přivábí hlučnou společnost

měšťáků, jezdcové a kočáry po silnici se stíhají, osamělé procházky oživnou a šumný hluk u hostince se rozléhá. Velice znamenitá jest národní slavnost, každoročně v úterý po velikonocních svátcích zde držena, prstonárodně Štrozokem nazvaná. Každý stav, zvláště šlechta a urozenstvo, které v ten čas ještě pohromadě v hlavním městě se zdržuje, na této slavnosti veliký podíl bere,“ zaznamenává své dojmy pan Zap v první polovině 19. století.

Královská obora alias Stromovka, park anglického typu, leží v Bubenci, prastaré vsi do roku 1880 oficiálně nazývané Přední Ovenec. V době, kdy na počátku 19. století námi sledovaná restaurace vznikla, ležela obora ještě mezi poli a samotný Ovenec byl menší malebnou vsí. Na ještě skrovnější ploše se rozkládaly nedaleké Bubny a dnes tak rozlehlé Holešovice tvořilo několik zemědělských domů posazených u řeky mezi dnešními mosty Trojským a Barikádníků. Kuriozitou pražského místopisu je, že ačkoliv nejen park, ale celý výstavní areál včetně Průmyslového paláce leží v katastru Bubence, v lidové řeči Pražanů je nejčastěji označován jako „holešovické Výstaviště“.

Název Stromovka vznikl jako lidový výraz vycházející z překladu německého slova

Místodržitelství na letohrádku na kolorovaném leptu Adolfa Gustava z roku 1820 (Archiv hlavního města Prahy).

der Baumgarten, které zprvu označovalo pouze její nejzápadnější část – někdejší štěpnici. Nakonec se mezi Čechy vžilo pro celý park, byť mu zejména mnozí vlastenci dlouhá léta nemohli přijít na chuť.

Po staletí patřila obora českým králům. Lidem mimo královský či císařský dvůr se otevřela až díky purkrabímu Janu Rudolfovi hraběti Chotkovi roku 1804. Doba však nepřála rychlým změnám, ještě celé devatenácté století sloužila především jako místo setkávání bohaté aristokracie. Jak uvidíme, obyčejný člověk z „nižších vrstev“ sem hledal cestu velmi pozvolna a za svou ji vzal teprve ve dvacátém století.

Obliba parku výrazně vzrostla díky mohutným návštěvám slavných výstav pořádaných na místním Výstavišti. Zásadní byly zejména Jubilejní zemská výstava roku 1891 s přibližně dvěma a půl miliony návštěvníků, ale zhruba dvoumilionový dav lidí sem proudil i na Národopisnou výstavu československou roku 1895. Menší, stále úctyhodný zájem (asi šest set tisíc návštěvníků) přitáhla také Výstava architektury a inženýrství (1898). Následovaly výstavy pražské obchodní komory (1908) a zahradnicko-ovocnářská (1911).

Po staletí vedla z Prahy do Stromovky jediná silnice lemovaná alejí mohutných stromů, dnešní ulice Pod Kaštany, kterou sem bohatší výletníci mířili zpravidla koňskými povozy. Důležitým momentem, který výrazně ovlivnil návštěvnost obory a její restaurace, bylo zřízení veřejné dopravy do obory v roce 1885, čemuž se budeme obšírněji věnovat. V zásadě můžeme zatím konstatovat, že teprve koněspřežná a pozdější elektrická dráha přiblížila Stromovku Pražanům na dosah ruky.

Rytíři kulaté obory

Nemá smysl znovu přepisovat podrobnou historii Stromovky, kterou již čtivou formou zpracoval někdejší ředitel Muzea hlavního města Prahy Antonín Novotný (1891–1978)

Původní podoba budoucí Šlechtovy restaurace, jak ji viděl Antonín Pucherna (1776–1852) krátce po jejím otevření (akvatinta, Archiv hlavního města Prahy).

v publikaci *Královská obora* (dokončené v roce 1957, vydané 2000). Na ni proto ctěného čtenáře odkazujeme a zkráceně připomeneme pouze důležité body, zejména v návaznosti na historii místní restaurace.

Datum založení Královské obory není známé. Ve dvanáctém století pozemky držel klášter premonstrátských jeptišek v Chotěšově, nicméně první oboru zde založil král Přemysl Otakar II. Snad zde vystavěl i malý lovecký hrádek, základ pozdějšího zámku. Od řeholnic pozemky oficiálně zakoupil až jeho syn Václav II., přičemž první souvislejší informace spadají teprve do období vlády Jana Lucemburského.

Tento král, žijící svůj středověký rytířský sen, vymyslel velkolepý plán – sezve do srdce českého království největší rytíře z celé Evropy a uspořádá velkolepý turnaj, na který budou vzpomínat ještě děti jejich dětí. Vše bude inspirováno mytickými příběhy rytířů kulatého stolu bájného krále Artuše. Na světové klání poskytly peníze kláštery i obce a pozvánky se rozletěly do všech evropských království. Místem turnaje, určeného na den svatého Jana Křtitele 24. června 1319, se měla stát právě Královská obora, v níž vyrostla

obrovská dřevěná aréna. Ačkoliv pozvánka přišla v poměrně klidnou dobu evropských vztahů, bohužel do Prahy z neznámých příčin žádný velký rytíř nedorazil. Sen o velkém turnaji se s ostudou rozplynul.

Pravděpodobně Janův syn Karel IV. založil v oboře zvěřinec, v němž žilo i mnoho cizokrajných zvířat, jež císař dostával darem od jiných vládců. Jaká zde choval, známo není, za jeho syna Václava IV. byla každopádně veškerá zvěř vybita a snědena vojskem římskoněmeckého krále Ruprechta III. Falckého, jehož armáda sem se spojenci přitáhla v roce 1401. Brzy poté ji znovu vyplenili husité, až Jagellonci nechali zrenovovat zde stojící tvrz a přestavět ji na vkusný a umělecky vyzdobený zámek, budoucí Místodržitelství letohrádek. Za Ferdinanda I. Habsburského byl v oboře založen první rybník plněný z Vltavy, přívod vody zajišťoval stroj poháněný lidskou silou. Císař také nechal svým osobním zvířetníkem rozšířit zde žijící faunu. Habsburkové tady chovali jeleny, zajíce, králíky, divoká prasata, kachny a husy, bažanty, daňky, zubry, soby, také asijské ovce nebo divoké klisny.

Obora se zásadně proměnila za Rudolfa II., který v ní našel velké zalíbení. Předně nechal

Pokud nemaloval ve Stavovském divadle, odpočíval Karel Postl (1769–1818) v Královské oboře, kde také zachytil letohrádek s restaurací (1810, Muzeum hlavního města Prahy).

dosavadní rybník mnohonásobně zvětšit na dvacetihektarovou nádrž a uprostřed udělat umělý ostrov. Nechal proto podkopat celou Letenskou pláň, aby vodu přivedl speciálním podzemním tunelem, tedy dodnes stojící Rudolfovou štolou. Fauna v oboře tak byla obohacena o množství ryb.

Panovník také přikoupil další polnosti a oboru zvětšil, přesto dosáhlo množství zvěře takové výše, že musela být část vypuštěna do pražského okolí. Poddaní ji ovšem lovit nesměli. Nakonec císař přikoupil sousední západní dvůr s mlýnem, později nazývaný Císařský. Ten nechal zásadně přestavět a opatřit mohutnou vstupní branou. Švýcarský kameník Antonio Poncellae v objektu vytvořil umělou jeskyni

a Rudolf II. nechal v budovách dokonce zřídit brusírnu drahých kamenů. Jednou zde bude fungovat i vyhlášený hostinec.

Po Rudolfově smrti byla v sousedství Císařského mlýna založena také štěpnice, kde se pěstovaly ušlechtilé dřeviny. Právě ta dala vzniknout pozdějšímu názvu Stromovka. Své obora zakusila i od saských a švédských vojáků během třicetileté války, kdy zámek sloužil jako sídlo švédského generála Arvida Wittenberga.

Stavba letohrádku

Byl to prezident české komory hrabě Kryštof František Vratislav z Mitrovic, který v oboře navrhl postavit novou budovu označovanou

jako dolní luthauz neboli letohrádek. Julius Max Schottky ve druhém díle knihy *Prag, wie es war und wie es ist* (1832) popisuje příběh, kterak císař Leopold I. trávil roku 1680 čas v oboře spolu s manželkou císařovnou Eleonorou Magdalénou a s nevlastní matkou Marií Eleonorou, přičemž se bavil střelbou na terč. Zničehonic se však spustil nečekaný déšť a panovník i jeho společnost promokli na kůži, protože zde nebyl žádný přístřešek, kam by se schovali. Novotný stejnou legendu zmiňuje s tím rozdílem, že byl císař v oboře lovit. Podstatné však je, že snad právě pro ten náhlý déšť bylo roku 1688 rozhodnuto o nutnosti stavby důstojného přístřešku pro aristokratickou společnost. Příběh je dost možná legendou, pokud by císař skutečně promokl a nařídil stavbu letohrádku, pravděpodobně by se se stavbou neotálelo dalších osm let. Možná ale byla příhoda – jak připouští historik František Vacek – vzata jako šikovná záminka ke schválení stavby. Tak či tak, roku 1692 byla budova, označovaná též za královskou dvoranu, hotova. Hrubá stavba stála 9342 zlatých a 13 krejcarů.

S výzdobou sálu a obou bočních komnat umělci započali brzy po dokončení stavby. Do hlavního sálu, osvětleného dvěma řadami oken, se vcházelo prostředkem. Návštěvník hned naproti vchodu uviděl umělou jeskyni, grottu, s vodotryskem a mosaznou sochou římského podsvětního boha Plutona (píše Novotný, dle jiných autorů Poseidona, což se zdá vzhledem k umístění na fontáně pravděpodobnější). Odlil ji staroměstský zvonář Jan Kryštof Walter. Samu grottu navrhl řezbář Hugo van Santen, jenž se postaral také o bohaté, snad až přezdobené vnitřní štuky zejména na stropě hlavního sálu a na portále. Ty freskami doplnil další umělec, tehdy ještě nepříliš známý Jan Jakub Stevens ze Steinfelsu. Tento pražský rodák byl vnukem nizozemského krajináře Pietera Stevense, který se usadil v Praze za rudolfinských dob. Jan Jakub Stevens je mimo jiné autorem fresky

Poslední soud v kostele sv. Ignáce na pražském Karlově náměstí. Pracoval i v kláštřích Břevnov a Broumov nebo v kostele sv. Voršily na Národní třídě. Za svou práci v oboře obdržel šest stovek zlatých.

Stevens pro letohrádek zvolil populární antická témata, bohy a bohyně jako Zeus (Jupiter), Afrodita (Venuše), Apollon (Hélios), Ares (Mars), Artemis (Diana), Hermes (Merkur) a k nim příslušné motivy z řecko-římské mytologie. Malíř poněkud svérázně do díla komponoval i motivy spojené s křesťanstvím, včetně tradičních dětských andělíčků.

Antonín Novotný zhodnotil postavení dvorany v širším významu: „Stavba letohrádku znamenala důležitý mezník ve výstavbě obory. Doposud je nutné představovat si ji jedině asi jako dobře pěstěný les, kudy vedou nečetné, zato pečlivě udržované cesty pro kavalády císaře a jeho suity. Tedy souhlasně se zjevem, jaký má dodnes Hvězda. Než výstavbou letohrádku, též ostrova, besídky na něm

Dámy na výletě do Stromovky, 1882.

a mostu na insulu vedoucímu, vývoj pokročil na dráze ke konečnému určení obory o krok. Naznačenými úpravami byl totiž, třebaš nechtěně, položen základ k budoucí parkové úpravě lesa. Je to krok první a na dlouhou dobu jediný.“

O prvních letech využívání lusthauzu nemáme mnoho informací. Zdá se, jako by tam více než šlechta mířili zloději, kteří měli v hledáčku svého zájmu především cenné kovy – olovené trubky, měděné okapy a mosaznou sochu antického boha. Strážci pořádku zloděje nakonec dopadli, byli jimi hudebník Martin Procházka a nádeník Martin Bulwer, který přiznal, že „v císařském voboře v Bubenči mosaznou statui v císařském lusthauzu na wasserkumštu stojící polámal“. Kovovou sochu totiž zloději nedokázali odnést, pouze z ní odlomili ruku a zbytek pohodili v oboře. Právě prodej drahého kovu zvonáři na Novém Městě se zlodějům stal osudným, byli dopadeni a putovali do cely.

Koncem roku 1741 byla obora po letech znovu do základu vydrancována francouzským a bavorským vojskem při válce o dědictví rakouské. Armáda snědla veškerou zvěř a na táborových ohních spálila doslova vše, co našla, včetně zařízení obou zámečků. Dřevo na oheň vojáci vytahali i z průduchů Rudolfovy štoly. Dolní letohrádek poté chátral a nějakou dobu sloužil jako obyčejný seník. Po válkách dostal oboru k doživotnímu užívání nejvyšší zemský lovcí. Tím prvním byl hrabě Leopold Ferdinand Kinský, který začal využívat i námi sledovanou dvoranu pro osobní pohodlí.

Po posledních vojenských hodech obora pravděpodobně už nebyla plně zaplněna další faunou, zato se Stromovka začínala stále častěji využívat pro obveselení a zábavu lidu. Pochopitelně pouze s dovolením samotného císaře. Slavným podnikem konaným v Královské oboře byl hodinový let balonem, který zde k úžasu všech diváků předvedl první vzduchoplavec Jean-Pierre Blanchard

31. října 1790 (znovu pak o dva roky později při korunovaci Leopolda II.).

Josefu Božkovi, nadanému chlapci, který od dětství překvapoval své okolí nevšedními vynálezy, bylo během Blanchardova majstrštyku osm let. Narodil se v Běrech u Bílska-Bělé, studoval v Těšíně a Brně, odkud bez peněz pěšky došel do Prahy, aby se takřka po renesančním způsobu dále zdokonaloval jak v mechanice, tak ve filozofii. A jeho záběr byl skutečně veliký, působil jako vychovatel v rodině hraběte Clam-Martince, pracoval v ústavu polytechnickém, stejně tak se živil jako zručný hodinář, jenž už před dvěma sty lety vymyslel hodinky natahující se samočinně – prostou chůzí. Všechny jeho vynálezy (včetně funkčních umělých končetin pro armádní invalidy) ovšem zastínily dva, které se sluší v naší knize stručně připomenout, protože souvisí s Královskou oborou.

Božkovy pokusy s parním strojem vedly k tomu, že 17. září 1815 ve Stromovce předvedl svůj parovůz, vůbec první silniční vozidlo poháněné parou. Četné publikum plné aristokracie si získal a v předchůdci automobilů dokonce svezl hraběnku Kaunicovou. S parovozem se ale nespokojil a hledal další využití mocné páry. Úspěšně, protože 1. června 1817 opět ve Stromovce nedaleko Císařského mlýna předvedl další stroj poháněný parou – první parolod' opatřenou lopatkovými koly, s níž dokázal jet i proti proudu (pro velký úspěch chtěl souběžně znovu ukázat i parní vůz). Úspěch druhé akce bohužel překazil prudký déšť, jenž produkci přerušil, a navíc zloděj, který v nastalé panice ukradl veškeré vybrané vstupné. Traduje se, že se vybrané peníze prakticky rovnaly živobytí zadluženého vynálezce a že proto Božek ve vzteku svůj parostroj rozbil na kusy. Ovšem jeho prvenství žádný zloděj ukrást nemohl a parní dopravu čekaly zlaté časy. Jen se jich nadaný Josef Božek bohužel nedožil, zemřel na zápal plic již roku 1835. Vraťme se ale zpátky do devadesátých let.

Hrabě Ludwig Ernst von Buquoy (1783–1834) zachytil život restaurace a v pozadí Místodržitelství zámeček kolem roku 1815 (akvatinta, Archiv hlavního města Prahy).

Hody za císařské korunovace

Císař František II. byl na českého krále (jako František I. Rakouský) korunován 9. srpna 1792. U té příležitosti české stavy uspořádaly v neděli 12. srpna obrovskou oslavu, jejímž místem konání byla Královská obora a v jejím centru letohrádek, budoucí restaurace. Čeští stavové se rozhodli celou slávu pojmout skutečně monumentálně a vybrali na ni mezi sebou úctyhodnou sumu 90 000 zlatých. Slavnost spojili s tradiční oslavou dobré úrody, tedy se selskými dožínkami, a snad aby nového panovníka více přiblížili vesnickému lidu, pozvali na oslavu po deseti manželských párech ze všech patnácti krajů českých zemí. „Že každý krajský hejtman, tejkaje se zrostu a tvářnosti, ty nejpěknější dívčinky a hoši z celého kraje vyvolil, vyrozumívá se,“ konstatoval v pamětech vlastenec Jan Jeník z Bratřic. A nejen zástupci krajů, každá

oblast měla navíc poslat i mladý pár chystající svatbu – hromadná veselka byla součástí královsko-selských dožínek, větší kraje mohly poslat i vícero párů na sezdání (sjelo se jich sedmnáct). Všichni pozvaní návštěvníci měli přijet do Prahy, odkud pořadatelé zajistili odvoz do obory, přičemž se očekávalo, že hosté z krajů přijedou v regionálních krojích. Na rozdíl od někdejšího lucemburského turnaje se tentokrát skutečně sjely četné zástupy lidí z celé země, dále početné davy lidí z Prahy a nechybělo ani mnoho členů známých šlechtických rodů.

Jak vypadal prostor před restaurací? Kolem tehdy již notně zmenšeného Rudolfova rybníku stály čtyři vysoké brány, „každá vysoká jako dům“ – píše další účastník oslav, pražský měšťan Jan Rulík. Byly ozdobené zelenými ratolestmi a mnoha lampami. Na každé malíři vymalovali českého lva a oslavný

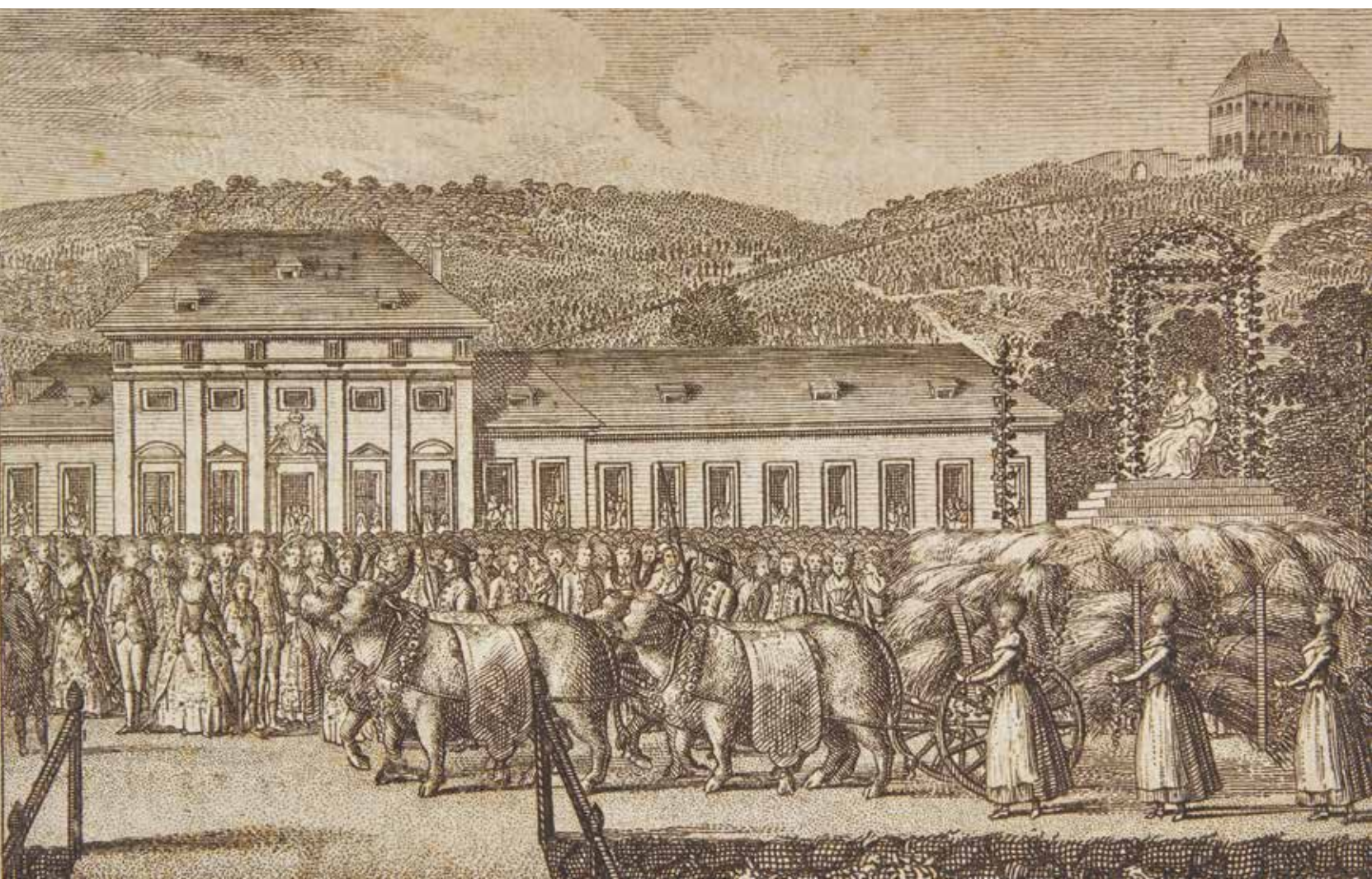
nápis k poctě císaře Františka i jeho babičky císařovny Marie Terezie, kterou sláva také připomínala. Krásně nazdobený byl rovněž ostrovní altán, jenž díky množství luceren připomínal divákům hořící pochodeň (ostatně jedna z bran při neopatrném zapalování lamp nakonec skutečně shořela).

Naproti dolnímu letohrádku přes rybník už čekaly připravené jídelní tabule a lavice v délce asi tří set metrů. Stavové nechali vybudovat jakousi provizorní dřevěnou zeď s namalovanými pokrmy a nápoji, které byly v každém patřičném místě k dostání a sloužily ke snadnější orientaci. I v noci byla osvětlena, zatímco kuchaři a číšníci právě za ní vařili, pekli a nalévali alkoholické i nealkoholické

nápoje. Jídlo se předpřipravovalo během pěti uplynulých dnů v několika pražských kuchyních, na místě se mělo pouze dodělat. Po vyzdění hrázi okolo ostrova i kolem celého rybníka stály čtverhranné sloupky navzájem spojené latěmi a šnekovitě obtočené ozdobnými pentlemi v národních, červeno-bílých barvách. V noci opět každý sloupek svítil zapálenými lucernami různých barev. Lamp bylo v oboře pro efekt takřka třicet tisíc.

Další popis se nám zachoval i díky pečlivým poznámkám, které si činil jeden z hostů – milčický písmák František Vavák. Nechává nás také nahlédnout do nazdobeného dolního letohrádku s nepřehlédnutelnou výtkou

Na monumentální dožínky shlíží císařský pár František II. a Marie Terezie Neapolsko-Sicilská, mědiryt Jana Berky (1759–1838) z korunovační oslavy roku 1792 (Archiv hlavního města Prahy).

nad nedostatečně duchovní výzdobou nástěnných maleb:

„Veselý sál z toho učiněn, po stropě kunstovné malování, však ale samé světské, mezi nimi jedna tabule naproti dveřím tak je vyobrazena, že tam rád církevní a duchovenstvo ani místa ani hlasu nemá. Kralomoc tam sám toliko vládne, všecky staré řády a ustanovení ruší a dává novotníkům svobodu. Mohl bych to zde vypsat; poněvadž bych ale rád byl, aby to ani tu nebylo, nechť to taky zde není. Zatím nechť světské zmocněné rozumy činí, co chtějí, nejvyšší mocnář předce s nimi vládne. Mimo malování ještě tu byly špalíry (okrasy) z damašku červeného, veliká drahá zrcadla od stropu visela a křišťálové svícny, mnoho svíc nesoucí. Při zadním konci toho sálu, to jest venku pod oblohou, bylo uděláno povýšené sezení pro krále, královnu a přednější ministry a legaty, nad tím opět výše lešení s lavicemi a pulpity, vždy výš a výš pro hudce učiněno bylo. Při druhém konci toho sálu bylo uděláno přístřeší z prken asi dvacet sáhů dlouhé, odpůl otevřené; když potom pp. oficíři z celé země s lidmi poddanými sem přijeli, měli svou svačinu, pečité, zvěřiny, ptactva, cukrových konfektů a dobrého vína dost.“

Tradicí při dožínkách bylo obdarovávání čeládky a dělníků, právě tak byla tedy pojata i bubenečská oslava, všechno jídlo i pití měli návštěvníci zdarma. K obveselení lidí byla navíc připravená tombola se zajímavými cenami (mohli vyhrát i zvířata jako kobyly, ovci či kozu), kuželky, střelnice, houpačky a samozřejmě nemohla chybět taneční zábava s muzikou, kterou zastupovalo i množství hudebníků z jednotlivých krajů. „Byloť jest ovšemť slyšeti tu dudy s houslema, tu zas cimbál, tam zase na strunové a foukací nástroje hudbu vyváděti,“ píše Jan Jeník.

S napětím se čekalo na příjezd toho nejdůležitějšího hosta, kterým pochopitelně byl samotný císař a nový český král. „V půl sedmé hodině u večer přijel císařsko královský dvůr

s komonstvem a tu hned na vrchu podlé Troje za vodou hlučně stříleli a při první bráně bubnovali a troubili,“ popisuje průběh oslavy Jan Rulík, díky němuž se na chvíli na oslavu podíváme očima jejího účastníka: „Na to v pěkném pořádku táhli svadebníci z té strany od Holešovic skrze dvoje alée; před nimi šel počet granatyrů s tureckou muzikou a městské gardy též se svou muzikou. Pak jel vůz triumfu čtyřmi voly zapražený, kteříž měli pozlacené rohy. Na voze křížem byli položeni snopové všelijakého obilí a z obou stran vinné keře stály. Na témže voze v zeleném loubí byly dvě figury aneb polní bohyně a při nich pozlacené radlo leželo. Hned jeli s dvěma pluhy a všecko polní nářadí, jako hrábě, cepy, kosy nesli. K těm připojeni byli zpěváci a muzikanti, zpívající píseň českou, kteráž na ožinky směřovala. Při muzikantích šlo sedmnáct párů ženichů a nevěst a za nimi pozvaní hosté ze všech krajů, každý v svém kroji, jakéhož doma užívá, i se svou muzikou. Tato svadba šla okolo Jejich císařsko královských Milostí na rybník, kdež lid každého kraje na svém místě se shromáždil a počal tancovati. Nevěstě prvního páru Její Milost královna svou vlastní rukou věnec na hlavu dala a zlatý peníz na hrdlo zavěsila, a lužecký rychtář Jan Plicka Jeho Milost krále českým jazykem v poníženosti vítal, načež mu mocnář zase v české řeči poděkoval. Při tom také bylo zpívané na velikém lešení Cantate od 104 hlavních zpěváků a muzikantů. I sešlo se tu lidu množství veliké; toliko samého sedlského lidu přes 8000 se počítalo, a vozů bylo tu na 1500. Byla pak hostina pro venkovské hosti tato připravená, totiž: hovězí, pácované pečené 883 liber, naloženého 1235 liber, vepřových kejť 250, skopových 2332, šunek 900, uzených klobás 509, koláčů a buchť 8000 kusů, žemlíček 6412 kusů, chleba 100 bochníků, kmínových bochníků 2076, piva 200 sudů. Také pro vznešenější hosti bylo tu množství pečitého, tort a paštět; vína rozličného 3076 flaší, limonády 650, punče 300 a jiného nápoje 200 mázů.“

Zatímco venkovský písmák Vavák i pražský měšťan Rulík líčí celou oslavu velmi uctivě

a zmiňují hojnost všeho jídla a pití, jiní lidé měli zjevně opačné pocity. Čeněk Zíbrt ve své knize *Jak se kdy v Čechách tancovalo* (1895) přímo uvádí, že pořadatelé neudrželi pořádek a velká část zásob byla jednoduše rozkradena. Jídlo i pití kvůli tomu velmi brzy došlo. Díky již citovanému sběrateli lidového umění rytíři Janu Jeníku z Bratřic se nám dochoval zápis textu písně neznámého autora, která vznikla v reakci na toto fiasko.

*Poslechněte, mládenci,
co se stalo v Bubenči!
Byli jsme tam pozváni,
ze všech krajů svoláni.
Ale to byla regrace,
malovaná trachtace,
malované šunky,
k žrádlu ani bžunky.
Malované pečeně,
pivo, víno červené,
ale prázdné sklenice,
větru, prachu, nic více.*

*Milostí jsme užili,
jak medvědy nás vodili,
mezi stromy nás rozdali,
řkouce, by jsme tancovali:
„Tancuj, Janku, trouba hučí!“
Co je plátno: drška bručí!
Čekali jsme již od dvanácti,
bylo nás na pět set jedenácti.
Nedostali jsme ani chleba,
ale při hudbě není třeba
takového pokrmu
pro selskou tlamu.*

*Ani vody nám nedali,
ale illuminaci nám dělali,
křtány prahnout nechali,
zapálenou fortanou nám svítily,
aby sme tu nouzi lépe viděli.
K té krásné bídě
hody lidské nezvali
a třicet tisíc leků*

*k tomu z města pozvali.
Pěkná rozkoš, pěkný hody,
ani piva, ani vody.*

*Milí páni stavové
a té země vůdcové,
to vaše svolávání
potřebujete na tatrmany:
chcete-li pak blázny mít,
můžete je z Prahy vzít!*

Máme tu tedy značně protichůdné názory o úspěchu velké královsko-selské dožínkové oslavy. Snad nakonec nevyšlo vše podle plánů a pořadatelé chtěli příliš křečovitě dotlačit poddaný lid k oslavám a tancům, nicméně slavnost ke královské korunovaci byla rozhodně veliká, což dokazuje už množství dochovaných popisů. A ať už se ten který sedlák bavil, či nebavil, císař si – zdá se – večer užíval, neboť i se ctěnou chotí zůstal až do půlnoci.

Otevření Stromovky

Nejvyšší purkrabí Jan Rudolf hrabě Chotek ve Stromovce roku 1803 uctil další velikou hostinou parmskou vévodkyni a rakouskou arcikněžnu Marii Amalii s její dcerou Karolínou, ženou prince Maxe Saského. Snad právě při hostině hraběte Chotka napadlo, že je vlastně škoda, aby celá krásná obora, která ztratila svůj původní význam, zůstala uzavřená jen pro několik málo vyvolených.

Purkrabí proto navrhl císaři, že by prázdnou zahradu měl převzít do správy stavovský zemský výbor, starat se o její stav, stejně jako o její budovy, a především – otevřít ji Pražanům i sousedním obcím. Však vídeňský lid už také dnes může do někdejší obory Prater. Císař František souhlasil, ale odkázal na skutečnost, že Stromovku má v užívání nejvyšší zemský lovčí, tehdy již ne hrabě Kinský, ale hrabě Vojtěch Černín. Purkrabí i český lid proto musí počkat, až pan lovčí svou funkci složí.

Chotek nechtěl čekat na konec Černínova funkčního období, které se lehce mohlo rovnat až jeho smrti, a osobně mu navrhl, aby se obory vzdal sám. Pan hrabě souhlasil, spokojil by se s náhradou v podobě doživotního důchodu a s odkoupením nábytku z dolního letohrádku, který zde zbyl ještě z oslav korunovace císaře Františka II. (lavice, židle, stoly, pohovka, šest stolic z měkkého dřeva a s plátnými potahy). S nebývalou jednoduchostí souhlasili s jeho podmínkami i stavové (ostatně Chotek byl jejich nadřízeným) a smlouvy byly podepsány.

V roce 1804 pak císař oficiálně a definitivně svolil k otevření bran Královské obory pro obyvatelstvo i hosty země. U té příležitosti byl opraven horní zámek, který se stal rezidencí nejvyššího purkrabího, tedy zmíněného hraběte Chotka. Právě díky tomuto danajskému daru hrabě musel nechat celé – pro obývání

velmi nepraktické – stavení zrenovovat. Ze svého pochopitelně přestavbu neplatil, zámek zůstal v majetku krále a ve správě stavů.

Královská obora se tedy otevřela a lidé si mohli chodit pročistit plíce zanesené vzduchem z pražských ulic. Sice se v zahradě i v dalších letech pořádaly příležitostné hony na drobnou zvěř, ale vysoká z ní zmizela. V ohradě tehdy zůstávali už jen dva zástupci kdysi zde početných stád zvířectva, dva jeleni připomínající původní smysl Královské obory. Prohlížet si je chodili také nejmenší: „Ale my děti ho nemilovaly, toho jelena,“ vzpomínal po letech na posledního Jan Neruda. „On se tak podivně koukal! Zrovna jako by chtěl říci: „No tak mi dejte předc tu svou housku!““

Ještě mělo chvíli trvat, než si Pražané zvykli na aristokratickou oborní vznešenost.

Květinový koberec před restaurací na snímku Jindřicha Eckerta (kolem roku 1900, Archiv hlavního města Prahy).

POČÁTKY POHOSTINSTVÍ VE STROMOVCE

Oborní restauraci otevírá malostranský kavárník Steinitz, k němuž chodil Josef Kajetán Tyl i Wolfgang Amadeus Mozart. Stavové přestavují císařský letohrádek, kafésidr buduje kuchyň a hostinský sklep. Úředníci zakazují kuželník, surovou zábavu pro dělný lid. První císařská návštěva.

Začátky stálého pohostinství ve Stromovce jsou zahaleny nejasnostmi. Historik, pragensista a spisovatel Antonín Novotný označuje za prvního stálého hostinského malostranského kavárníka Václava Steinitze, který zde působil dvě sezony mezi lety 1811 a 1812. Oproti tomu *Sborník příspěvků k dějinám Královského hlavního města Prahy* (4. svazek, 1923) ve stati konzistorního a školního rady Františka Vacka uvádí již v letech 1804–1806, tedy bezprostředně po otevření parku, traktéra Ignáce Jaroše.

Zdá se pravděpodobné, že by zde se zpřístupněním obory byl také otevřen hostinec, ostatně již v minulosti při nárazových oslavách pohostinství v oboře fungovalo. Kupříkladu Dr. Legis-Glückselig uvádí, že zde oborník Kryštof Antonín Kunc měl na počátku osmnáctého století pivní šenk, einen Bierschank, což bylo panovníkem zakázáno provozovat v roce 1724 (důvody zákazu neuvádí). Nemohlo se však jednat o žádnou tradiční hospodu s denním provozem, už jen proto, že kuchyně a především pro hostinec nezbytné sklepy byly vybudovány až v devatenáctém století, kdy je v součinnosti se stavovským zemským výborem nechal postavit zmíněný Václav Steinitz.

Tradici souvislé hostinské činnosti v pravém slova smyslu můžeme každopádně datovat do samého počátku devatenáctého století. Kavárník Václav Steinitz patří k zajímavým postavám pražského života, jeho domovský podnik stál v Mostecké ulici čp. 55, hned za Karlovým mostem. Budově se tradičně říkávalo Saský dům, ale poté dlouhá léta právě U Steinitzů. Vzhledem k faktu, že Václav

Steinitz stojí na počátku stálého pohostinství ve Stromovce, budeme se jeho aktivitám věnovat podrobněji.

Káva pro Mozarta

„Když se vstoupí k ‚Štajnicům‘ z ulice Mostecké, jsou v přední místnosti, kde kulečníky stojí, vpravo tři okna, která hledí do ulice Lázeňské. Do výklenku každého toho okna postaven malý stolec a k němu lavička do podkovy; mají tu vždy tři lidé místo, jeden zády k oknu, druzí dva na koncích podkovy proti sobě, nebo kdyby se těmto zachtělo také sedět zády k oknu, sedí pak tedy obličejem ke kulečníku obráceným a baví se díváním na hru.“ Znějí vám ta slova povědomě? Nejsou z žádného průvodce, U Steinitzů se odvíjí děj jedné z malostranských povídek Jana Nerudy, konkrétně *Pan Rysánek a pan Schlegl* (1875). A nechodili sem jen tito dva pánové z perly naší literatury, pan kavárník a jeho hostinští následovníci servírovali jídlo a pitivo zajímavým lidem.

Václav Steinitz (1761–1845) je díky tomu nepřehlédnutelnou postavou nejen malostranského kavárenského života. Svérázný majitel podniku přitahoval nejvýznamnější osobnosti kulturního i politického života, vždyť do jeho podniku zamířil nejen Jan Neruda, ale noviny a časopisy si sem chodili číst též Josef Kajetán Tyl, František Ladislav Čelakovský nebo František Palacký. A Paul Nettel, odborník na život Wolfganga Amadea Mozarta, píše: „Na Malé Straně blízko mostní věže chodil okolo tzv. Saského domu, kde si pražský měšťan jménem Steinitz zřídil

František Mašek (1790–1862), Podobizna děvčátka s věnečkem, v pozadí restaurace i Místodržitelský zámeček (1823, Muzeum hlavního města Prahy).

kavárnu (dnešní kavárna U Štajniců). Tam Mozart píval svou černou kávu. Stávalo se často, že musel vzbudit starého Steinitze, který mu poté vlastnoručně připravil kávu.“ (*Mozart v Praze*, 1937). Spisovatel Karel Koval velmi barvitě vylíčil tuto situaci ve svém stejnojmenném románu *Mozart v Praze* (1956).

Václav Steinitz byl člověk podnikavý a dokázal se prosadit. Beletrista obrozeneckých dějin Václav Řezníček jej charakterizuje jako muže, který „se nedá nikým a ničím ze svého klidu vyrušit. Vytýkal-li mu kdo, že káva u něho není dobrá, Steinitz pokojně odpověděl: ‚Mně chutná!‘ A bylo po protestu.“ (*Naše zlatá matička, Kniha Chotek*, 1924). Dochovaná korespondence mezi ním a stavovským zemským výborem ohledně adaptací letohrádku ve Stromovce na restauraci to konečným potvrzuje.

Podobně jako se Šochova kavárna během času proměnila v pivnici U Zlatého tygra, stejně tak se Steinitzova kavárna stala pivnicí, o níž se dlouhá léta starali manželé Lindnerovi, jimž podnik patřil právě v době, kdy na své mládí vzpomínal Jan Neruda:

„Bylo by směšné, kdybych pochyboval, že některý z mých čtenářů nezná malostranský hostinec U Štajniců. Přední to tamější restaurace: první dům za mosteckou věží vlevo, roh ulice Mostecké a Lázeňské, velká okna, skleněné velké dveře. Jediná restaurace, která se směle postavila do nejveřejnější ulice, otvírajíc se k tomu ještě přímo na chodník – všechny restaurace ostatní jsou buď ve vedlejších ulicích, nebo se do nich vchází domem, nebo mají alespoň před sebou podloubí, v pravé malostranské skromnosti. Proto také pravý Malostranák, syn těch tichých, zamlklých ulic, plných poetických zákoutí, k Štajnicům nejde. Chodí tam vyšší úředníci, profesoři, důstojníci, jež tam na Malou Stranu zavála náhoda a brzy snad zase odtamtud odvěje, s nimi pak jen málo ještě pensistů, několik starých, bohatých domácích pánů, kteří živnost svou dávno již odevzdali jiným, a dost.“

Takovými slovy vykresluje Neruda podnik Václava Steinitze, a ačkoliv podniku upírá malostranskou duši, jeho hosty tituluje „malostranskými bohy“ a místo samé „malostranským Olympem“. V popisu atmosféry podniku nemusíme hledat přílišnou básnicou nadsázku, protože takřka stejně nám ji

představil další český klasik, a to ne ve vzpomínkách na mládí, ale přímo v reálném čase. Ve svém spisku *Praha* (1837) se totiž v kavárně zastavil Josef Kajetán Tyl:

„Jediná způsobilejší, prostranná i velmi příležitostná kavárna Steinitzova podobá se spíše sněmovně dvouctihodných veteránů, nežli místu, určenému k obveselení. Z většího dílu sedají tu šediví úředníci a vysloužilí důstojníci při všeobecných novinách, při partii šachu a šálečku kávy, a sotva že kdy živější hovor nebo nenucený smích mezi zvukem kuliček na biliáru panující zde ticho přeruší.“

Mozart, Tyl, Čelakovský, Palacký, pan kavárník skutečně neměl o zajímavé hosty nouzi (a to ještě přes okno nakukoval ten synátor Antona Nerudy, vysloužilého vojáka

z napoleonských válek a kantýnského v újezdských kasárnách). Steinitz jistě neměl ani finanční bídu. Na samém počátku 19. století se rozhodl, že by mohl svou prestiž zvýšit ještě mezi aristokratickými kruhy a zvelebit sešlý dolní lusthauz v Královské oboře. I díky jeho rozhodnutí můžeme po dvou stoletích psát historii této restaurace, byť se pan Steinitz nakonec zdržel velmi krátce.

Vznik restaurace

Historik Antonín Novotný se probral dochovanou korespondencí mezi kavárníkem a zemským výborem, převyprávěl svými slovy její obsah v již zmiňované publikaci *Královská oboře*: „Kafésíder“ vybudoval by zde ze

Stromovka bývala výletním místem lepší společnosti. Malíř a ilustrátor František Šnajberk (1883–1934) opakovaně zachytil život v oboře na počátku 20. století pro časopis Máj.

V oborní restauraci mohli lidé potkat nejvyšší aristokracii včetně členů císařské rodiny. Nejlepší oblek byl proto samozřejmostí.

svého kavárenského podnik, určený pro pohodlí a k obveselení jak domácích lidí, tak cizinců, sloužící neméně k okrase městského okolí. Gubernium jistě uzná, že podnikateli tane na mysli odvážný záměr, zakotvený jedině v naději na podporu veřejnosti; přesto je Steinitz ochoten investovat značný kapitál, bude-li mu lusthauz za příznivých podmínek svěřen. Kdyby ne, musel by od své nabídky ustoupit, poněvadž jinak by se neubráníl výtce z nepředloženosti a z nedostatku péče o rodinu.“

Zhruba tak psal majitel malostranské kavárny českým stavům 15. března roku 1807. Ony příznivé podmínky nebyly právě skromné. Předně Steinitz požadoval, aby nemusel platit nájemné, a to ani za budovu, ani za pozemky k ní přilehlé, které by přirozeně

rovněž využíval. Je ochoten investovat deset tisíc zlatých, ovšem o další náklady se postarají sami stavové – je nutno postavit kuchyň, sklep a studnu. Ono by vůbec bylo nejlepší, kdyby budovu panu kavárníkovu výbor zdarma či za levný peníz celou přenechal. Pan Steinitz by se dle Novotného každopádně mohl zaručit, že by „celé místo řádně zplanýroval, rozestavil by zahradní, pro restaurační provoz vhodný nábytek, dále drnová sedátka, pro děti houpačky a podobně, vše ve způsobu, hovicím vkusu Pražanů v souhlase s krásou prostředí. Přibližně v onom uzpůsobení, kterého bylo užito ve vídeňském Prátru, avšak o něco vkusněji a líbezněji“.

O prodeji či dokonce darování sice nemohla být řeč, jinak ale politici našli se Steinitzem

stejnou řeč. Vyslali do budovy komisi, aby zjistila, jak by bylo finančně náročné z chátrajícího domu udělat prestižní restauraci. První zprávy nebyly právě potěšující. Ukázalo se, že kdysi vznešená dvorana dnes slouží jako sýpka, zemědělské skladiště pro nedaleký zemský dvůr svěřený pachtýři Bernardu Novákovvi. Podlahy byly shnilé, potahy uskladněného nábytku i záclony od „nepředstavitelného množství myši“ prožrané a všude vládl velký puch.

Přesto se stavové rozhodli investovat. Rozpočet sestavil profesor Jiří Fischer, jak opět referuje Antonín Novotný: „Úpravy nebudou laciné, ale dnes, kdy jako za každé války ceny neúměrně narostly (pozn. autora: jsme v dobách napoleonských válek), se za 35 604 zlatky mnoho nepořídí. I tak toho bude dosti: vedle lusthauzu vyrostou dvě vedlejší budovy, poblíž zvláštní záchody, sál dostane novou dubovou podlahu, budou vyhloubeny sklep a studna. Pro vnitřní zařízení sálu Fischer požadoval 3608 zlatých. Z nich krom malby stěn a opravy záclon, lavic i nástěnných svíců profesor opatří jeden až dva kulečníky se souborem tág a koulí – po 785 zlatých a nadto šest stolů, každý pro třináct osob, a sto čtyřicet čtyři židle, všečen nábytek z měkkého, olejovým nátěrem zakrytého dřeva.“ (15. srpna 1809)

Steinitzovi rostlo sebevědomí, a tak vstřícný výbor žádal o další pomoc: odbahnit potok k řece, postavit vodovodní domek u Rudolfovy štol, dále kravín a kůlnu pro čekající povozy hostů, stejně jako povolení k výstavbě tehdy velmi módního kuželníku. Další spor se vedl o podobu zbytku někdejšího rybníka před restaurací. Páni úředníci však už měli pocit, že kavárníkovvi vyšli vstříc ažaž a kromě odbahnění potoka všechny požadavky zamítli. Natož aby tam stavěl tak „surovou zábavu“ jako kuželník.

Dohody a práce probíhaly velmi pozvolna, vše nakonec trvalo čtyři roky. Přesto budova ožila. Když se v poslední chvíli vše

zbrzdilo na dodání biliáru, přivezl hostinský svůj a na jaře 1811 Václav Steinitz skutečně poprvé přivítal hosty ve zbrusu nové restauraci v Královské oboře.

Mnoho hostů však asi do nového podniku nepřijelo. Uvědomme si, že doprava do Stromovky byla značně komplikovaná. Jediná cesta z centra města vedla přes Karlův most a Pražský hrad, byla tedy poměrně dlouhá, a navíc terénně obtížná. Navíc se muselo vyjet z Prahy střeženou bránou a mít na průjezd „pasířsajn“. Dopravu zlepšila výstavba Chotkovy silnice v roce 1833.

Bubeneč tvořilo několik domů malé vsi, vesměs jediná stavení mezi Prahou a oborou. A jak bylo řečeno, v té době pochopitelně nestál most císaře Františka Josefa I. (předchůdce Štefánikova mostu byl dostaven v roce 1868), který spolu s pobřežní letenskou silnicí zásadně usnadnil dopravu do Královské obory. Neexistoval ještě ani Čechův most (1908), ani železná Rudolfova lávka (1869), předchůdkyně Mánesova mostu. Před stavbou zmíněných mostů se přes řeku směrem k Letné ze Starého a Nového Města dalo přejet několika přívozy. První fungoval ze staroměstského rejdiště (Alšova nábřeží) v místech dnešního Mánesova mostu, druhý k Občanské plovárně, třetí ze Štvanice (budoucí Hlávkův most). Anebo si museli zájemci

Zakládající člen Krasoumné jednoty Karel Würbs (1807–1876) zachytil restauraci krátce po její zásadní přestavbě.

Šlechtova restaurace na pohlednicích v éře habsburské monarchie.

udělat skutečně výlet po Praze, přejít po Karlově mostě, od něho k Písecké bráně, odtud silnicí (budoucí Královskou třídou, tedy ulicí Pod Kaštany) do obory a restaurace.

Pokud si hosté nechtěli udělat dlouhý pěší výlet, byli odkázáni na vlastní či najaté povozy, což od počátku také profilovalo návštěvníky restaurace i obory – staly se místem setkávání honorace, bohaté šlechty, vojenských hodnostářů, měšťanů a vysokých úředníků. V Rainoldově průvodci *Prag und seine Umgebungen* z roku 1831 je uvedeno, že z Dražického náměstí na Malé Straně je o nedělích a svátcích odpoledne vypravován společenský vůz (omnibus) za deset krejcarů na osobu, který se dá použít na cestu do obory i zpět. Jezdil od třetí odpolední každou hodinu, avšak pouze v létě.

Hned první restaurátor měl tu čest v oboře přivítat návštěvu nejvznešenější, 14. června

1812 sem zavítal císař František I. s chotí Marií Ludvikou a dcerou Marií Louisou, manželkou císaře Napoleona I. Nevíme sice, zda v restauraci přímo poseděli, zdá se to však pravděpodobné.

Taková návštěva byla pochopitelně výjimkou. Všechno chtělo svůj čas. Podnik navíc fungoval jen od konce jara do začátku podzimu. To vše samozřejmě malostranský správce Steinitz dopředu věděl, nicméně asi nebyl s výdělků spokojen. Zemský výbor navíc trval pouze na krátkodobých jednoročních pachtích, a tak se restaurátor po pouhých dvou sezonách rozhodl žádost o pacht už neobnovit. Václav Steinitz zde pracoval velmi krátce, nicméně to byl právě on, kdo jako první vtiskl někdejšímu dolnímu zámečku nový účel, který jej po další dvě století již neopustil.

SLAMNÍK VE STROMOVCE

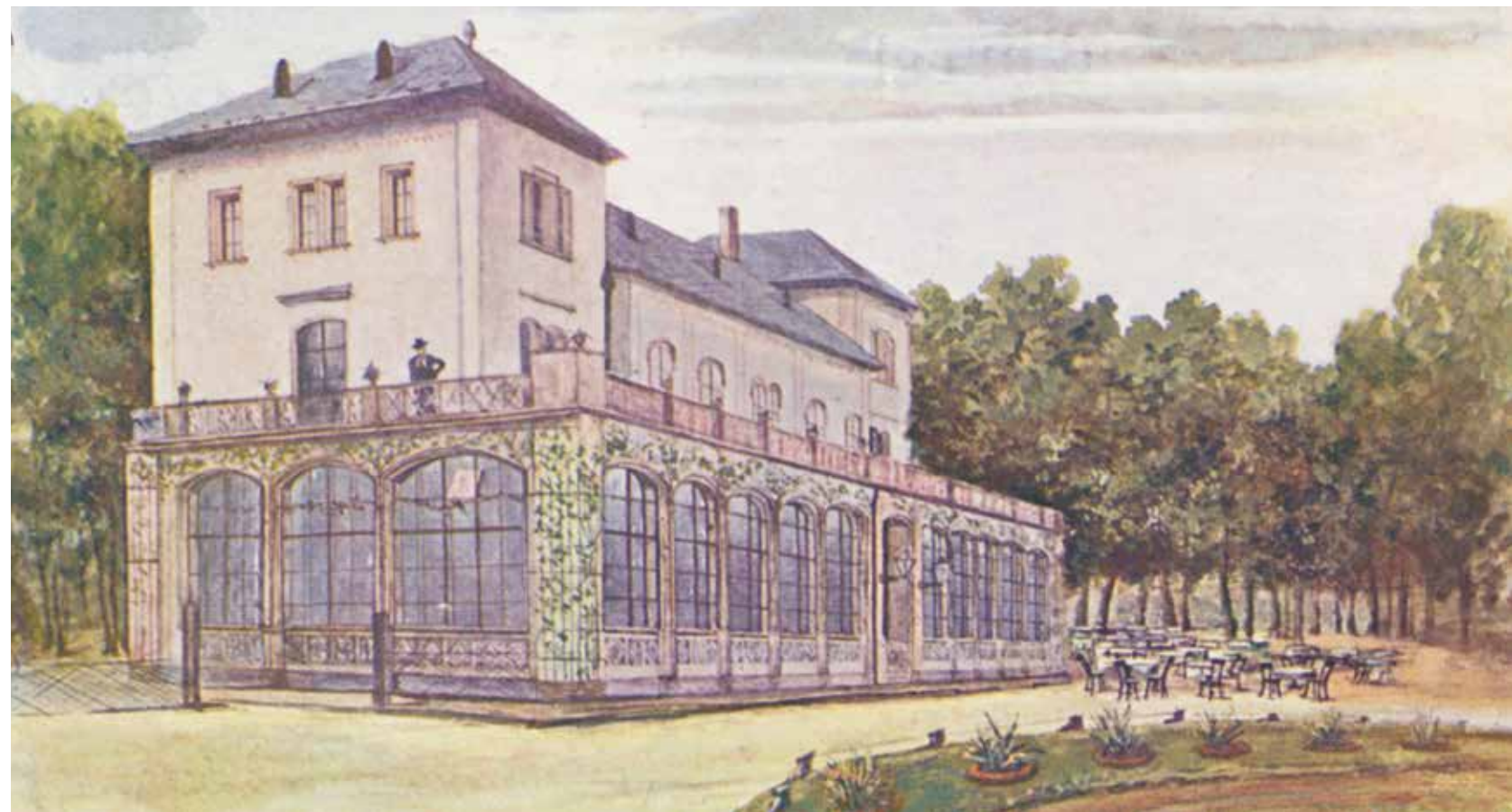
Host si ráčí oběd za dvě zlatky. Šlechta se baví sázkami na dostihy. Vynášení smrtky a zapomenutá velikonoční slavnost. Do Stromovky míří lidé a vracejí se opice. Štrozok nepatří jen krejčím. Jan Neruda vzpomíná na slavného tlampače.

Jakkoliv bylo Steinitzovo období vlády nad oborní restaurací krátké, je pro nás zásadní. Dosavadní občasně hostiny v letohrádku tím dostaly řád a budova začala sloužit jako prvotřídní restaurace. Zprvu sice spíše jen pro aristokracii a vrstvy lidu s ní spojené (např. lokaje), ale první krok byl učiněn a v podniku se začali střídát tu více, tu méně zajímaví restauratéri. Hned druhým správcem, přesněji pachtýřkou luthauzu, byla žena.

Anna Musilová

Poté, co Václav Steinitz Stromovku zavrhl, přihlásila se do dalšího konkurzu vedle dvou hostinských (Václava Pastinského a Leopolda

Grübla) Anna Musilová, rozená Pollaková, která nakonec přesvědčila pány stavy, že se pro restauraci v Královské oboře hodí nejvíc. Anna pocházela z dobré a také politicky prověřené rodiny, její manžel pracoval na pražském magistrátu. Nespokojila se však pouze dobovou rolí ženy v domácnosti, čímž právě zaujala při konkurzu o správu restaurace. Měla za sebou bohaté zkušenosti z pořádání zejména maškarních zábav, k nimž byla schopna dodat nejedno dobrozdání na své organizační, ale také kuchařské schopnosti. Když se za ni finančně navíc zaručil významný rodinný přítel, pacht získala. Více se k tomu vyjadřuje někdejší ředitel Muzea hlavního města Prahy Antonín Novotný:

„V jejím provozu ukázaly se brzo nějaké nedostatky, jinak by někdejší pořadatelka maškarních balů jednou neslibovala, že je příště odstraní. Laciná také nebyla, prodávalať nejlevnější oběd za dvě zlatky. Ba ona s nejmožnější naivitou domáhala se na stavech docela náhrady škod, způsobených jí nepříznivou povětrností (8. 11. 1816).“

Jednání se stavy neprobíhala dobře a paní Musilová se nakonec rozhodla smlouvu v roce 1817 vypovědět. Pan Novotný dodává: „A nyní vznikne dojem, jakoby místní hostinští spatřovali v oborním podniku zemi zaslíbenou, oplývající mlékem a strdím. Ne méně než deset odborníků projevilo ochotu posluhovat v leopoldinském pavilonu jídlem i nápoji a mnohý z nich patřil k lidem zajímavým; tak například pan Zappe, dlouholetý nájemce konviktského sálu, Václav Štěrba, dříve v zámecké zahradě nuselské. Mezi uchazeči octla se třeba ještě Anna Rozkošná, co po jedenáct let hospodařila s manželem v místě téměř výletním, totiž Na Hrádku vlevo pod Slovanským kopcem, jde-li se z Prahy.“

Překvapující byl však výsledek tohoto výběrového řízení. Na poslední chvíli se do něj totiž znovu přihlásila i Anna Musilová. Argumentovala především tím, že se sama poučila z chyb, jichž se dopustila. Zejména z toho, že vždy měla navařeno, bez ohledu na počasí,

Aristokratické ekvipáže na korzu před restaurací, 1906.

kteří však návštěvníky do obory mnohdy nepustilo a navařené jídlo potom podlehl zkáze. Proto navrhla objednávkový systém, kdy si zájemci na několika pražských místech budou moci obědy dopředu objednat, paní Musilová objednávky každý den posbírání a zařídí se dle nich. Snad právě tato aktivita obměkčila politiku – paní Musilová nakonec ve Stromovce znovu nastoupila za jediné drobné změny, již nařídily stavy. A totiž že v sále i v aleji byl vyvěšený stálý ceník jídla a pití.

Příručka *Prager Wegweiser* z roku 1817 nám k této době praví, že se v oboře během prvního úterý po Velikonocích konají dostihy kočárové, stejně jako závody jezdců na koních a pěších běžců. A pisatel průvodce nás ujišťuje, že při tom bývají uzavírány dosti značné peněžité sázky. Jistě není náhodou, že se ve stejný den konával také tradiční bubenečský slavník, u něhož se zastavíme později.

Paní kuchařka Musilová zůstala další tři roky, než po opětovných třenicích dostala přeci jen výpověď. Do její rozzlobené odpovědi zemskému výboru opět nahlédl pan Novotný:

„Milá paní se však nedala a promluvila písemnou replikou hezky od plíc (24. 10. 1819). Cože – teď, když minulá sezona jí poprvé nadělila trochu výdělků, kdy příští bude spojena s pobytem dvora v oboře, ji z lusthauzu vyhazují? Kdo jsou ti závistníci, otřásající důvěrou stavů vůči ní? To po sedmi letech, kdyžtž si někdo všechny stížnosti publika na špatnou kuchyň, mizerné nápoje a nedostatečnou obsluhu vymyslel, kdy o nedělích posloužila stovkám hostů a jak! Však on také ani jediný nespokojenec proti ní nevystoupil! Paní končila zdvořilou prosbou o zrušení výpovědi, bohužel pp. stavové zůstali neoblomni a neodvolali svoje opatření (4. 11. 1819)...“

Tak skončilo druhé, tentokrát sedmileté období pronájmu podniku let 1812–1819, jediného v historii, kdy restauraci v Královské oboře spravovala žena, pachtýřka. Z dalšího řízení vyšel nejlépe Josef van der Pütt, muž,

který měl již s oborní restaurací své praktické zkušenosti, protože u paní Musilové krátce vařil.

Josef van der Pütt

Van der Pütt byl vážený kuchař, ke své žádosti dodal seznam vrchnostenských domů, pro něž měl tu čest vařit, a vypíchl zejména knížete Schönburga. Právě šlechta byla ale důvodem jeho snahy opustit aristokratické paláce. Zatímco páni často opouštěli svá sídla na dlouhé měsíce, kuchař neměl komu své umění udat, alespoň tak zdůvodňoval svou žádost a snad i k tomu přihlédl zemský výbor, když na dalších třináct let oborní restauraci svěřil právě jemu. Aby se nový správce vyrovnal s největším problémem správy hostince ve Stromovce, tedy sezonním výdělkem, najal si ještě druhý podnik v tzv. Vusínckém tanečním domě.

Van der Pütt navíc zasáhl i do podoby restaurace, když vyšel vstříc hostům a nechal přistavět stáje pro koně. Postaral se o ně znovu pan architekt Jiří Fischer, který navrhl celou renovaci za prvního pronajímatele Steinitze. Není bez zajímavosti, že tehdy „slovutní oudové slavného zemského sněmu českého“ výstavbu stáji malostranskému kavárníkovi zakázali. Nyní už se nápad zdál šikovným. Dobový německý průvodce

Karla Eduarda Rainolda do hostince zve na krásný prostorný sál, dva biliáry a vinárnu. Historik František Vacek uvádí v době van der Püttova období také traktéry Anny Vanderbitovou a jejího syna Josefa, snad tedy pro pana pachtýře pracovali, jistě nevíme.

Přesto nakonec také pan kuchař odcházel v oboustranné nespokojenosti, jak uvádí Antonín Novotný: „Navzdory projevům mu přízni van der Pütt nebyl ve Stromovce vůbec spokojen. Najmě potom, když pojednou dostal rozkaz deponovat stovkovou kauci (16. 8. 1830). Po vzoru Anny Musilové někdejší knížecí kuchař rovněž odpověděl dlouhým rozkladem. Kde by on tu stovku sebral! S traktérstvím, kdyby pánové o tom nevěděli, je spojeno značné riziko, proto dva předchůdci utekli z obory bez zahospodařeného výdělků a spíše s nemalými dluhy. Sám dosadil již všechn majetek, takže mu zbyl jedině stříbrný příbor a ten je zastaven. Provoz oborní restaurace trvá pouhé tři měsíce, zkažené někdy mizerným počasím. Špatnou kuchyň Püttovi sotva kdo vytkne, ostatně její dobrou jakost by doložilo svědectví purkrabských, denně u něho obědvajících lokajů.“

Van der Pütt se pokusil navrhnout řešení, jak přilákat do obory více lidí a pomoci tak hostinci – ať ji ctěný

S. G. Maran (1886–1983), *Stromovka*, 1927.

výbor otevře také lidovým umělcům a pustí sem artistické produkce. To potom bude v Bubenči hlava na hlavě. Odpověď restaurátérovi shledává i Antonín Novotný vlastně velmi krutou – byla jí půlroční výpověď a posměšek, že pokud pachtýř investoval veškeré jmění a nedokázal vydělat, je to důkaz o jeho skutečných schopnostech. Došlo na lámání chleba, van der Pütt přepočítal své příjmy a výdaje a ukázalo se, že byl schopen složit jak požadovanou kauci, tak dokonce zrenovovat dvacet let staré vybavení podniku ze Steinitzových dob. Správa mu tedy byla nakonec prodloužena, ale u stavů už měl vroubek, který mu nezapomněli. Nepomohly ani tři purkrabské hostiny „o dvaceti čtyřech příborech“, ke konci roku 1831 dostal Josef van der Pütt definitivní výpověď a restauraci opustil.

Hostinský věděl, o čem mluví, když navrhoval do obory vpustit lidovou zábavu, stavové se jí však bránili. Připomeňme jejich zákaz kuželníku vydaný Václavu Steinitzovi s odůvodněním, že jde o surovou zábavu. Šlechtické radovánky v oboře sice byly pochopitelně mnohdy stejné jako kterékoliv jiné, ovšem ne v očích aristokracie. Lidé z nižších stavů ale společnost oborních pánů příliš nevyhledávali. Jak uvedl kterýsi novinář – raději se ze zábavy v oboře dobrovolně vyčlenili, než aby snášeli povýšené pohledy

často více německé a rakouské šlechty. „My Čecháčkové jsme už tak velkomyslní, že právě jako Příkop, i Královskou oboru ponecháváme svým drahým spoluobčanům druhého jazyka. Takovými jsme my nesmiřitelnými panovačníky!“ Tak psal pisatel skrytý pod jménem Filémón ještě na konci 19. století (Jičínské noviny, 8. května 1898).

Konečně básnička *Bubenečská obora* ze sbírky *Okolí pražské v písních pro mládež* (1873) od Bedřicha Pešky zní:

*Místečko je přelíbezné
v Bubenečské oboře;
dole šumí doubravička,
zámek stkví se nahoře.
Od podhradí zaznívají
zvučné hudby hlaholy;
sličné panstvo se prochází
a zasedá za stoly.
A my stranou v doubravičce
máme svoje zábavy,
po zábavě pospíchejme
dále břehem Vltavy!*

Jenomže co by to bylo za pravidlo, kdyby nemělo svou výjimku – slamník.

Slamník ve Stromovce

„Odpoledne však spěchalo všecko do rozkošných sadů bubenečských. Hned v prvních hodinách po poledni byly veškeré cesty, jež vedou od třetího mostu a od Bruské brány k Bubenči, zástupy lidu přeplněny. O třetí hodině odpoledne nebylo v Bubenči už možno projít a stále ještě přicházely po všech cestách nové zástupy. Největší proud lidu táhl se do Stromovky, kde snad ještě nikdy v této roční době nebyla návštěva tak silná jako předešlé neděle. Největší tíseň však panovala na blízku hostince, kde vojenská kapela vybrané kousky přednášela. Až do soumraku bylo ve Stromovce a v Bubenči hlučno a živo. Tentokrát vydařil se tedy slamník skvěle.“

Tak popisuje 14. dubna 1874 Pražský deník oslavu nejslavnější bubenečské tradice nazývanou slamník či postaru štrozok (počeštěná varianta německého výrazu der Strohsack). Dnes k její tradici odkazuje snad už jen název slavného hostince Na Slamníku, ale po staletí každoročně patřila mezi největší oslavy obcí z širokého okolí v čele s celou Prahou.

Vynášení smrti neboli Morany byl zvyk, který přežil z pradávných dob pohanských a navzdory některým církevním snahám se infiltroval mezi křesťanské obyčeje (zpravidla na pátou postní neděli). Obecně se soudí, že měl symbolizovat konec zimy a počátek jara. Zimu symbolizovala smrtka ze slámy nebo hadrů, s namalovaným obličejem a všemožnými ozdobami, většinou byla připevněna na dřevěné tyči. Po nezbytné cestě vesnicí končila shozena do potoků, ze skal nebo jednoduše zakopána do země. Původně měla tradice vážný charakter, ale

během staletí se posunula více do lidové zábavy.

Dle všeho se zdá, že také bubenečský slamník vycházel kdysi z této tradice vítání jara, byť jej lidé neslavili během postní doby, ale až první úterý po Velikonocích. Důvodem mohl být jednoduše fakt, že při půstu se nehodila oslava, zatímco se slamníkem byla spojena velká zábava, kvůli níž se tradičně otevírala Stromovka již za dob, kdy jindy byla lidu nepřístupná. Nejstarší takovou informaci máme dohledanou k roku 1500 (dle jiných 1501), kdy se v oboře o velikonočním svátku opili sladovníčtí tovaryši a po návratu na Staré Město zde došlo k jejich rvačce s kolegy nožíři. Zda to souviselo se stejnou tradiční oslavou, nevíme. Roku 1531 zase císař Ferdinand nakázal správci obory Janu Říhovi, aby ani o Velikonocích lid do obory nepouštěl. Vzhledem k tomu, že mu také za ušlý zisk z šenku piva navyšuje plat, dá se soudit, že správce zde

provozoval jakési pohostinství či na ně sám najímal. Oboje ukazuje na prastarou tradici velikonočních oslav v oboře.

Lidové zábavy však jeden zákaz z kořenů nevyvrátí, a tak máme mnohé, byť kusé informace o jarních lidových oslavách ve Stromovce, které mohly být spojené s koncem zimy. Výzkum některých odborníků také ukazuje na možnost, že ačkoliv vysvěcení bubenečského kostela připadá na 4. května, slavilo se právě o povelikonočním úterku, což dokazují výkazy o menší peněžité sumě zasílané toho dne místnímu faráři. Slavnost se tedy mohla sjednotit s bubenečským posvěcením.

Tak či tak byla tradice prastará, začalo se od ní upouštět až v polovině 19. století. Ignác Jan Hanuš ve svém *Bájeslovném kalendáři slovanském* (1860) smutně konstatuje, že je z tohoto zvyku takřka veškerý „ráz starobylosti“ setřen. „Písňe nynější, které se o té slavnosti bubenečské na vsi zpívají, jsou již obsahem svým pouhé šašky a žvatláni tlampačská, než prozrazují předce místy nějakou vzpomínku na vlastnost jarnou.“

Tradiční slavník byl spojen s Bubenčem, byť značně přesahoval tuto ves už jen skutečností, že se na něj sjížděli lidé z celé Prahy. Jeho znakem se skutečně stal ozdobený slavník (matrace naplněná slámou), na němž bývaly vyšité nebo vycpané podoby postavíček, mládence a dívky, či babky a dědka. Podle Hanušova názoru mohly představovat i Moranu (smrtku) a Živu (slovanskou bohyni plodnosti), což rovněž odpovídalo některým lokálním zvyklostem při vynášení smrti. Slavník se nosil po způsobu Morany na tyči, ale také se malé i velké věšely na hostince, na střechy domů a na stromy. Nekončily však ve vodě ani zakopané, jejich význam byl již ozdobnější. Hanuš zdůrazňuje, že lidé v Bubenči se více než symbolickému smyslu vynášení smrti věnují obřadu vody, a to konkrétně při studánce Světici. Bohužel o tomto rituálu neuvádí

nic bližšího, záhadou zůstává i sama studánka. Král Karel II. Španělský se k ní pro její tajemnou moc údajně vydal při návštěvě Prahy v roce 1703. Dle Františka Vladimíra Vykoukala byla neznámá již na počátku 20. století a byla jí pravděpodobně myšlena nynější studna ve Stromovce.

Nemáme sice dochované důvody proč, ale po dlouhá léta se bubenečský slavník stal slavností krejčovskou, přesněji krejčí se považovali za její hlavní nositele. A také oni se postarali o vyzdobení nejkrásnějších slavníků, dle obyčeje mistři nastříhali plátina, která pak tovaryši sešili a ozdobili barevnými pentličkami a fábory. Proto v době slavníku zdobili své krámy krejčí i v celé Praze. Nejmenovaný redaktor *Pražského denníku* v roce 1867 připomíná, že nejkrásnější kusy bývaly vystavené na Písecké bráně a na hospodě u malostranského přívozu, Vykoukal zase vzpomíná na vymalovaný slavník na Strahovské bráně.

O prvním povelikonočním úterku z Prahy vyšel průvod, v němž slavníky zdobily všechny vozy, a ubíral se do Bubenče k rovněž nazdobené bráně (v dřívějších dobách prošel průvod širší okolí včetně např. Podbaby). Na náměstí byl nejkrásnější slavník vztyčen na májce, okolo níž se tančilo. Kejklíři lákali na své umění vířením bubnů, přijeli artisté na provazech, lidé se bavili házením kroužků i snahou vyhrát v loterii, um ve střelbě dokazovali na střelnici anebo jen pro zábavu pozorovali drezírované psy i králíky. Dále už pod plátěnými střechami preclíkáři trubkami svolávali lid ke svým vonavým výrobkům, cukráři nabízeli sladkosti, perníkáři očím lahodící medové perníky, ovocnáři lákali na plody z jižních zemí, zejména sladké pomeranče, vynalézavý pekař vymyslel i netradiční pečivo připomínající koláč, uprostřed kterého však bylo barevné vajíčko. Tam skutečnost svými kouzly mátl kouzelník, vedle se děti točily na kolotočích, všem generacím vyhrávala muzika, byť

Antonín Gareis (1837–1922), *Štrozok*, ilustrace pro týdeník *Světozor*, 1876.

zpěváci speciálně zpívali nejnovější písně „pro mládence a panny“. Hudební mumraj někdy doplnili i dudáci ze Slovenska. Chybět nesměl nezbytný tlampač, který bavil hosty svou vyřídilkou, a byl-li dobrý, inkasoval za to nemalý peníz. Pochopitelně se také hodně vypilo. Ignát Herrmann úsměvně vzpomíná, že zrána na slamník do Bubenče zamířilo mnoho lidí a navečer se vracely nehorázné opice.

Další část oslav probíhala přímo v Královské oboře. Avšak korzující davy v 19. století opět tvořila spíše vyšší společnost. „Lepší část obecnstva prochází neb projíždí se po parku při zvuku hudebního sboru, nižší třídy hromadí se ve vsi okolo hospůdek,“ konstatuje Karel Vladislav Zap ve svém *Průvodci po Praze* (1848). Pražský denník potvrzuje, že se situace nezměnila ani po dalších dvacetiletí: „Celá slavnost druhdy mnohem veselejší ráz měla než za časů nynějších, kdy lepší třídy obecnstva v Stromovce při zvuku hudby pouze se procházejí a jen v Bubenči samé na place čilý život panuje, an tam obecný lid při hudbě, pití a jiných zábavách nenucené veselosti se oddává.“ (23. dubna 1867)

Vzpomínku přidal v jednom ze svých fejetonů také Jan Neruda:

„Jen nejstarší pamětníci vědí ještě něco snivého o době, kdy se na slamník vrhala Praha celá. Jen ti viděli ještě sami, jak staří mladí, bohatí chudí, vznešení prostí táhli

houfně i svorně za společným praporem, chci říct za obrovským, opentleným a pomalovaným slamníkem, zavěšeným na obrovské tyči, již nést bylo výsadou hodného mládence a sprovodit výsadou hodné panny,“ píše Neruda a dodává: „Znám jednoho – ale jediného stařečka, který umí ještě řeč tlampačskou, jakou shromážděnému lidstvu vykládal, ‚co je slamník a co jsou lidé‘. Slamník byl všecko a lidé nic, pranic, lidé sobě musili tedy všecko nahradit u piva a muziky, a také si to nahražovali, až se jim radostí oči jiskřily.“ (Národní listy, 24. dubna 1867)

Zdá se tedy, že aristokracie nakonec ze Stromovky slamník přece jen trochu vytlačila, obyčejný lid raději tančil, popíjel a dováděl v Bubenči mimo oboru. Případně vyrazil o den dřív na slavnost emauzskou, jež se každoročně konala na Karlově náměstí, nebo o den později na ševcovskou fidlovačku do Nuslí.

Nebyla to nakonec šlechta, která slamníku odzvonila hranu. Koncem 19. století se z neznámých příčin slavnost potichu vytrácí z lidové tradice. Pokračuje Jan Neruda: „Němci byli velcí páni a čeští velcí páni řídili se dle nich, posmívali se tlampačům i slamníkům, komedii i tanci, nebavili se s sebou, nýbrž se jen dívali s takým jistým poloúsměškem, ‚jak se ten lid baví‘. Bavení vždy více ubývalo, dívání za to přibývalo vždy víc a víc. Dívání ale dlouho netrvá, jak známo, proto také páni nezdrželi se ani dlouho v Bubenči samém, odebrali se hned do parku a tu se procházeli, projížděli a propomlouvali do syta a do hladu.“

Ve století dvacátém se sice ještě tu a tam objevují drobné zprávy o „pěkné pohodě“ na bubenečském slamníku, jedná se ale o pouhý stín někdejších slavností. Nejprve zmizel průvod, později i zábava. Někteří autoři připisují odpovědnost za vytracení tradice samotným jejím nositelům, krejčím. Ve snaze ji jasně vymezit „konkurenční“ ševcovské fidlovačce až příliš zdůrazňovali, že

jde především o krejčovskou zábavu, čímž odradili návštěvníky jiných řemesel. To jsou však pouhé spekulace; průmyslová revoluce, která otevřela dveře nové době, v důsledku znamenala postupný konec mnoha lidových tradic. Stejně jako byl Bubenči stále bližší městský život.

„Pokrok nové doby, stírající všechny zbytky starobylých zvyků, zahlazoval také tento obraz,“ píše Vykoukal o zániku slamníku na počátku dvacátého století. „Utajený význam

jeho, jehož lidé alespoň z části byli si vědomi, unikal divákům rok od roku, takže figury na něm umístěné přiváděly diváctvo jistě na výklady a myšlenky křivé, scestné; proto byl odstraňován a potom i zakazován, až nám již mimo jméno slavnosti a nějaký ten nápis na hospodách v Bubenči a Holešovicích po něm nezůstala žádná stopa. A nebude trvati dlouho, a lidu nebude ani známo, odkud pochází jméno slavnosti...“ (*Rok v starodávných slavnostech našeho lidu*, 1901)

SLAVNOST SVORNOSTI ČECHŮ A NĚMCŮ

Libo syrečky z Císařského mlýna? Kterak rozvzteklená Vltava do obory vtrhla a kámen na kameni nenechala. Restaurace dostává hudební pavilon. Češi a Němci hledají ve Stromovce stejnou řeč, zatímco Jan Neruda jde na pivo. Budova se mění k nepoznání.

Kde se mohl návštěvník Stromovky najíst a napít, když nesehnal místečko v oborní restauraci? V námi sledované době toho v okolí skutečně mnoho nebylo. Ve vsi Bubenči jej čekaly dva prastaré tradiční hostince „hořejší krčma“ Na Seníku, jíž se o dvě století dříve říkávalo Ungarovská podle někdejšího majitele Petra Ungera (čp. 14), a „dolejší krčma“, dodnes známá a fungující hospoda Na Slamníku (čp. 12). Zejména na konci století začal být populární nový a rovněž dodnes existující hostinec U Pramene stojící naproti železniční stanici. Ale dávno předtím, než v samotné Stromovce otevřela druhá velká restaurace rodiny Bukovských – Vaňhů, fungovala jedna přímo v prostorách prastarého mlýna (dnes tu sídlí zrenovovaná rezidence Císařský mlýn). Opět to byl Jan Neruda, který po letech vzpomínal, jak k ní „capával letního nedělního odpoledne s tatínkem“. A rovnou připomíná: „Ach bože, ty kozí syrečky v Císařském mlýně! A ty rybičky dole ve vodě, které se proháněly zrovna u povrchu a na něž se tak pěkně plivalo přes zábradlí! A ten kousek cukru, který mně tam vždycky podstrčila paní hostinská! Ach ano, v Císařském mlýně bývala zábava, býval život.“ Na místní syrečky a nezbytný „butrbrót“ ve svých textech nezapomněl ani Ignát Herrmann. A humoristé Josef Šváb Malostranský a Jaroslav Gallat podnik zapojili do „hrůzostrašného dramatu“ *Adelaida a žlutek z vejce* (1900):

*Klenote má, Adelaido,
utiš mého srdce bol,
za ideál svojí lásky
osobu mou jen si vol.*

...

*Budem chodit do Stromovky
trhati tam kvítečky,
dám ti přinést sklenku piva
a dva kozí syrečky.*

Koneckonců od hostince v Císařském mlýně to bylo do restaurace ve Stromovce kousek. I pro hostinského. Třetí restaurátor, který získal luxusní podnik v Královské oboře na starost, totiž přeběhl právě odtud. Když dal zemský sněm výpověď Josefu van der Püttovi, přihlásil se mezi dalšími zájemci hostinský Josef Kasalický z Císařského mlýna a měl v rukou doporučující dopis přímo od bratrů Schallowetzových, kteří drželi mlýn ve své správě. 25. ledna roku 1832 stavovský zemský sněm milostivě vyhověl a Kasalický se přestěhoval.

Antonín Novotný líčí roztomilou aféru, kdy si nový pachtýř restaurace zapomněl přikrýt ústa a stěžoval si kdesi na stavovské úřednictvo, které si zjevně zvyklo ve „své“ restauraci jíst a pít zdarma či za hubičku. Zpráva doletěla až k uším samotného pana nejvyššího purkrabího Karla Chotka, který ji obratem nařídil vyšetřit. Hostinský se ale vymluvil na pomstychtivé sklepníky, které musel propustit kvůli mizernému obsluhování hostů a jejich okrádání. To oni si prý vše vymysleli a rozšiřují. Na mou duši, na psí uši.

Ať to bylo jakkoliv, vše skončilo domluvou a Josef Kasalický zůstal v oborní restauraci poměrně dlouho, pracoval tu třináct let. V září 1836 i on měl tu čest spatřit samotného císařpána. Ferdinand I. přezdívaný Dobrotivý přijel do Prahy na svou korunovací a po

složení přísahy českých stavů zajel s císařovnou Marií Annou navštívit právě Královskou oboru. Nejprve si ji projeli, ale potom se rozhodli projít se i pěšky, přičemž se zastavili v restauraci na koncertě kapely pěšího pluku barona Trappa. Císař si prostředím natolik oblíbil, že se do zahrady často a rád vracel zejména po své abdikaci, kdy žil v Praze.

Právě za Kasalického spravování sem v roce 1833 zašel i Josef Kajetán Tyl, když pracoval na článku o slavníku pro list Jindy a nyní (budoucí Květy); díky jeho popisu si lépe představíme atmosféru doby a hostince.

„Ach, milá Baruško,“ stylizuje Tyl své povídání očima venkovské dívky. „Při vsi Bubenči, dobrou půl hodiny od Prahy, je veliká obora. Ta je plná rovně vysázených stromořadí, pískem posypaných cest, pěkných háječků a uprostřed je letní sál, dvakrát tak vysoký a dlouhý jako u nás Jablůňkova hospoda. Sem chodívají Pražané na procházku, obzvláště ale o velikonočním outerku, čemuž pak Štrozok říká. Proč, to nevím. Měla jsi to ale vidět. Plno, plninko lidí. Kam se oko vrtlo, všude plno lidí. Na cestách se otírali staří o mladé, chudí o bohaté, šerední o hezké; na travnatých místech seděly děti, matky a chůvy. Na pěšině stál stařeček a hrál na housle; v křoví se krčil klučička a drnkal na harfu; všude plno křiku a hlomozu. Nejkrásnější to ale bylo před sálem. Tu bylo vidět, jak se okolo veliké louky na sta kočárů se vzácným panstvem projíždí. V zelené besídce hrála krásná muzika, až se nohy pode mnou třásly. Před ní dolů nahoru procházelo se tisíce diváků a posluchačů. Všecko krásně vystrojeno. Holky jako princezky, hoši jako malovaní panáčci. Všecko se smálo, chechtalo a dovádělo. Já jsem tam mohla oči nechat.“

I smířlivěji se tedy dalo nahlížet na šlechtickou Stromovku. Kde se jiní redaktori dívali na aristokratické promenády v oboře opovrživě, Tyl přichází s poetickým pohledem a vzletnými slovy se rozplývá dokonce i nad tou libozvučnou ozdobou českého jazyka,

slůvkem štrozok. Anebo... Anebo si snad miláček národa z čtenářů utahuje, aby celou tu nádheru zrelativizoval mistrně napsanou pointou, v níž mimoděk jeho autorské já zaslechne dialog dvou Čechů, kteří na slávě nenechají nit suchou?

„Tu matlaninu nazývají národní slavností! Jeden obleče, co mu skříně skvostného poskytne, a druzí ho tepají pro pejchu. Onen tu něco více zakousne a zapije; tito jej trestají z obžerství. Jeden druhému se posmívá; tomu, že má delší kabát, oné, že má strakatější sukni, tomu, že se oko leskne zeleně, tomu modře... A kdo tu netepá, stojí mlče jako sloup, anebo se zasmušile semo tamo potácí. Jakáž pak to sjednocenost, jaká radost, jakéž pospolné vyražení? Jakáž pak to medle slavnost národní? Jaký se tu národ veselí? Jaký zde co slaví? Směsice to ze všech končin světa!“

Josef Kasalický měl ale jiný problém než vlastenecké a společenské třenice při slavníku nebo koncertu vojenské kapely. V březnu roku 1845 totiž do restaurace i celé Stromovky vtrhla Vltava a nenechala kámen na kameni. Doslova.

Povodeň

„Pohled na široký dravý proud, jenžto ve velkých vlnách vířil, byl děsivý a hrůzný, opírání pilířů Karlova mostu jen jeho vzteklost množilo. Skrže oblouky se hrna, vlny jako rozbourané jezero házel a tak do sebe srážel, že šplun a pěna se rozprašovala, a pak hučivě dále pravdě bouřil. Šplachot, praskot, šumění a bouřivé hučení vln diváka hrůzně děsilo a chvění v něm působilo. Sázavské kry a ledové balvany co cín tvrdé jako střela letíce do mostního mlýna a pak do pilířů u kamenného mostu silně drkotaly, že buchání stojící na mostě dobře cítili...“ Tak popisoval povodeň v roce 1845 její svědek, kněz a spisovatel Václav Krolmus.

Zima na přelomu let 1844–1845 začínala mírně, ale koncem ledna udeřila v plné síle.

Vzácný snímek interiéru Šlechtovy restaurace v době její největší slávy (první polovina 20. století).

V celých Čechách napadlo veliké množství sněhu, v Krkonoších chalupy mizely pod návějemi, v Krušných horách se „sněžné spousty svalovaly“ a led na řekách dosahoval místy až do metrové hloubky. Mrzlo ještě takřka celý březen, na jeho konci v předvečer vzkříšení Páně se v Praze o sobotní noci oslavovalo na pevném vltavském ledě. O Velikonočním pondělí se vše změnilo, zavál teplý vítr a ze dne na den začalo jaro. Bubenečský slavník díky tomu proběhl v té nejlepší náladě v úterý 25. března. Slunce a teplý vítr rozehrály náladu zmrzlého lidu z Bubenče, Prahy i okolí. Oslava se konala za krásné jarní pohody a skvělé atmosféry, stranou šly společenské

třenice, hlavně, že bylo krásně. Nikoho ze slavicích nenapadlo, co tak dlouho očekávané a příjemné teplé počasí způsobí.

Ve čtvrtek 27. března začaly ledy pukát, o den později začala střílet vyšehradská děla a vítr nesl po celé Praze slyšitelné bubnování na znamení nejvyšší opatrnosti. Voda začala nezadržitelně stoupat, podle dobové zprávy Václava Krolmuse se každou hodinu hladina zvedla asi o dvanáct centimetrů. Vltava do Prahy přinesla jednu z nejhorších povodní, jaké město pamatovalo. Polovina Starého Města, téměř celé Židovské město a velké části Malé Strany a Nového Města, vše bylo pod vodou. „Na 114 ulicích a placích voda krami a vlnami

Jan Mikule (1873–1934) zvěčnil restauraci v roce 1922. Sezona ještě nezačala, a tak se ke stolům posadili členové Šlechtovy rodiny s přáteli, personálem a psem Barýčkem. Restauratér Šlechta, obsluhovaný vrchním Fajfrem, si dokonce přisedl a je na obraze zřetelně i zezadu.

šplachotíc své rejdy prováděla,“ píše Krolmus a dodává, že 7553 lidí muselo opustit svá bydliště a hledat útočiště v bezpečí.

„Děsný cit a tesknost svírala každého, kdož toto hrůzoplzné divadlo spatřil, jak jindy tichá Vltava oupatí Vyšehradu líbajíc, nyní rozvzteklená zuří a bouří, podle svého řečiště lidem a domům záhubou hrozí a vše nezkroutilnou silou uchvacujíc jako střela svými vlnami letí, rozdrucující víry rozdírá i vše hltá...“

Rozběsněné vlny pochopitelně pokračovaly i za Prahu. V Holešovicích voda zaplavila sto třicet domů (pouhých šest zůstalo nedotčeno). Šla tak vysoko, že se do Stromovky valila přes oborní zeď, která najednou vypadla jako jez. Celá zahrada brzy připomínala obrovské jezero, ze kterého koukaly jen koruny stromů a střecha restaurace. Dvorana i se svými zahradami a vybavením zůstala pod vodou. Voda v hlavním sále vytrhala podlahu, tlak promáčkl všechna okna i dveře, za své

vzala i kuchyňská pec, uchráněny byly jen nástropní fresky. Zničeny byly všechny květinové záhony, stejně jako oborní cesty. Když voda nakonec opadla, zůstal po ní jen obraz zkázy.

Přes celou děsivou pohromu, Josef Kasalický, kterému právě končila lhůta, zažádal o pacht restaurace na další období. Navrhl, že by se o podnik mohl starat rovněž jeho syn. Po třinácti letech práce však výbor poznamenal, že pan restauratér příliš uvykl každodennosti řemesla a „v poslední době značně povolil, čímž zjevně uškodil pověsti restaurace, jednak neprokázal odbornost navrženého juniora. Lépe bude, rozhodne-li o příštím oborním restauratérovi veřejná soutěž, ale s podmínkami pachtu o něco přísnějšími“.

Antonín Linhart

Nové podmínky byly vskutku přísné, jejich obsah nám přiblíží znovu Antonín Novotný: „Nájemné nebude sic ani nyní požadováno, zato

výpovědní lhůta dozná zkrácení na pouhé dva měsíce. Každého čtvrtého měsíce traktér předloží dozorcí komisi svůj ceník k přezkoušení, zdali nepředražuje. Kdyby mezi ním a komisí nedošlo k dohodě o cenách, pachtýř smí se odvolat k zemskému výboru. Po zmínce o dostatečných zásobách ve spižárně a lednici přišel na řadu požadavek dosti tíživý, spočívající v povinnosti kropit od dubna do konce září tu část oborní silnice, jež přilehla bezprostředně k luthauzu a jeho hospodě. A dvakrát do týdne, to jest v neděli a ve čtvrtek, nájemce objedná na svůj náklad hudební kapelu, ovšem žádnou šumařskou, nýbrž pořádnou, ba kdyby její výkony neuspokojily, potom dozorcí komise sežene lepší, umělečtější. Vybírat vstupné ke koncertům totéž právo nájemci nepřislušející, avšak v ty dny smí si k cenám piva a kávy maličkost přirazit. Budoucí hostinský složí ve stavovské pokladně stovkovou kauci za škody nebo jeho personálem způsobené, zavázav se dřív k naprosté poslušnosti vůči pp. stavům a jejich dozorcí komisi.“

Tak zní obsah rozhodnutí komise z 29. října 1845. O pacht se přesto přihlásilo jedenáct nových zájemců, mimo jiné vrchní z parníku Bohemia L. B. Schwabe. Ani on, ani pan Kasalický neuspěli. Novým správcem se stal vyučený sládek, dosavadní pachtýř vrchnostenského pivovaru na Vyšehradě a dle kusých zpráv hostinský hrubšího zrna Antonín Linhart.

Linhartovo působení ve Stromovce je krátké, restauraci spravoval necelé dva roky, k jedné zásadní změně ale došlo. Právě během tohoto období byl postaven nový železný hudební pavilon. Jeho autorem se stal stavitel

Jan Novotný, který stavbu situoval do středu restaurační zahrady, samotnou montáž železných částí z fürstenberských železáren na Berounsku provedl dvorní zámečnický a strojník Gabriel Janoušek. Tento staroměstský řemeslník, který se později podílel i na opravách komory pro korunovační klenoty v Chrámu sv. Víta, nakonec na zakázce prodělal, když podcenil cenu objednaného železa, 217 zlatých doplatil ze svého a páni stavové zamítli jeho žádost o vyrovnání sumy. Krátce po dokončení stavby se ale na konci letní sezony 1847 poroučel po několika konfliktech i hostinský Linhart, jehož Novotný charakterizuje jako „člověka málo sympatického a spíše odporného zjevu“.

Bratření s Němci 1848

A znovu bylo vypsáno další výběrové řízení, sládku nyní nahradil člověk pro šlechtu znatelně přijatelnější, majitel dvou předních

pražských podniků Bohumil Stückl. Spravoval již luxusní hotel U Zlatého anděla v Celetné ulici (čp. 588), kde přespávali i evropští panovníci, a další hotel U Anglického dvora v ulici Na Poříčí (čp. 1074), kde se ubytoval např. francouzský romanopisec a autor *Tří mušketýrů* Alexandre Dumas st. Pravděpodobně vlastnictví vícero podniků zapříčinilo, že se Bohumil Stückl o samotný provoz v oboře nestaral osobně – dosadil za sebe svého švagra Václava Fantu, který se také do obory nastěhoval i s rodinou.

Karel Vladislav Zap v novém průvodci tehdy uvedl: „Na levo pod

strání stojí před námi důkladně vystavěný hostinec s velikým sálem pro letní bály a besedy, z časův korunovace císaře Leopolda II. roku 1791, a podle něho prostranné místo kaštany a lípami zastíněné a nescíslnými zelenými stoly a sedadly zastavené. Tu bývá v létě, zvláště ve čtvrtek a v neděli střed nejvybranější schůzky krásného světa, který pestrým davem zde jako v nějaké redutě nahoru dolů obchází, a své vděky a bohaté šperky na odívání nosí. Výtečná hudba čelného sboru rozléhá se odtud daleko po sadech; ve stromořadích okolo bývalého rybníka jako na nějakém korusu jezdcové a kočáry se prohánějí, strakatina prochazečův naplňuje všechny vlnadné a vábívé místečka v stínu přerostanitého a bujného stromoví, a na výšině stojící zámek jako nějaký rytířský hrad velmi malebně oku se představuje.“ (*Průvodce po Praze*, 1848)

Hned v první sezoně pod novým vedením se o restauraci psalo ve všech novinách.

Důvodem byla tzv. slavnost svornosti, která měla potlačit gradující národnostní třenice mezi Čechy a Němci ve stále napjatější atmosféře před revolučními událostmi roku 1848. Byl to snad vůbec poslední výrazný veřejný pokus najít mezi stále odloučenějšími národy společnou mírovou řeč. Hlavní snahou bylo ukázat, že si oba národy mají co dát, mohou žít v pospolitosti a účtět k druhému, stavět na silných kulturních kořenech ze společné historie. Manifestace sbratření proběhla ve Stromovce jen krátce před konáním slovanského sjezdu, od něhož si

vlastenci slibovali mnohé. V odborní restauraci se Češi a Němci sešli během krásného jarního dne, ve čtvrtek 26. května. Shodou náhod se ve stejný den ze zahraničních cest vracel do Prahy Karel Havlíček Borovský, jenž krátce předtím začal s finanční spoluprací hraběte Vojtěcha Deyma vydávat Národní noviny.

Slavnost od počátku – podle očekávání – rozdělila české vlastence. Zatímco radikální Josef Václav Frič, tehdy osmnáctiletý mluvčí studentského spolku Slávie, přesvědčoval ostatní k odmítnutí celé akce a demonstrativně odešel „na pivo“ do Císařského mlýna (stejně jako Jan Neruda, který se tu s ním seznámil), mnohé morální autority vybízely ke smířlivým snahám. Proto slavnost svou osobní účastí podpořili František Palacký, František Ladislav Rieger nebo spisovatel Ferdinand Břetislav Mikovec. Dobové zprávy o výsledku, či přesněji dojmu z celé slavnosti se liší podle zástupců jednotlivých táborů.

Nejprve bezprostřední popis odpoledne, jak jej v reportáži pro *Květy* zachytil novinář Karel Boleslav Štorch.

„Slavnost svornosti, ve čtvrtek dne 26. t. m. v Bubenči zavedená, překonala co do hlučné návštěvy, živosti a barvitosti veškeré očekávání. V hostině, jíž se začínala, mělo 500 osob účastenství; hodování však, jakožto vedlejší věc, odbylo se zkrátka, a z příspěvku každé osoby po třech zlatých věnovaly se dvě třetiny dílem na jiné oslavení toho dne a okrášení místa, dílem na chudé. Tabule byly pod stany, z nichž čeští praporečkové vlály; tuto

okrasu přidružilo i krásné stromoví okolo stanů k zelenému svému šatu přírody; čtvero hudebních sborů vyplňovalo pauzy mezi zpěvem, řečňováním a připíjením,“ píše Štorch 27. května 1848 a pokračuje:

„Když posleze i skupení národní obrany a vojska na tribunu vešlo, nechtělo býti potlesku konce. – Okolo tohoto středu utvořila se nová, druhá národní slavnost, hlučná, pestrá, dojmavá, jakož zde málo vídáno. Národní obrana, studentská legie, veškery třídy obyvatelstva pražského a venkované, pravá směsice krojů naplňovala park; zpěvy hlučné rozléhaly se, na ostrůvku i v sále tancovalo se, kejklíři a poličinel prováděli své kousky, do terče se střílelo, všude jedno vlání sem tam. Když přišlo k návratu do města, vytrhlo rozčilené množství slavnostní prapore, na nichž se české barvy s květinami a věnci snoubily, a jásavě prozpěvující táhli rozjařeni zástupové za nimi do města.“

Ze života v Královské oboře, můstek u restaurace v roce 1906 (Český svět).

Jména některých řečníků, kteří pronášeli projevy či recitovali básně v obou jazycích, už vzal čas, vystoupili ale také František Palacký, guberniální prezident Českého království hrabě Leopold Lev Thun-Hohenstein, vrchní velitel českých národních gard kníže Josef Lobkovic, zpíval sbor skladatele Aloise Jelena, ve verších mluvil další vlastenec baron Karel Drahotín Villani. Podle některých odhadů ve Stromovce bylo toho odpoledne až padesát tisíc lidí.

Ze Štorchovy reportáže můžeme nabýt dojem, že slavnost nejen splnila, ale předčila očekávání. Obdobně ji v Havlíčkových novinách vylíčil i Václav Hanuš Kokořinský, přičemž Havlíček dodal: „Doufáme, že naše nelibosti domácí mezi národnostmi slavností smíření, a můžeme směle říci národní slavností, k dobrému konci uvedeny jsou. Co se stalo, stalo se! Udělejme nad tím kříž a starejme se společně o pravé dobro země své; nehledejme spásu svou za hranicemi. Všude dobře, doma

nejlíp, praví staré přísloví.“ (Národní nowiny, 27. května 1848)

Zcela jiný dojem z ní ale měli jiní, například Jan Neruda, který po letech vzpomínal na zmíněného kolegu spisovatele a redaktora Ferdinanda Břetislava Mikovce, který se akce zúčastnil jako praporečník svatováclavského bratrstva, sboru pražské národní gardy Svornost: „Když tam pak před restaurací měla se dít vlastní smiřovací ceremonie a určený k ní Svornosták vystoupil na stůl, aby některému Němci veřejně dal hubičku, nemohli k tomu po celé Stromovce žádného Němce dostat. Chytli konečně jakého studenta s červenou čapkou (legionáře právníka) a ten tu hubičku tady odnesl. Už tenkrát seznala smiřovací politika komických konců.“ (Zlatá Praha, 19. března 1886)

Byl to nespelnitelný sen, spojit Čechy a Němce v jediném národu s jedním myšlením. Nikdy k němu nedošlo, historické události naopak ukázaly tuto neslučitelnost, a tak

zůstává 26. květen 1848 ve Stromovce jen národnostním mírovým snem.

Nový kabát staré dvorany

V roce 1849 se Bubeneč stal samostatnou politickou obcí. 17. září 1850 díky tomu proběhly první volby obecního výboru a obecního představenstva. Věc byla natolik vážná, že vše začalo bohoslužbou za šťastný zdar v kostele sv. Gotharda. Možná si též chtěla církev připisat svůj podíl na světské moci. Samotné volby potom proběhly v restauraci (ačkoliv obora pod jurisdikci Bubeneče nepatřila) a za starostu byl jednohlasně zvolen i s odstupem času velmi kladně hodnocený statkář Jan Schlöcht. Přes fonetickou příbuznost jména nebyli s pozdějším nájemcem restaurace Václavem Šlechtou v žádném příbuzenském vztahu. Jan Schlöcht zůstal starostou třicet šest let.

Nájemce restaurace Václav Fanta zatím poukázal na špatný stavební stav komplexu, jemuž nedávné povodně rozhodně na životnosti nepřidaly. V některých místnostech se držela vlhkost a houba, zejména v domku správce, který si kvůli tomu stěžoval na zdravotní problémy celé své rodiny. Navíc uhnívaly krovy a celá střecha hrozila zřícením. Fantovi se podařilo dát věci do pohybu v roce 1855. Možná dokonce víc, než sám čekal.

Nejen, že stavové na Fantovy prosby slyšeli, Karel Mecséry de Tsoor, místopředseda zemského výboru, který se o císařův majetek v Královské oboře staral, totiž shledal celkovou podobu budovy zastaralou. Z jeho podnětu se začala řešit nejen oprava, ale dokonce kompletní přestavba budovy, při níž dostala zcela nový kabát, jež známe dodnes. Zakázku získal bavorský historik umění a profesor architektury na pražské Akademii výtvarných umění Bernard Gruber známý kupříkladu přestavbou schodiště Letohrádku královny Anny, úpravou jižního křídla Staroměstské radnice nebo rekonstrukcí zámku Orlík, Sychrov a Hrubá Skála.

Nejprve přišel na řadu sál. Návrh změn podle dobových listin popisuje Antonín Novotný: „Strop reprezentační místnosti zůstane bez jakékoliv změny a jeho fresku očistí některý z mladých malířů, postavený pod dozor ředitele umělecké akademie Edvarda Engertha, kdežto štuky vyspraví adept sochařského kumštu; ani na grotě nedojde k viditelným změnám. V zájmu lepšího světla uvnitř sálu Gruber navrhl pro stěny šedo zelenou malbu, proloženou bílým štukem a trochu pozlátka; do osmi víc neexistujících výklenků bíle natřených profesor vsadil dvoje kamna a do zbývajících převezl alegorie vědy, umění, obchodu, řemesel, orby a míru (nejsou to modely k Františkovu pomníku na nábřeží?), které sochař Josef Max uložil v Letohrádku královny Anny. Teď ještě jaké opatření bude provedeno stran večerního osvětlení? Se zřetelem k nástroji fresce nelze na plafon pověsit lustr, pročež stěny dostanou zdobu kolikaramenných girandol.“

Za malíře byl vybrán František Krause, za štukáře sochař Ludvík Ziebland, za pozlaccovače Karel Josef Werner. S celkovou přestavbou včetně přistavěných místností trvaly práce do začátku roku 1857 a stály 37 194 zlatých. Budova zcela změnila charakter. Dosavadní boční přístavky Gruber zvýšil tak, že přerostly hlavní loď. K té navíc připojil novou kavárenskou verandu, která obepínala budovu ze tří stran a z velké části ji překrývala. Nad tímto ochozem vyprojektoval otevřenou galerii. Opticky se celý objekt naprosto proměnil, což přineslo různé reakce, pochvalné i odmítavé. Zatímco historik František Vacek v ní vidí „nový pěkný vzhled“, Antonín Novotný vše zhodnotil velmi kritickým okem, dominantní verandu označil za cizorodý přívěsek a celek za nápodobu něčeho, co dávno splnilo svou úlohu, „co je uměle naroubováno na vkus své přítomnosti“.

Buď jak buď, zrenovovaná restaurace lákala ještě více lidí než dříve. V této době máme doložené návštěvy skutečně nejvyšších kruhů, např. Jeho veličenstva bývalého císaře Ferdinanda nebo arciknížete Františka Karla. Vojenská

kapela, která se zde starala o hudební doprovod, v takových případech nikdy neopomněla zahrát rakouskou hymnu. Roku 1861 byla také postavena dodnes funkční kočárová cesta mezi restaurací a Místodržitelským letohrádkem, pojmenovaná na počest místodržícího Karla Mecséryho.

Počátkem února roku 1862 se k hrůze všech znovu rozlila Vltava a opět vtrhla do pražských ulic, stejně jako se vylila do Holešovic a Bubeneče. Její voda si sáhla až k zrenovované restauraci, tentokrát tady však nenapáchala takových škod jako roku 1845, byť v hlavním městě si znovu brala životy i majetky. Poškozena byla i železnice v Bubenci a cestující byli z místního nádraží do Prahy převáženi v drožkách. Restaurace však tentokrát přežila bez vážnějších následků. Ostatně němečtí studenti a profesori zde již v dubnu slavili narozeniny württemberského básníka Ludwiga Uhlanda a prvního května sezona začala podle tradice.

„První máj byl včera náležitě od pražského obyvatelstva oslaven a jaro takřka slavně zahájeno. Po celý den putovaly četné davy lidstva zvláště do zemské Stromovky, kdež po celý den vojenská hudba společnost, která odpůldne přechetná byla, obveselovala.“ (Národní listy, 2. května 1862)

Nic však nezastavilo rozhodnutí Bohumila Stückla, který vypověděl pachtovní smlouvu na konci této sezony (31. října 1862). Tím se nám pan hoteliér ztrácí ze zřetele. Dochovala se nám zpráva z roku 1868, kdy jistý hostinský Stückl zakázal ve staroměstském hotelu Platýz hrát orchestru české písně. Popudil tím proti sobě vlastence i novináře a aféra se několik dnů probírala v českých listech. Jde-li o shodu jmen či opravdu stejného restaurátora, nevíme jistě. Pro nás je podstatnější, že pan Stückl ve Stromovce uvolnil prostor nejzajímavější osobnosti, která v předšlechtovské době restauraci spravovala.

Restaurace byla sezonní, ale Stromovka měla půvab i v zimě (foto: František Fink, 1919, Archiv hlavního města Prahy).

Viktor Barvitijs (1834–1902) namaloval olej na plátně Čtvrtek ve Stromovce roku 1885, obraz později zdobil poštovní známky i obaly gramofonových desek (Národní galerie v Praze).

VĀCLAV PETZOLD A SEDMDESĀTINY FRANTIŠKA PALACKĚHO

Příkopský číšník míří do světa a zakládá první výčepnickou školu v rakouské monarchii. Restaurátér se srdcem na pravém místě. Kterak inspektor majetku málem podpálil Zlatou kapličku. Všichni vojáci hrají v oboře k císařovým narozeninám. Čtyři stovky gratulací pro Otce národa.

Dne 6. února 1888 proběhla ve staroměstském kostele Matky Boží před Týnem svatba, na kterou se jen tak nezapomnělo. Po čtvrté odpolední se začínaly na Staroměstském náměstí scházet davy zvědavců, které nakonec zaplnily i Celetnou ulici a mnoho z postranních uliček. Nikdo neprojel a veškerý provoz byl nakonec zastaven, strážníci pouze hlídali pořádek. Každý chtěl vidět krásnou nevěstu v bílých brokátových

šatech s vyšívaným závojem, s kyticí z fialek a konvalinek a s účesem podle nejnovější módy. Jejím svědkem byl bývalý pražský primátor Emilián František rytíř Skramlík, zatímco ženichovi svědčil ředitel Národního divadla František Adolf Schubert. Právě pěvci Národního divadla novomanželům zpívali svatební sbory, než se pozvaní hosté přesunuli do nedalekého hostince ve šlechtické besedě v Celetné ulici.

A na koho se to přišla podívat celá Praha? Lásku zde stvrzovala zpěvačka a primadona Národního divadla Marie Sittová a ctěný člen správního výboru stejné instituce, tehdy již bývalý restaurátor z Královské obory pan Václav Petzold.

Číšník starostou všech hostinských

Životní příběh Václava Petzolda (1827–1903) je v mnohém podobný s nejslavnějším hostinským ve Stromovce Václavem Šlechtou. Oba se stali prvotřídními restaurátory, aniž by přebírali zavedený rodinný podnik. Oba se vypracovali až na samotný vrchol svého řemesla, oba také řídili hostinec plzeňského pivovaru na pražské jubilejní výstavě. Bohužel rovněž oba pochovávali své první ženy, ale znovu se v pozdním věku oženili. I jejich potomci pracovali v pohostinství. A oba Václavové samozřejmě vedli hlavní restauraci ve Stromovce.

Pan Petzold se neprosadil pouze jako restaurátor, působil ve spolku výčepních a inicioval vznik první školy pro číšníky, rovněž výrazně zasahoval

do vlasteneckého života, mimo jiné se podílel na prvních letech provozu Národního divadla a na uspořádání velké oslavy sedmdesátin Františka Palackého. Je to člověk, který si zaslouží naši pozornost v širším záběru, než bylo desetiletí jeho „vlády“ v restauraci v Královské oboře.

Václav Petzold (též Pecold) se narodil 3. března 1827 v Praze na Starém Městě v dnes již neexistujícím domě ve Veleslavínově ulici (čp. 64). Pokřtěn byl o den později v kostele

svatého Františka z Assisi na Křižovnickém náměstí. Otec Jan Evangelista Petzold (v dobové matrice psaný Pezolt) se tehdy živil jako číšník, čímž malý Vašík dostal své budoucí zaměstnání rovnou do vínku. Jan po rodičích Františkovi a Apolleně pocházel z Litomyšle a později zdá se změnil profesi, protože podle Václavovy druhé oddací matriky se otec již živil jako knihvedoucí. Janovou ženou a Václavovou maminkou byla Josefa rozená Marketetrová. Kuriozitou je, že rodiče navzdory dobovým zvyklostem značně otáleli se sňatkem, vzali se téměř půl roku po Václavově narození, 30. července 1827.

Václav začal sbírat profesní zkušenosti v mladém věku, uchýtil se jako číšník ve slavném pražském hotelu U Černého koně, jenž stával Na Příkopě na místě dnešní budovy České národní banky. Učil se profesi, jazyky, měl talent a byl cílevědomý, díky čemuž si jej zaměstnavatelé vážili a umožnili mu dobrý kariéerní postup – vypracoval se až na obchodvedoucího.

Poté vyrazil do světa, kde sbíral další cenné zkušenosti v provozu a řízení restaurací i hotelů a do Prahy se vrátil jako hoto-

vý profesionál. Oženil se s o rok starší slečnou Rosinou Novotnou, která mu roku 1849 porodila jediné dítě, dcerušku Annu.

V 50. letech 19. století Václav v Praze pracoval jako vrchní číšník ve Francouzské kavárně Na Poříčí, ale počátkem listopadu 1855 získal zajímavé místo u Měšťanské besedy. Ta si v roce 1848 zrenovovala místnosti v domě U Černé růže (opět Na Příkopě) a marně hledala kvalitního hostinského, který by se staral o jejich pohodlí. Během několika málo

Václav Petzold (1827–1903), restaurátor, který obsluhoval císaře i Františka Palackého, založil školu pro číšníky a staral se o chod Národního divadla.

let se zde vystřídalo osm hostinských, až ve zmíněném roce 1855 nastoupil pan Petzold. Beseda konečně našla správného restaurátora, žel po dvou letech došlo k třenicím, když členové spolku odmítli zaplatit za rekonstrukci restauračních prostor, kterou Petzold financoval ze svého. Beseda mu po předložení účtu raději hrdě dala výpověď. Nicméně po nastoupení hostinského Františka Vobrovského (kterého před dvěma lety Petzold ve funkci vystřídal) si rychle uvědomila svou chybu. Tentokrát to byl výbor spolku, který šel s prosíkem za panem Petzoldem, aby se vrátil na své místo, což restaurátor učinil a obsluhoval členy Měšťanské besedy až do konce padesátých let. Mířil však výš.

První z vrcholů jeho kariéry přišel na podzim roku 1862, kdy se Bohumil Stückl rozhodl opustit restauraci ve Stromovce a Václav Petzold přesvědčil zemský výbor, že je nejlepším kandidátem na uvolněné místo. Nutno říct, že si vedl velmi dobře, odcházel nakonec z vlastní vůle, protože se zkrátka cítil nevyužitý – nechtěl vést restauraci, která v plném provozu fungovala jen několik měsíců v roce v letní sezoně. Zůstal tedy necelých deset let, do léta roku 1871, kdy už seděl na dvou židlích, protože se stal nájemcem tzv. šlechtické besedy či šlechtického kasina (v průchozím Millešimovském paláci v Celetné ulici čp. 597/13, dnes součástí Univerzity Karlovy). Právě tady oslavil hostinou svůj druhý sňatek zmiňovaný v úvodu kapitoly. V besedě pracoval necelých dvacet let (1870–1888), než se rozhodl přesunout svou živnost na Malou Stranu.

To už patřil k nejtěnějším lidem v oboru a několik let vedl spolek pražských hostinských. Do dějin díky tomu vstoupil i z dalšího důvodu.

Petzold zakládá číšnickou školu

V dubnu roku 1885 proběhl ve Vídni sjezd hostinských z celé rakouské monarchie, na němž páni výčepníci i restauratéři

projednávali možnost založení spolku hostinských, který by se staral o práva i povinnosti svých členů, dohlížel by na kvalitu zaměstnání i na technické zabezpečení restaurací či by založil nadaci pro stárnoucí výčepníky a sklepníky.

Za české hostinské zde zasedal právě pan Václav Petzold, starosta bratrstva měšťanských výčepníků pražských, který zastával zároveň úlohu zapisovatele sjezdu. Osobně se účastnil debaty a horlivě podporoval nutnost vzniku takového spolku. Měl totiž zkušenosti více než dost. Abychom pochopili situaci, zastavíme se obecněji u problému, jemuž i někdejší pan hostinský z restaurace ve Stromovce zasvětil část života.

V 19. století obecně česká společnost – včetně správních úřadů – nekladla zvláštní nároky na zaměstnání hostinského, potažmo výčepního. Platilo spíše: Když nic neumíš, otevři si hospodu. Jenomže od druhé poloviny 19. století nastal obrovský rozmach v zakládání restaurací. Souviselo to se společenským životem, vznikem stovek spolků a jednot, které hostince vyhledávaly jako místa svých sezení. Brzy došlo k tomu, že hospody skutečně otvírali zkrachovalci všemožných řemesel, což vedlo k úpadku pohostinství jako takového.

Proti tomu vystoupila již v roce 1882 hlavně Ústřední jednota československého hostinství (sdružená kolem časopisu Hostimil) a žádala po vládě uzákonění tzv. průkazu způsobilosti, který by byl podmínkou získání koncese (souběžně se dlouhá léta neúspěšně snažili vybojovat, aby pivo v lahvích směli prodávat pouze hostinští a nikdo jiný). Vedle doložení mravní poctivosti mělo být součástí tohoto průkazu způsobilosti vyučení na odborné škole a několik let praxe v jednom z pohostinských podniků. Zprvu požadovali jeho zavedení alespoň pro města a lázeňská místa. Jednotu podporovaly další spolky, sladovníci i číšníci.

Václav Petzold si byl vědom těžké situace a bylo mu jasné jedno – Praze a Čechám

Šlechtova restaurace očima akademického malíře Josefa Jambora (1887–1964).

obecně především zoufale chyběly odborné školy v oboru – jediná, která v hlavním městě fungovala, se specializovala na pivovarnictví, nikoliv výchovu výčepních a číšníků.

Živnostenské komory nahradily v polovině 19. století cechy a staraly se také o školy pro učně. Nastupovalo se do nich po základní (obecné) škole a říkalo se jim školy živnostenské, později školy řemeslnické nebo učňovské. Byly to všemožně průmyslově a řemeslně zaměřené školy pod jednou hlavičkou. Ve školním roce 1886/87 začala pod touto střechou fungovat také škola s označením výčepnická, vůbec první svého druhu u nás. Jejím iniciátorem nebyl nikdo jiný než Václav Petzold, starosta bratrstva výčepníků a tehdy již bývalý restaurátér ze Stromovky. Ředitelem školy se stal Karel Bulíř a sídlila ve Vladislavově ulici. Měla zpočátku pouze dva učitele, Václava Chabra a Antonína Jindřicha, a často se stěhovala. Studentů ale přibývalo. V roce 1889 se Měšťanské bratrstvo pražských

výčepníků usneslo, aby podle návrhu nového starosty Viléma Haunera (majitele hotelu U Arcivévodů Štěpána na Václavském náměstí) a s podporou ředitele Bulíře spustilo ještě nastavbu dosavadní škole. Vyučovalo se v restauraci U Doušů na Václavském náměstí, kde býval i pivovar.

Zprvu měla výčepnická škola, která začala být častěji označována jako číšnická, pár desítek žáků, na počátku 20. století už několik stovek. Spolu se zmíněnou nastavbou byly v 90. letech spojeny z iniciativy měšťanského bratrstva (nyní již společenstva) výčepníků. Pro studenty a následné absolventy bylo výhodné být členy tohoto i jiných obdobných spolků, protože jim pomáhaly zajistit místo, v případě nemoci je finančně podporovaly a postaraly se nakonec také o pohřeb svých členů. Obdobných hostinských, výčepnických i číšnických spolků a sdružení notně přibývalo po celé zemi, některé také vydávaly své vlastní časopisy.

Ona číšnická škola dodnes existuje. V přímé linii na ni navazuje Střední odborné učiliště gastronomie, které sídlí v Malešicích. Číšnických škol během dalších let vzniklo mnoho a nutno říct, že na samém počátku stál Václav Petzold se svou ideou školy pro všechny číšníky.

Zpět do Bubenče

Šlechtická beseda v Celetné ulici Václavu Petzoldovi nestačila a roku 1888 se rozhodl přesunout se na Malou Stranu. Již v roce 1876 zakoupil na levém břehu Vltavy nemovitost pro novou restauraci (dům čp. 442 v dnešní Vítězné ulici), ale jeho zájem nakonec přitáhl zajímavější Kaiserštejnský palác přímo na Malostranském náměstí. Spolu se svým zetěm tady zřídil novou restauraci. Emanuel Sluk, manžel Václavovy dcery Anny, svému tchánovi pomáhal s provozem jak podniku v Celetné, tak právě nového restaurantu na Malostranském náměstí, který zprvu vedl sám. Petzold jej od něho převzal po sedmi letech v prosinci 1895 (pravděpodobně kvůli zhoršujícímu se Emanuelovu zdraví). Krátce předtím se rozhodl zazdít podloubí domu a zvětšit tak prostory pro podnik, což vyvolalo odpor památkářů, nicméně městská rada povolení vydala.

Mezitím se znovu vrátil do Bubenče, tentokrát nikoliv do restaurace v Královské oboře, kterou již vedl Václav Šlechta, ale do nového podniku hned vedle Stromovky, do restaurantu patřícímu plzeňskému pivovaru. Důvodem byla blížící se Jubilejní zemská výstava 1891. „Na prvním místě zasluhuje uznání světoznámý měšťanský pivovar v Plzni, jehož pavilon výstavnosti a slohem vyniká mezi budovami soukromými na výstavišti,“ lákala Národní politika v době příprav na slavnou výstavu. „Právě nyní podniká se nádherná a ovšem velmi nákladná zevní úprava pivnice. Dozor a částečný náklad vede nájemce pivnice, osvědčený odborník

pan V. Pecold. Vnitřní místnosti hodlá pan Pecold tak zařídit, aby se tam konati mohly elitní koncerty pěvecké i hudební.“ (27. února 1891)

Jubilejní zemská výstava otevírala ve stejný den jako nová Petzoldova restaurace 15. května 1891 a oboje slavilo veliký úspěch. Místo pro výstavu nebylo vybrané náhodně, v oboře byla již roku 1856 uspořádána první hospodářská výstava (pro velký úspěch opakovaná v letech 1874 a 1883), což předznamenalo architektonickou proměnu východní části obory ve stále výstaviště s průmyslovým palácem.

Petzold se navíc zapsal i jako uvědomělý vlastenec, ve svém podniku neváhal během výstavy podávat zdarma obědy pro stovky dětí, které na slavnou výstavu přijížděly z celé republiky. Proč v místě nepokračoval následujícího roku, není jasné. Restaurátér na konci sezony vyhlásil konkurs na veškeré hostinské náčiní a koncem října je rozprodal. Následujícího roku hostinského na výstavišti nahradil Václav Šlechta z hlavní oborní restaurace. Pan Petzold ale ruce do klína neskládal, naopak se vrhl na nový projekt – zastupovat stejný měšťanský pivovar na ještě větší akci v americkém Chicagu. Tam se chystala světová výstava World's Columbian Exposition při příležitosti čtyřstého výročí objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem.

Petzold chtěl do amerického města vyrazit na letní sezonu 1893, a to se vši parádou, kterou měl tvořit osmdesátičlenný tým pomocníků, vedle kuchařů a kuchařek či ostřílených číšníků vybral i tři desítky krásných dívek, které měly servírovat v národních krojích. Zda se hostinskému povedlo nápad realizovat, zůstává nejisté, pravděpodobně ne. Dobové prospekty z chicagské výstavy mluví o plzeňském pivu pouze ve vídeňské kavárně firmy Koenig & Griesser, přičemž jeden z čechoamerických recenzentů chicagské výstavy si posteskne, že „proslavené

plzeňské pivo tady schází – správa plzeňského pivovaru, jak známo, jest náramně pohodlná a zpátečnická při tom“. (Dennice novověku, 29. června 1893).

Pravděpodobně tedy nakonec z Petzoldových plánů sešlo (stejně jako později odvolal plán podobného pavilonu na výstavě v Paříži). Snad se restaurátor poškorpil i se samotnými měšťany z Plzně, protože na další slavné bubenečské expozici, Národopisné výstavě československé v roce 1895, už zastupoval konkurenční smíchovský pivovar. A vítal zde mimo jiné zrovna výpravu amerických Čechů, kteří na slavnou výstavu přijeli ze zámoří. Pražané je tehdy vítali s velikou pompou jako ztracené dcery a syny: „Tabule v jídelní síni byla vkusně okrášlena velkými kyticemi a na počest hostů uspořádán veliký banket, jenž potrval až do třetí hodiny. Poté prohlásil pan Petzold, že byla společnost jeho vzácnými hosty a pravil jí, aby laskavě přijala toto české pohoštění na důkaz upřímné radosti, již z jejího příchodu pocítil.“ Hosté byli tak zaskočení, že nakonec panu hostinskému uspořádali děkovnou „rozmary ovaci“, při níž sepsali pamětní spis a improvizovaně mu připnuli slavnostní medaili. Drobný příběh, který také vypráví leccos o charakteru pana hostinského.

Den co den noviny mezi řádky z výstavy informovaly, že pan Petzold zdarma pohostil tu čtyřicet dětí z Lobče u Mělníka, tu padesát z Pošumaví, jindy čtyřicet pět z Liběchova, třicet čtyři z Hostovic, dvacet z Řeže a tak dál a tak dál. Celkově nezištně servíroval obědy několika stovkám dětí ze všech koutů Čech. Mimochodem dětem se tehdy zcela běžně k obědu podávalo také pivo. Když se na výstavišti pořádaly dvě slovácké svatby, daroval Václav tři obrovské mísy smažených kuřat, pečených hus a cukrovinek. Jindy při zakládání lidové kuchyně v Holešovicích zase věnoval veškeré kuchyňské náčiní. Václav Petzold uměl vydělávat (a vydělával), ale zároveň měl stále srdce

na svém místě a na své hosty nekoukal jako na chodící peněženky.

Jak podruhé hořela Zlatá kaplička

Dne 30. září 1884 poprvé vystoupila v Národním divadle světoznámá operní pěvkyně Marie Wilt. Primadona vídeňské opery zde zpívala roli Anny v *Donu Juanovi* a vstupenky byly předem do poslední rozebrány, divadlo muselo odřít další asi čtyřem stovkám kultury chtivých diváků, pro které již nebylo místo. Člen správního výboru a vrchní inspektor majetku Národního divadla Václav Petzold, který se nemalou měrou zasloužil kupříkladu o celou garderobu divadla, nechal ze zemského skladu přinést na pódium veliký zelený koberec, jež ve dvou řadách lemovalo osm velikých elektrických stojanů se stovkou žárovek. Inženýr Otakar Materna, který měl elektřinu v divadle na starost, obezřetně nařídil bílé elektrické kabely vést po vznešeném plyšovém koberci, aby je všichni viděli a překročili. Dobre věděl, že s elektřinou musí opatrně. Rozhodně nechtěl podpálit právě *tuto* budovu.

Když na místo dorazil inspektor Petzold, rozzlobil se. Kdo to kdy viděl, taková slavnost a zpěváci tu budou překračovat nějaké dráty. Materna nebyl v dohledu, a tak se rozhodl vše řešit osobně, přičemž kabel nohou zastrkával pod koberec.

V zákulisí vrcholily poslední přípravy, vše bylo připravené a na inspicientovo znamení se i technické spolu s inženýrem Maternou chystali na začátek představení. Najednou se zablesklo, vyvalil dým a na jevišti vyšlehl plamen. Diváci nic netušili, vše se odehrálo za oponou. Jakýsi mladičkář začal křičet: „Hoří!“ Duchapřítomný Materna mu bez rozmyšlení uštědřil pořádný políček, aby ztichl. Plamen v přeplněném divadle byl během vteřin uhašen a panika zažehnána. Představení mohlo začít.

Inženýr se vydal zjistit, co se stalo. „To pan inspektor Petzold, on zkrátil spojení

u kandelábrů, když strkal vedení pod koberec,“ kroutili hlavou technické.

„A kde ráčí být?“ tázal se Materna.

Nikdo nevěděl.

Nakonec jej našel u dámské šatny. Kdepak, že by se zde snad rozptyloval krásou něžnějšího pohlaví, jindy sebevědomý a přísný měšťan zde seděl schovaný a zhroucený.

„Vy mne tady ještě zabijete,“ vzdychl k Maternovi. „To má člověk z toho, když chce pořádek! Taková paráda, zelený plyšový koberec přes celé jeviště a ti sprostáci položí bílé dráty na povrch, aby je každý mohl z hlediště vidět! Chtěl jsem je zakrýt a kopal jsem je nohou polehounku pod koberec – v tom jsem však dostal ránu a hned jsem byl na zemi! Prosím vás, inženýre, co to bylo, ta rána?“

„Elektřina, pane Petzolde, a dala vám první výstrahu, abyste se jí co možná všude vyhýbal a vyhnul!“

„Tak to byla ta elektřina? No však já už si dám na ni pozor!“

„Prosím vás o to, pane vrchní inspektore,“ odušil Materna, kterému se zjevně otřeseného vlastence zželelo. Vždyť právě málem znovu podpálil Národní divadlo!

Nechť nám pan Petzold odpustí, že do vyprávění o jeho životě zařazujeme i historku, na kterou jistě sám toužil zapomenout. Však jsme zmínili mnohé z toho, co vykonal, podstatnějšího než jeden nešťastně zakopnutý kabel. A když už zmiňujeme Zlatou kapličku – do Stromovky se rád chodil učit role slavný herec Jiří Bittner, jenž poté vždy s chutí poseďel i v místní restauraci.

Na provozu naší první scény se Petzold značně podílel. Byl členem Družstva Národního divadla, člen správního výboru a také vrchní inspektor jeho majetku. Zlatá kaplička několikrát zasáhla do osobního života pana hostinského, kupříkladu šel za svědka světoznámému tanečníkovi a baletnímu mistru Národního divadla Augustinu Bergerovi. Petzoldovi naopak stejnou službu poskytl sám

Stromovka bývala loveckou oborou pro české krále. Skromnější honitby se zde pořádaly až do 20. století.

Restaurační sklepy se každou zimu musely naplnit ledem na celý následující rok.

ředitel František Adolf Schubert. Což nás přivádí k tomu nejpodstatnějšímu, co Národní divadlo Petzoldovi dalo – jeho druhou ženu. Václava první manželka Rosina zesnula po ochrnutí plic 2. srpna 1887. Vdovec, pravda, příliš čas neztrácel. Již následujícího měsíce oznámil nové zasnoubení a 6. února 1888 se znovu oženil s o čtvrt století mladší operní pěvkyní a jednou z největších hvězd Národního divadla Marií Sittovou.

Marie byla členkou souboru plných pětadvacet let (1873–1898), byla mezi prvními zpěvačkami, které vdechly život *Prodané nevěstě* Bedřicha Smetany, a patřila mezi skladatelovy veliké oblíbenkyně. Mistr přímo s představou jejího hlasu komponoval party do oper *Hubička*, *Dvě vdovy*, *Libuše*, *Tajemství* a *Čertova stěna*. Ostatně všechny názvy těchto oper byly také uvedeny na nádherně zdobeném stříbrozlatém věnci od klenotníka Václava Němce, který Marie dostala od divadla při svém loučení.

Oslava pro císaře

Vraťme se nyní k Petzoldovu profesnímu období v restauraci v Královské oboře, do teprve pozvolna se uvolňujících šedesátých let 19. století.

„První máj byl za včerejšího dne od časného rána až do poledne oslavován četnými hudebními kapelami zdejšími a venkovskými, jež po ulicích táhly a v domích hlučné své produkce za dobré zpropitné provozovaly,“ píše Pražský denník v květnu roku 1870. „V některých zahradních hostincích byly k oslavení onoho dne hudební zábavy uspořádány a hned časně z rána hudba z nich zaznívala, by četných návštěvníků přivábila. To platí zejména o hostinských místnostech ve Stromovce, kam se již o šesté hodině ranní četné společnosti ubíraly.“

Tato noticka pochází právě z doby Petzoldova řízení podniku v Královské oboře. 31. října 1862 skončil po patnácti letech ve Stromovce dosavadní nájemce Bohumil Stückl. Václav Petzold podnik přebíral v době, kdy do Královské obory stále nejčastěji mířila aristokracie. A tak byl park sice dle vyjádření zemského výboru označen za „místo veřejné zábavy obyvatelstva hlavního města českého“, fungoval však pouze pro vyšší vrstvy.

Pan restaurátor stejně jako jeho předchůdci a následovníci otevíral sezonu na prvního máje. Nechyběly vojenské koncerty, které pořádal třikrát až čtyřikrát týdně, hrálo se v úterý, ve čtvrtek, v neděli, a pokud vycházel na další den nějaký svátek, pak rovněž o něm. O hudbu se tehdy starala takřka výhradně kapela c. k. pěšího pluku arciknížete Karla řízená kapelníkem Strebingem.

Dirigent Josef Strebing se narodil roku 1819, v hudebním světě se prosadil jako sólista na křídlovku i skladatel, byť nejznámější byl právě jako kapelník vojenských orchestrů. Nějakou dobu dokonce zkusil i řemeslo hostinského a stal se nájemcem restaurace u Novoměstského divadla, které stávalo u Koňské brány před stavbou dnešní Státní opery Praha. Za své služby armádě získal Zlatý zásluhový kříž. Zemřel ve Vídni roku 1885.

V restauraci se za Petzoldova řízení konaly i charitativní akce, např. koncert spolku Hlahol, jehož výdělek byl určený raněným vojákům. Stejně tak zde proběhla obrovská slavnost za účelem získání peněz na postavení pomníku padlým vojákům ve Šlesviku. Vstupné dvacet krejcarů platil každý, kdo přišel na tento koncert pěti vojenských orchestrů. Široké vrstvy Václav Petzold tradičně lákal na každoroční slavnost slavníků, další veliké slavnosti se pořádaly na počest císařových narozenin, tehdy restaurátor pozval všechny tři v Praze právě působící vojenské orchestry. Jak taková sláva vypadala, nám dokládá dobová zpráva z roku 1866:

„Odpoledne byla ve Stromovce za příčinou významného dne tohoto zvláštní zahradní slavnost uspořádána. Stavení hostinské bylo hojnými prapory v rakouských a bavorských barvách ozdobeno, podobně vlály prapory na obou stranách silnice. Po jedné straně silnice byl upraven pěkný záhon a zde se vypínaly uprostřed bujně zelení poprsí Jejich

Veličenství. Tři hudební sbory měšťanské přednášely po celé odpoledne oblíbené kusy hudební, leč obecnostvo žádalo stále jen národní hymnu, která vždy s největším jásotem uvítána byla,“ píše Pražský denník 19. srpna 1866 a konstatuje, že tisícové davy lidí se rozcházely teprve pozdě v noci.

Nebylo také výjimkou, že v dalších letech restauraci navštívil sám bývalý císař Ferdinand I. Dobrotivý, jenž do Stromovky jezdil často odpočívat. Lidé jej měli rádi pro jeho mírnou povahu, sympatie k Čechům a jednoduše proto, že jako jediný císařský mocnář od doby Rudolfa II. žil v Praze. Stejně tak se zde zastavil třeba i arcivévoda František Karel, otec císaře Františka Josefa I. Kapela v takové vzácné přítomnosti neopomněla pozdravit členy vládnoucího rodu rakouskou hymnou. Samotný císařpán František Josef I. se ve Stromovce osobně zastavil při své návštěvě Prahy v roce 1868, kdy ve městě slavnostně

otevíral most svého jména. V této souvislosti zmíníme jinou, mladší vzpomínku Eduarda Grégra (1900–1986) ze známé politicky činné rodiny, která mimo jiné vydávala Národní listy. „Na jedné kočárové procházce Stromovkou, bylo to v létě 1908, došlo k zvláštní, svým způsobem zajímavé příhodě. V kočáře seděla maminka s tetou Jitkou a náhle spatřily proti sobě přijíždět nápadně krásnou ekvipáž taženou dvěma bělouši a na kozlíku dva vyšňožené lokaje. V té ekvipáži seděl sám císař František Josef, který v tu dobu meškal asi

Započetí letní saisony

Stromovce.

Dnes dne 1. května
odpůldne o 2. hod. započne
velký koncert

vojenská hudební kapely c. k. pěšího pluku
arciknížete Karla č. 3.
za osobním řízením kapelníka pána
Josefa Strebingra.

Nišepsaný uvádí uctivě v známost, že hostinec v Stromovce dne 1. května slavnostně se otevře a poslouží se, od tohoto dne počínaje, v každou denní dobu hádnými pokrmy dle listku anebo po kuvertu. Velké hostiny, svatební kvasy, jakož i každé objednání vyřídí se s největší správností, poskytno-li se lhůta 24hodinná.

Každou neděli a pátek, jakož i v úterý a ve čtvrtek vždy koncert vyje zmíněné kapely.

Jakož po dnes bude i letos smahon nišepsaného, aby obsloužil ctěné své p. t. pány hosti výborem nápojů a pokrmy a vynaloží všecku péči, aby rychlé, správné posloužení uspokojilo velectné p. t. obecnostvo a proto kojí se naději, že jej i letos hojná přízeň nemine a takto důvěru získanou sobě zachová.

Naaktyly-li by se vadý nebo příčiny k stísnostem, prosí nišepsaný, aby mu láskavě o tom byla dána vědomost.

Václav Pecold.

Při počasí nepohodlném odbývati se bude započeti saisony příští neděli.

Národní listy, 1. 5. 1868.

čtrnáct dní v Praze. Maminka s Jitkou se nemálo polekaly a nevěděly, jak se zachovat, potkali člověk císaře pána. Ten jim však ušetřil rozpaky a sám napřed s malou úklonou zasalutoval. Byl tak navyklý stále děkovat na pozdravy, že to už dělal mimovolně. Tato příhoda je zajímavá i po jiné stránce. Dnes je nemožné si představit, že by císař, vládce velké říše, jel sám bez valných bezpečnostních opatření veřejným parkem kdekomu přístupným. V naší policejní době to zní neuvěřitelně.“ (*Historie rodiny*, 1996)

Habsburkové z nejvyšších kruhů byli jistě i pro vlastenecky smýšlejícího hostinského vzácnými hosty. Přesto si troufneme říct, že jejich návštěvy zcela zastínila jiná událost, kterou se pan Petzold jistě chlubil až do smrti. Právě v jeho podniku se rozhodl oslavit své sedmdesátiny slovutný otec českého dějepisce, pan František Palacký.

Sedmdesátiny Františka Palackého

Otec národa, jak se panu Palackému často přezdívalo, se narodil 14. června 1798, jeho sedmdesátiny tedy vycházely na rok 1868.

Slavnost připomínala spíše národní událost. Ctihodný kmet, jenž byl vnímán jako morální i politická autorita celého národa, ani nestíhal děkovat nekonečným proudům gratulantů ze všech oblastí vlasteneckého života. Jeho dům byl doslova obležen, příznivci ze Svatoboru založili ke slavnostnímu dni Palackého nadaci na zřízení školy, na niž od štědrých dárců okamžitě nasbírali deset tisíc zlatých (díky nim započalo vydávání edice *Prameny k dějinám českým*). Dojatý historik ani nevěděl, komu děkovat dříve, a možná by se nakonec už raději schoval do své oblíbené a neformální pivnice U Pinkasů, která stála jen několik metrů od jeho domova. Oslavný banket mu ale připravil Václav Petzold v restauraci ve Stromovce, kterou nechal u této příležitosti vyzdobit národními červenobílými draperiemi. Oslava zároveň představovala vyvrcholení oslav a darů Otci národa, objednalo a financovalo ji město Praha.

„Hned po druhé hodině odpolední sjížděly se na prostranství před restaurací četné povozy, přivázející účastníky hostiny, mimo kteréž dostavilo se do sadů tamějších i jiné vybrané obecenstvo, mezi nimi vynikala zvláště krásná pleť v bohatých toaletách. Vypravoval se již ráno po městě, že navštíví odpoledne Stromovku také meškající v Praze princ Napoleon, což bylo také mocným lákadlem k vycházce do sadů bubenečských. Čím více blížila se hodina třetí, kdy hostina měla započítí, tím více plnil se sál restaurace, jenž jednoduše avšak nad míru vkusně byl ozdoben,“ informovala Moravská orlice 17. června 1868.

Francouzský princ Napoleon (bratranec císaře Napoleona III.) se sice s Palackým i s jeho kolegou Riegrem osobně setkal, ale v den oslavy ze země odjel (shodou okolností byl ubytovaný v hotelu U Černého koně, kde Václav Petzold začínal svou profesní dráhu). Princ však nikomu při oslavě nechyběl, protože byl obecně považován spíše za špiona, který měl posoudit sílu monarchie. Stromovku naplnila plejáda nejvyšších jmen naší politiky i aristokracie. Jen v restauraci zasedlo kolem sto padesáti vzácných hostů. Byl zde Jindřich Jaroslav hrabě Clam-Martinič, kníže Jiří Lobkovic, hrabě Egbert Belcredi, stejně jako členové dalších slavných rodů: hrabě Silva-Taroucca a bratři hrabata Schönbornové, pozvání přijali i zvláštní zahraniční hosté, například arcikněz a propagátor slovanské pospolitosti Michail Fjodorovič Rajecký nebo profesor kyjevské Univerzity sv. Vladimíra Nikolaj Karlovič Rensenkampf. Dále nechyběl doktor Alois Pražák, historik Václav Vladivoj Tomek či samozřejmě Palackého zeť František Ladislav Rieger. „Společnost veškerá byla po celý čas hostiny v rozmaru opravdu růžovém, k čemuž přispívala výborná úprava všeho, co se hodovníkům k jídlu a pití poskytl,“ referovala dál Moravská orlice, která narozeniny moravského rodáka Palackého sledovala s nejvyšším zájmem. A co že to pan Petzold svým hostům servíroval? Polévku z raků, lososy z Vltavy, svíčkovou pečení

s lanýží, v nabídce nechyběla zadělávaná kuřata, hovězí jazyk, telecí kotlety nebo srnčí pečenně. K tomu cukroví, ovoce, kompoty a piškotový dort Charlotte russe. K pití číšníci podávali víno z Madeiry, mělnické a žernosecké víno, sherry a samozřejmě šampaňské.

„Stojím zde v kruhu přátel, a proto se neprohřeším, budu-li mluvit důvěrně,“ řekl František Palacký. „Po tolikerých výjevech lásky k osobě mé, jichžto jsem svědkem byl, včera a dnes, nežádejte ode mne, abych výmluvnými slovy opakoval city vděčnosti, které se v prsou mých ozývají. Dar výmluvnosti a vzletuplné horování myšlenky nepropůjčil mně Bůh,“ pokračoval dojatý historik. Poté přečetl jednu ze svých prvních, nikdy nepublikovaných statí nazvanou *Česká národnost* z roku 1817, aby přátele ujistil, že se celý život řídil stejnými ideami. Následovaly oslavné projevy mnoha z nejváženějších hostů, podle pana redaktora listu „nejmocněji uchvátila“ řeč Františka Ladislava Riegra.

V závěru hostiny bylo ještě předčítáno ze zajímavých telegramů, kterých bylo do Stromovky k oslavě doručeno na čtyři stovky.

Celé odpoledne se vydařilo v nejlepším světle. I kdyby pan Petzold již jako restaurátor nic jiného nedokázal, zapsal by se do historie svého oboru dokonalou oslavou jedné z největších osobností našich dějin. Měl toho však před sebou, jak jsme viděli, ještě mnoho.

Poslední rozloučení

Václav Petzold v závěru svého života dva roky dohlížel na restauraci v zemské sněmovně (další místo, na němž jej později

nahradil pan Šlechta, tentokrát Antonín). V září roku 1902 rodinu postihla rána, když po dlouhé nemoci zemřel Emanuel Sluk, manžel Petzoldovy dcery Anny a otec jeho vnučky Rosiny. Obecně platil za Václavovu dlouholetou pravou ruku ve společném vedení restaurací. Emanuelovi bylo pouhých dvaapadesát let.

Sám restaurátor však svého zete o mnoho nepřežil. Zesnul sešlostí věkem o rok později, 17. října 1903, bylo mu sedmdesát osm let. Poslední rozloučení za velké účasti lidu proběhlo v malostranském kostele svatého Mikuláše, odkud byly ostatky pana Petzolda převezeny do rodinné hrobky na Olšanech. Zde tedy odpočívá pražský měšťan a velkorestaurátor, který obsluhoval členy císařského rodu, stejně jako největší Čechy. Někdejší člen správního výboru Národního divadla, rytíř řádu císaře Františka Josefa I., čestný setník c. k. privilegovaného

sboru měšťanských ostrostřelců, štábní adjunkt všech pražských měšťanských sborů, protektor Ústředního spolku číšníků v Praze a člen mnoha vlasteneckých spolků. Také držitel Zlatého záslužného kříže s korunou, komandérského kříže rytířského Řádu sv. Silvestra nebo stříbrné válečné medaile z roku 1866.

Posmrtné medailonky o Václavu Petzoldovi vycházely ve všech novinách, rozloučení bylo otištěné dokonce i za oceánem v listu tamních Čechoameričanů, kteří ani po letech nezapomněli na pohoštění, které jim pan hostinský zdarma přichystal na bubenečském výstavišti.

Na oslavu narozenin Františka Palackého (1798–1876) došlo do restaurace na čtyři stovky blahopřejných telegramů.

VÁCLAV ŠLECHTA A TRAMWAY DO STROMOVKY

Rodina lstibořského řezníka se rozrůstá. Vlastenecký hostinský v terezínské pevnosti. Kníže Lobkovic mění Šlechtovu životní dráhu. Následník trůnu hledá rozptýlení v Královské oboře. Koněspřežná dráha aneb Příští zastávka – Stromovka.

Malá ves Lstiboř leží na potoce Bylanka nedaleko Českého Brodu. Najdeme zde milý kostelíček Nanebevzetí Panny Marie, podle pověstí postavený na místě někdejšího hradu. To se ještě ves nazývala Elstiboř a místní rytířský rod nechal prokopat únikový tunel do dva kilometry vzdálené obce Klučov, kde ještě před Přemyslenci stávalo slovanské hradíště. Roku 1688 Lstibořští postavili školu, do které po staletí chodily děti ze širokého okolí. Ačkoliv opakovaně vyhořela, lidé ji vždy vystavěli znovu. Hrad dávno zmizel v propadlišti dějin a s Klučovem dnes vesnici namísto tunelu propojuje obecní správa.

Lstiboř žila v devatenáctém století stejně jako jiné vsi hlavně ze zemědělství, pěstovala se tu cukrová řepa a obilí, včetně ušlechtilého pivovarského ječmene. Živobyti kolem padesátky místních hospodářství doplňovalo jen několik odvětví, která měla na vesnici svá uplatnění. Kromě pana faráře a učitele se zde užívali místní kovář či také řezník.

Syn řezníka Šlechty

Poslední jmenovanou živnost si zařídil Josef Šlechta (*18. září 1808, Milčice) v chalupě s číslem 16. Svě živobyti dostal do vínku, i jeho tatínek Václav byl řezník, podle zvyklosti tedy syn pokračoval v otcových šlépějích. Josef Šlechta se ve Lstiboři oženil, 11. srpna

1829 si vzal Annu Šrámkovou, a zatímco země pomalu směřovala k revolučním událostem roku 1848 a snahám o sbratření Čechů a Němců ve Stromovce, rodina se rozrůstala. Anna Josefovi porodila jedenáct potomků, z nichž se čtyři bohužel nedožili dospělosti (a poslední Antonín přišel na svět jako pohrobek, když Josef náhle zesnul v roce 1853). V pořadí šesté miminko, Václav, které přišlo na svět v červnu 1842, bohužel zemřelo. Snad aby zahnali vzpomínky, také dalšího syna, jehož Anna porodila 13. září 1843, pojmenovali Václav. Právě tento Václav Šlechta jednou povede restauraci ve Stromovce a vtiskne jí punc kvality i své rodové jméno.

Pro budoucího restaurátora vedla cesta do prestižního podniku ve Stromovce oklikou. Šlechtova rodina se po otcově smrti ze Lstiboře odstěhovala neznámo kam. Václavovo jméno se nakonec objevuje v takřka sto kilometrů vzdáleném Terezíně, kde si řeznický potomek pronajal hostinec a kde se mu také 21. dubna 1878 narodil syn Antonín, který jednou převzme rodinnou živnost. Malý Antonín měl tři sestry (Marii, Františku a Růženu) a bratra Karla, pozdějšího plukovního lékaře v Terezíně. Toníkovou maminkou a dlouholetou Václavovou manželkou byla Marie (Mariana), která se narodila 10. října 1847 v nedalekém Liběchově hospodářům Emanuelovi a Terezii Mosikovým.

Zápis o narození Václava Šlechty, Matrica Baptisatorum pagi Lstiboř, 1843.

Národní listy, 13. dubna 1875.

Malou vzpomínku na Šlechtovo působení v terezínském podniku zanechal budoucím generacím Josef Zikmund, ředitel státního učitelského ústavu v Českých Budějovicích, který si roku 1876 v místních kasárnách odsloužil jednoroční dobrovolnou službu. „V hostinci tom četl jsem Národní listy pravidelně každý den, čtli je tam důstojníci od dělostřelectva a sboru ženijního, civilisté Češi přicházeli až večer, kdy jsme s kolegy Drbohlavem odcházeli do kasáren. Bylo to za války rusko-turecké a hostinský, již jak jsme vcházeli, oznamoval důležité události,“ vzpomíná ředitel Zikmund, který pana Šlechtu připomíná jako uvědomělého Čecha a dodává: „Němci věřili ve vítězství Turků, my ve vítězství Rusů. Hotel German byl Němci nazýván Russenlager, načež jsme hotel Kronprinz Rudolf, kde se scházeli němečtí kolegové, pojmenovali Türkenlager.“ (Národní listy, 21. prosince 1929)

Usuzujeme z této poznámky, že Václav Šlechta tedy pracoval v hotelu German. Pro naši knihu je však podstatné, že v květnu roku 1882 zemřel Antonín Bendl, dosavadní nájemce restaurace v pražské Stromovce,

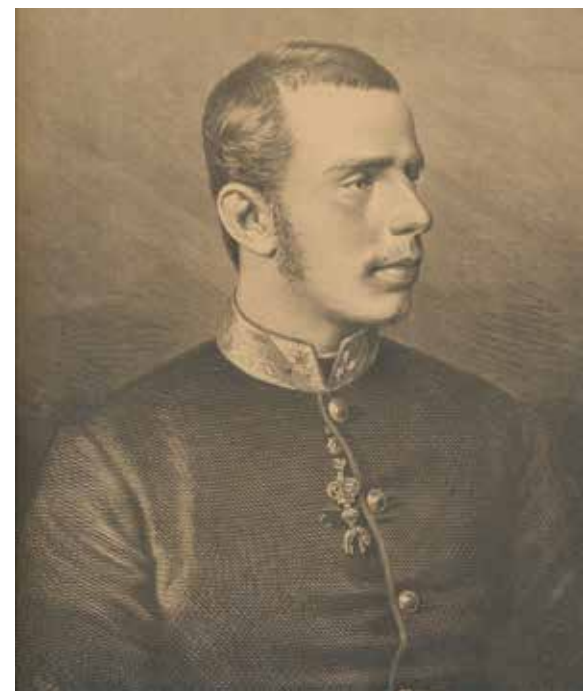
a o lukrativní podnik byl velký zájem. Sám pan Šlechta by se o něj možná ani nezajímal, kdyby jej v terezínském podniku nenavštívil kníže Lobkovic a nebyl s jeho službami nad míru spokojen. Legenda praví, že jeho nadšení dosáhlo té míry, až nepřipouštěl debatu. Na místě prý rozhodl, že si pan Šlechta o pronájem restaurace zkrátka zažádá. Vraťme se však o kousek zpět.

Antonín Bendl a korunní princ

Antonín Bendl ve Stromovce střídal Václava Petzolda koncem roku 1871. Před začátkem sezony nechal podnik se souhlasem stavů zrenovat. Zemský sněm současně investoval 24 000 do obnovy celé obory, z čehož byla vyčleněna také částka na přístavbu restaurační verandy, která měla fungovat jako útočiště hostů v případě náhlého deště. Stanoviště pro vozy bylo rovněž značně rozšířeno a pan Bendl nechal postavit mnohem větší železný pavilon pro hudebníky. Před ním vysázené květinové záhony vytvořily monogram R a S značící poctu následníkovi trůnu, habsburskému korunnímu princovi Rudolfovi a jeho ženě, princezně Stephanii. O hudbu se nadále staral vojenský orchestr pod dirigentským dohledem pana Strebingera, byt' nyní vedl muzikanty z pluku chorvatského barona Lazara Mamuly.

„Do Stromovky jezdilo jen hořejších deset tisíc,“ vzpomínal na tuto éru malíř Karel Šimůnek. „Tamní restaurace byla dražší a spropitné také vyšší než jinde v Praze. Bylo tenkrát módou projížděti dvě – tři hodiny ve fiakru velkou alejí. Před hudebním pavilonem se na chvíli zastavilo a pak zas dokola. Pěšky procházela Stromovkou jen ta ‚chudina‘ a my, studenti...“

Antonín Bendl chtěl udržet výtěžky i v zimě, mimo tradiční sezonu, proto pronajímal prostory velkým spolkovým akcím, slavil tu např. spolek Václav, Sbor měšťanských granátníků, valnou hromadu zde svolal spolek

Syn Františka Josefa a Sissi, korunní princ Rudolf (1858–1889), býval častým hostem restaurace.

mlynářů českomoravských, sjezdy uspořádali cukrovarníci (jenom jim Bendl servíroval čtyři stovky obědů) či rakouští lihovarníci. Česká i rakouská šlechta zase zvala na zimní plesy, tzv. šlechtické věnečky. Největší lidovou zábavou ve Stromovce zůstával tradiční jarní slavník, byt' jsme již hovořili o tom, jak i on v restauraci patřil spíše k aristokratickým kratochvilím. V odborním hostinci se zkrátka v této době hovořilo více německy než česky. Národní listy si do toho neopomněly rýpnout kupříkladu v osmdesátých letech, kdy nešvaru poněmčování pražských podniků věnovaly celý článek a restauraci v obore odmětly více komentovat, protože němčina je tu „tak oficielní jako u celého toho zemského výboru, pod jehož dozor spadá“, čteme v novinách v červenci 1881.

Zmíněné vysázené monogramy korunního prince a jeho ženy před restaurací nebyly náhodné. Rudolf právě za Bendlovy éry navštěvoval při pobytu v Praze Stromovku a její hostinec velmi často. Masopustní zábavu si zde

užíval v zimě roku 1879, kdy v Praze sídlil pluk, v němž sloužil. Pražský denník z osmého února stejného roku nám přiblížil další zimní zábavu vyšších kruhů – sánkování neboli sanici:

„Ve čtvrtek odpoledne podniklo několik zdejších šlechticů sanici do Stromovky, při které se též korunní princ Rudolf součastnil. Vyjelo se o čtvrté hodině z Valdštejnského náměstí. Vpředu jely dva dvorní povozy, za kterými asi čtyřicet ostatních následovalo. Korunní princ řídil sám povoz. Po boku jeho seděl hrabě Neipperg, co pořadatel sanice, která se však následkem oblevy nezdařila. Společnost objela několikrát rybník ve Stromovce, načež se odebrala do restaurace k hostině, při které vojenská hudba hrála. O jedenácté hodině vrátil se korunní princ a společnost do Prahy. Na silnici stálo šedesát posluhů s lampiony.“

I následujícího roku tady Rudolf často navštěvoval šlechtické plesy. Bohužel, jediný mužský potomek Františka Josefa a jeho ženy Alžběty Bavorské, přezdívané Sissi, se následnictví trůnu nedožil. Vzal si život v roce 1889. V té době již nebyl mezi živými ani pan restaurátor Antonín Bendl. Jeho podnik velmi dobře prosperoval, dokonce si v roce 1875 mohl dovolit otevřít další restauraci v Sachrově domě v Celetné ulici čp. 595 (dnes je tu restaurace U Pavouka). 17. května 1882 však pan hostinský nečekaně zemřel ve věku pouhých třiadvaceti let. Zanechal po sobě ženu Annu a pět dětí, pochován byl na hřbitově v Bubenči.

Do Stromovky za jeden zlatý

Nakonec bylo 21. prosince roku 1882 oznámeno, že se novým nájemcem stává Václav Šlechta z restaurace v Terezíně. Pan hostinský byl v dosavadním místě svého podnikání oblíbený, což dokazuje veršovaná říkanka, kterou mu jeho zaměstnanci Šmídl a Mařan nechali otisknout v novinách:

*Čest, bohatství, blaho lásky,
Dlouhý věk bez bolné vrásky!*

*Štěstí ať se na Vás směje –
Takto z nás Vám každý přeje.*

Pan Šlechta byl – jak ještě uvidíme – člověk podnikavý a pracovitý. Z rozvětvené rodiny vesnického řezníka se dokázal vypracovat na samou špičku restaurátorského řemesla v centru českého království, v samém emporiu naší vlasti. Jeho rodina s restaurací zůstala spojena až do nedobrovolného převedení podniku pod jednotné socialistické hospodářství. Doba šedesátí osmi let, které by navíc pokračovaly dál, je jasným důkazem, že Šlechtovi svou práci odváděli velmi dobře. Navíc se právě za jejich správy podnik zvolna otevřel i obyčejným lidem a přestával být jen vyhraněným ostrůvkem zábavy aristokratických kruhů. Václav také postupně vybudoval několik dalších pražských podniků, nezasahoval jen do oblasti restaurací, otevřel i hotel či kavárnu.

Ale nepředbíhejme a pojďme na sebe nechat dýchnout atmosféru námi sledovaného podniku za císařské monarchie:

„Plošina před restaurací byla plná lidí a od okru písku odrážela se úběl ve větru se zmítající ubrusů. Byli to po mnoho let ‚Stammgasti‘, kočárové publikum, ponejvíce pražští sládci a velkoobchodníci, kteří na chvíli vystoupili z kočárů, aby si objednali kávu v restauraci. Soukromé i najaté kočáry zůstávaly stát u budky; dámy nevystoupily, jen se klaněly pod paraplíčky a pěším děkovaly, třeba jen úsměvy bez pokynutí...“

Tak popisovala restauraci v beletrizované podobě Olga Votočková-Lauermannová, právnička Josefa Jungmanna. Črtu psala za doby první republiky, byť ji zasadila do doby metternichovského Rakouska. Zmínila v ní problém, který se vyřešil krátce poté, co pan Šlechta podnik v Královské oboře převzal do své správy. Byla jím právě doprava do Stromovky. Jak jsme již konstatovali, kromě předchůdců taxi, fiakrů, které v Praze fungovaly od roku 1789 (a od roku 1856 je posílily též menší drožky), spojení do obory téměř neexistovalo. Nemáme žádné

informace o tom, jak dlouho fungoval omnibus z Malé Strany zmiňovaný v průvodci k roku 1831. Nevíme ani, jak často jej lidé skutečně užívali. Přesto jsme objevili jedno pozapomenuté spojení mezi Prahou a Stromovkou z poloviny 19. století.

Jak obecně známo, od 6. dubna 1851 zastavoval v Bubenči vlak na trati Severní státní dráhy mířící z dnešního Masarykova nádraží do Drážďan. V počátcích zde sice stavěly pouze tři páry vlaků denně, nicméně správa c.k. státní železnice roku 1853 rozhodla, že za pěkného počasí bude každý čtvrtek vypravován odpolední spoj v šest hodin, a to právě kvůli výletníkům mířícím na koncert do Stromovky. Vracet se ale museli již před devátou hodinou drážďanským spojem, pohody v oboře si tedy mnoho neužili. Druhým zvláštním letním spojem byl rovněž výletní vlak mířící každou neděli a svátek do Veltrus ve 14.45 hod. Předpokládáme, že i ten v Bubenči zastavoval a poskytl navíc návštěvníkům delší čas na zábavu. Zatímco stopa po čtvrtěčném vlaku nám mizí již po dvou letech (není však vyloučeno, že fungoval déle), spoj do Veltrus, případně Roztok jezdil o nedělích a svátcích i nadále.

Přesto hlavní síla návštěvníků stále pocházela z aristokracie a ti do Stromovky jezdili vlastními či najatými povozy. Pro majetnější vrstvy nebyl problém vzít si fiakr nebo drožku přímo z centra Prahy. Leoš Karel Žižka vzpomínal na tuto dobu svého dětství takto: „Malý rozsah města měl vliv na jeho vnitřní život. Nikam se kvapně nejezdilo, pohodlně se všude došlo pěšky. Kdo přece potřeboval, najal si povoz, drožku s koněm jedním nebo fiakr se dvěma. Stačilo dojít na nejbližší štafl, tj. stanoviště povozů, které bylo v každé živější ulici. Drožky byly trochu chudší, fiakr už elegantnější. Také koně měli fiakristé lepší než drožkáři, kteří kupovali herky, vyřazené vojenským erárem. Však si také humoristické časopisy drožkářské kobyly co chvíli vypůjčovaly do svých obrázků.“ (*Praha před osmdesátí lety*, 1960)

Do Královské obory přijela první tramvaj 5. dubna 1885. Na snímku je remíza při Jubilejní výstavě roku 1891 (Archiv hlavního města Prahy).

Za drožku, tedy menší vůz pro dva cestující, se v polovině 80. let platil jeden zlatý, fiakr vyšel dámu či pána na zlatý a padesát krejcarů (pro drobné srovnání – sklenice piva stála v oborní restauraci deset krejcarů). Antonín Novotný uvádí, že v roce 1880 začalo fungovat nové omnibusové spojení do Bubenče, ovšem překvapivě ne z Prahy, ale z tehdy předměstského Žižkova. Odsud začal v neděli a o svátcích provozovat soukromou linku František Neužil, a brzy po něm další podnikatel Josef Vaníček. Zájem měl být tak veliký, že se užívali oba. Odborníci na pražskou dopravu nicméně tyto Novotného informace dnes zpochybňují. Řivnáčův průvodce z roku 1881 doporučuje nedělní spojení omnibusy z Josefského náměstí (dnes náměstí Republiky). Tyto povozy ale neměly šanci pokrýt poptávku.

Také proto v 19. století restaurace stále zůstávala více místem setkávání privilegovaných vrstev, které si mohly dovolit platit za odvoz odkudkoliv. To se však mělo nyní změnit.

Tramway do Stromovky

V roce 1882 uzavřela Praha s majitelem Pražské tramwaye novou smlouvu, kterou ho zavázala i k povinnosti vystavět nové tratě. A to včetně spojení z Josefského náměstí přes řetězový most císaře Františka Josefa I. k vratům, jimiž se do Stromovky vjíždí, a dokonce až „k hostinci ve Stromovce“. Ač poslední bod

nebyl nikdy dodržen, bez nadsázky se jednalo o zásadní moment, který Stromovku otevřel všem Pražanům.

Národní listy už předtím hřímaly nad nespravedlností. Vždyť obora je spravována z daní a mohla by Pražanům být tím, čím je Prater Vídeňákům a Boulogneský lesík Pařížanům! Jen kdyby „zemský výbor nepovažoval Stromovku za zábavní místo výhradně pro privilegované vrstvy a v létě i v zimě za velmi příhodný honebný revír pro sebe. Stromovka poskytuje v létě rozkošný pohled, však o pohodlí a pobavení širšího obecnstva není ničím postaráno“. A dodává: „Jediná restaurace ve Stromovce a dvakrát týdně tam pořádané koncerty, jsou třídám zámožným z pochopitelných příčin přístupny. Na Stromovku vynakládá země ročně tisíce z peněz poplatníků, kterým se milostivě propůjčuje několik laviček.“ (Národní listy, 18. ledna 1883)

Musíme si uvědomit, že tramvajová doprava byla v Praze ještě v plenkách, po dřívějších neúspěšných pokusech její výstavbu spustil až belgický podnikatel Eduard Otlet v roce 1875. Jednalo se ještě o koněspřežnou dráhu, lidově koňku, kdy vozy nebyly poháněné elektřinou, ale skutečně koňskou silou. První trasa vedla z předměstského Karlína přes Poříčí k rozestavěnému Národnímu divadlu a dnešnímu mostu Legií, její pokračování bylo následujícího roku zprovozněno na levém břehu Vltavy z Újezdu na rovněž ještě

mimopražský Smíchov (technicky nevyhovující řetězový most císaře Františka I. museli cestující jednoduše přejít pěšky). Po dokončení tratě výstavba na čas utichla. Prakticky všechny další tratě koňky (postupně na Malou Stranu, od Státního nádraží k Západnímu nádraží na Smíchově, na Žižkov, do Holešovic k Martínkově továrně a na Vinohrady) vznikly téměř současně ve druhém pololetí roku 1883 a v prvním pololetí následujícího roku. Jízdné z Prahy do Holešovic stálo deset krejcarů, z předměstí patnáct. Obyvatelé města však volali po lepším spojení do neozelenějšího parku, které se nabízel přes most císaře Františka Josefa I. (předchůdce Štefánikova mostu).

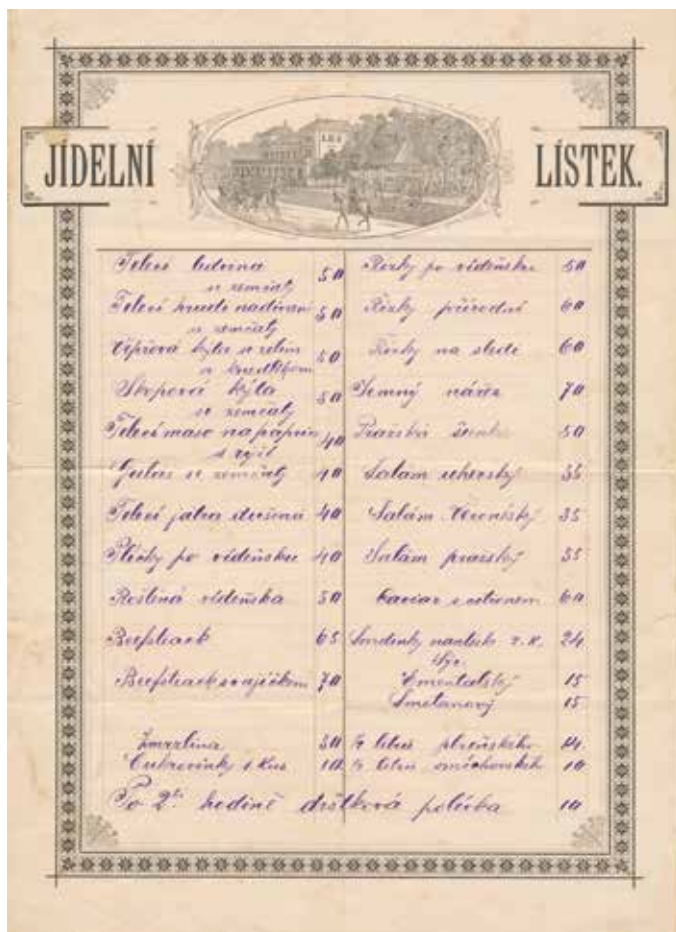
Jeho prosazení nebylo jednoduché. Zemský výbor výstavbu tratě do Stromovky dlouho odmítal, jako důvod uváděl přílišné zúžení silnice. Otlet se obával investovat do tratě, která měla mít jenom sezonní charakter. Buštěhradská dráha zase požadovala záruku, že pokud uvolní pozemek pod svým viaduktem nedaleko Stromovky, bude ředitelství tramvají finančně odpovídat za jeho případnou rekonstrukci. Podle původního plánu z roku 1882 měla trať za viaduktem zahrnout doprava a věst

obloukem kolem hospodářské výstavy přes oboru až přímo k restauraci. Tento plán však nebyl nikdy realizován.

Národní listy opakovaně upozorňovaly, že odmítnutí a zdržování stavby je způsobeno záměry vládnoucí šlechty (pod vlivem knížete Karla Viléma Auersperga), která chce oboru držet co nejvíce od prostého lidu, aby ten „nepřekážel kavalírům“ a oni udrželi „rejdiště milovníků jezdeckého a loveckého sportu“. Byli-li tomu skutečně tak, nevíme. Listy ve své kritice šly ještě dál a navrhovaly, aby se poslanci přestěhovali do místní restaurace: „A což musejí se sezení odbývat na Pětikostelním náměstí? Kde to prosím psáno? Navrhoval bych, aby letos odbývala se sezení ve Stromovce, při pivě a při vojenské hudbě.

Znameníť nápad, není-liž pravda? Stromovka jest zemským sadem a pak, jak krásná byla by tam gallerie pro obecnstvo! Celá stráž vypínající se nad restaurací.“ (7. června 1883)

Ať už byly důvody sporů jakékoliv, protahovaly se donekonečna. I Humoristické listy už je přirovnávaly k perpetuu mobile, protože si je úřady předávaly v nekonečném pohybu kyvadla a dokončení trati označily za jeden z neuskutečnitelných snů. V roce

Jídelní lístek z doby, kdy restauraci vedl Václav Šlechta.

1884 ministerstvo obchodu vyšlo přání vstříc a koncesi ke stavbě tratě do Stromovky udělilo. Následujícího roku tak byla holešovická odbočka do Královské obory dokončena. Do zahrady vedly od Holešovic pouze dva vchody: jeden pro povozy a druhý pro pěší návštěvníky; dělníci tak museli zbořit část zdi, aby sem mohla i koňka. Tramvaj dosáhla takřka až k restauraci, návštěvníkům zbývalo dojít necelých sedm set metrů. Vybudována tu byla čekárna pro cestující, byt pro hlídače, místnost pro vydávání lístků, toalety a stáj pro dva tucty koní.

Linky tehdy ještě neměly čísla, lišily se podle barev použitých na různé obrazce v kruzích. Ke Šlechtově restauraci tak mířila tramvaj se zeleným označením (v kruhu měly po dvou zelených a bílých výsečích). Vzhledem k tomu, že trať sloužila vysloveně návštěvníkům parku a místní restaurace, byly sem vozy zprvu vypravovány jenom ve dne a pouze v létě (resp. od dubna do konce října), vozovnu linka měla na vinohradské Zvonářce. Poprvé mohli cestující přijet 5. dubna 1885.

Národní listy si ani po svém vítězství neopomněly rýpnout, že čekárna a stáje jsou „zevnějšku primitivního a nevkusného,“ a povšimly si, že schvalovací komise celého projektu i zaměstnanci Pražské tramway, kteří přijeli zkontrolovat vybudovanou trasu, sverpě hovořili pouze německy. Nicméně linka slavila úspěch. „Jízda po trati z Josefského náměstí až do Stromovky bývá vždy velice čilou, zejména v ty dny, kdy ve Stromovce jest koncert. Zvláště dámy používají koňské dráhy se zálibou, z čehož zřejmo, že jízda tato bývá dosti zajímavou,“ čteme v průvodci po Praze z roku 1887, který Šlechtův podnik označil za „vábnu restauraci“.

Snazší pozici při vyjednávání další trati tak měl konkurent koňky František Křížík, který v roce 1890 přišel s projektem elektrické tramvaje od letenské lanové dráhy (od mostu císaře Františka Josefa I. na Letnou) skrze Ovenceckou ulici k bráně do Královské obory

Národní listy, 30. dubna 1887.

a následně od roku 1893 až k Místodržitelkému letohrádku. Tato dráha vznikala spíše jako atrakce kvůli průmyslové výstavě, byla rovněž sezonní a nakonec ji po sedmi letech provozu Křížík kvůli ztrátovému provozu zrušil. Přesto byla načas druhým spojením Pražanů se Stromovkou a tamní zábavou. V kombinaci s lanovkou spojením poněkud kuriózním. V mezičase město Praha zakoupilo i soukromou firmu Pražské tramwaye a koně rovněž nahradila síla elektřiny. Trať do Královské obory byla elektrifikována roku 1898, což si vyžádalo značné úpravy i budovy v oboře, kde město nechalo následujícího roku zbořit dosavadní stáje a postavit krásnou novou vozovnu z hrázděného zdiva. Sloužila už pro elektrické vagony a fungovala do třicátých let, kdy byla bohužel rovněž zbořena. Dnes zde najdeme stejnojmenné restaurační zařízení.

„Když jsem byla malá a jezdili jsme v létě do Stromovky, my děti jsme nechtěly jinou elektrickou než otevřenou,“ vzpomínala na tramvaje do obory spisovatelka Marie Pujmanová. „Vlečný vůz neměl stěny, okna ani dveře, jen řetězy k zapínání, aby se nevypadlo, nad nimi se objevoval průvodčí s kleštěmi, zacláněje odjíždějící výstaviště. Obkročil za jízdy zvenku vůz: můj malý bratr mu to nemálo záviděl.“

Lavice jely za sebou jako ve škole, pryskyřičný větříček pofukoval, projížděli jsme k remíze oborou, bylo to rozkošné: buky natahovaly listnaté větve do cesty, dítě jelo a při tom jim podalo ruku (dostalo přes ni od matky, jaká pomoc) a odváželo si strhnutý lupínek, který líbezně chladil lepkavou packu.“ Tak poeticky vzpomínala na své dětství umělecky rozporuplná autorka Marie Pujmanová v nedokončených *Pražských povídkách* (1958).

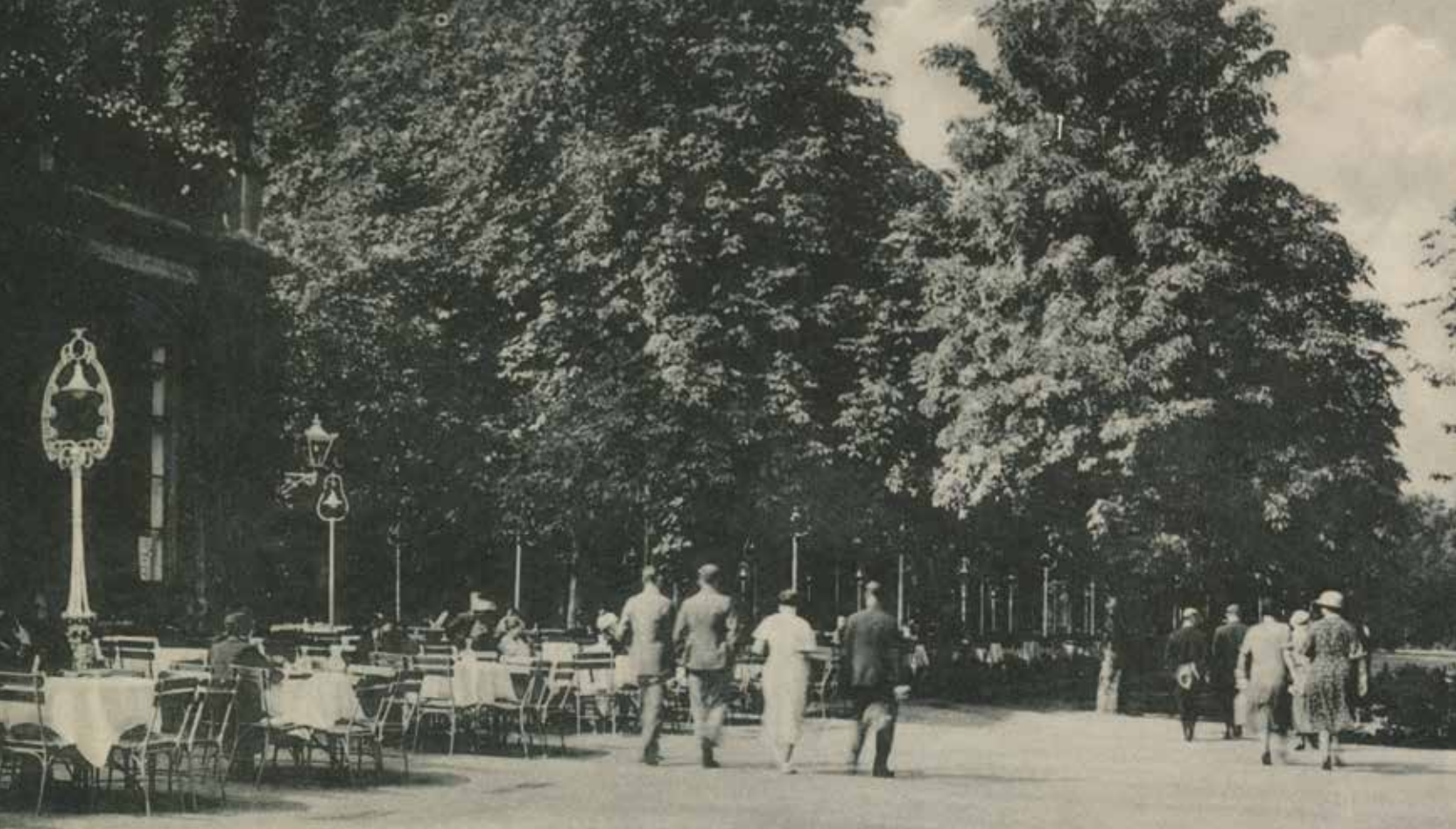
Na závěr povídání o dopravě do Stromovky ještě jedna kuriózní zpráva ze stavby, již přinesl list Pražský denník dne 15. listopadu

1884: „Lidské kosti. Při kopání země pro stavbu koňské dráhy ve Stromovce našli dělníci především dvě lidské kosti, které tam již mnoho roku ležeti musely, poněvadž se při pouhém dotknutí ihned rozpadaly.“

Kostlivci z dávných časů ale Pražany od návštěvy místa neodradili. Královská obora se díky tramvajím otevřela i širokým vrstvám, v letních měsících nestačily ani v pětiminutových intervalech pokrýt poptávku po dopravě do Stromovky, kam mířili za odpočinkem, hudbou i občerstvením v restauraci pana Václava Šlechty.

Obrazu *Ve Stromovce* si velmi cenil nejen sám autor Antonín Slavíček (1870–1910), ale i zloděj, který jej odcizil na výstavě v roce 1941. Dnes impresionistický olej na dřevě opatruje Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem.

ŠLECHTOVA RESTAURACE

Nelehké začátky nejslavnějšího oborního restaurátora. Rival Bedřicha Smetany diriguje největší koncert, jaký království vidělo. Ve Stromovce otevírá druhý hostinec. Baletní mistr světových scén učí menuet u Šlechtů. Restaurátor přerůstá svou restauraci.

Jak již bylo řečeno, pan Šlechta získal podnikem koncem roku 1882, zatěžkávací zkouškou tedy prošel na jaře a v létě následujícího roku. Praha se na novou sezonu chystala a s očekáváním čekala na první květen, kdy restaurace tradičně otevírala velikým koncertem. Pan Šlechta si musel nechat ujít tradiční březnový slavník, kdy byla část Stromovky ještě pod sněhem, a zahradní posezení proto neotevřel. Do května se počasí příliš nevylepšilo, sníh sice slezl, studené počasí ale přetrvávalo a stromy vítaly návštěvníky smutně holými větvemi. Pokud zavál vítr od Libně, park se naplnil nepříliš vábnou vůní linoucí se z tamního lihovaru pana Františka Xavera Brosche.

1. května 1883 se přesto sešly v zahradě restaurace desítky lidí. Ti, kteří si přišli poslechnout koncert, vyhledávali posezení na sluníčku, aby unikli vlezlému zimnímu chladu ve stínu. Den se však vydařil a kapela 73. vojenského pluku hrála pod vedením kapelníka Kopeckého z plných sil. Začínalo se zvolna, ale začalo se.

A znovu to byly Národní listy, které Královskou oboru sledovaly přísným zrakem: „Konečně nastalo jaro a tím také putování obyvatelstva pražského do Stromovky, do jediného tohoto velkého a příjemného sadu, jež má k dispozici. Tam skutečně člověk pookřeje, tam jedině může vypláchnouti si plíce, znesvářené velkoměstským prachem

a kouřem a těmi ostatními odeury, jimiž vzduch pražský přesycen. Škoda však, že nemůže se člověk oddati tam s plným gustem požitkům, jež skýtá pobyt v přírodě, škoda, že za každým stromem setkává se se strážníkem, jenž připomíná mu přísné reglementy, které poučují návštěvovatele zemského sadu, jak se tam p. t. publikum chovati musí. Šlápnouti na trávniček jest přestupek, který přísně se tresce, a zasednouti někam pod strom, přímo zločinem.“ (Národní listy, 5. května 1883)

13. května Výstaviště otevřelo novou hospodářskou výstavu a směrem ke Stromovce vyrostlo mnoho improvizovaných konkurenčních stánků s občerstvením, kolem kterých museli návštěvníci projít. Nedaleko restaurace u zemského statku vypukl požár a dvě stodoly i konírna lehly popelem. Lidé byli také zděšení, když se v červnu v rameni Vltavy u Stromovky utopili dva mladí chlapci. Nezačínala ta první sezona příliš optimisticky a pan Šlechta jistě viděl, že v Královské obore nebude mít tak lehké živobytí. Alespoň k němu přijeli na sjezd českomoravští sládkové a na jejich počest byla držena slavnostní večere a divadelní představení. A Stromovku také navštívil korunní princ portugalský Don Carlos. To už něco znamenalo.

„Návštěva Stromovky byla včerejšího dne velmi četná, k čemuž přispěla hlavně příznivá povětrnost. Teploměr ukazoval ve stínu 17 st. Ré (pozn.: 21 °C). Vagóny tramwayové byly stále tak přeplněny, že kočí s tíží mohl povoz řídit... Rozsáhlá restaurace ve Stromovce byla obecnstvem přeplněna, tak že později nebylo možno ani místa dostati; v sadech procházely se rovněž veliké davy obecnstva.“ Tak vnímaly začátek sezony roku 1885 Národní listy.

A zatímco restauraci i Stromovku snímal Karel Pták, známý fotograf ze Štěpánské ulice, a u restaurace hnízdil dle ornitologa Jana Seidla jediný slavík v celém městě, pan Šlechta vymýšlel, jak obohatit svůj program. V nabídce měl masité snídaně, obědy i večere, domácí

i zahraniční vína, rovněž plzeňské a bavorské pivo. Dodržel zažitou tradici a stejně jako jeho předchůdci začínal sezony ranními koncerty. Na prvního máje se již v půl šesté ráno rozezněla královskou oborou vojenská muzika, v prvních letech si pan Šlechta nejčastěji zval kapelu c. k. pěšího pluku prince saského č. 11, tedy orchestr nesoucí jméno budoucího krále Saska Jiřího I. Koncerty probíhaly každou letní neděli, každý svátek a navrch každý čtvrtek, opět pouze v letní sezoně.

Vojenské kapely byly se Stromovkou a restaurací neodmyslitelně spojené. Václav Šlechta proto vymyslel dnes bychom řekli „speciální show“ a objednal si kapelu pruského husarského pluku, přičemž se s kapelníkem dohodl, že pro zvýšení efektivity vystoupení budou vojáci hrát v pruských uniformách i se slavnostními čákami a navíc na koních. Když se však o plánu dozvěděl hlavní pruský štáb, v poslední chvíli představení zakázal, snad se mu pro vážený vojenský oddíl zdálo příliš cirkusové. „Špekulant hostinský jest ovšem blízek zoufalosti,“ posmíval se škodolibě Pražský denník, který zase nechtěl vidět pruské vojáky ve Stromovce.

Novináři se ale mýlili, pan Šlechta nezoufal, naopak přiojednal další odpolední orchestr (hrál od třetí hodiny), kapelu c. k. pěšího pluku svobodného pána z Catty č. 102. A vrátil do programu úterý jako nový koncertní den. Zemský výbor království českého vyšel vstříc podnikání pronajímatele hostince

Národní listy, 30. 4. 1888.

a osvobodil jej od placení obecních přírážek. Navíc restaurace dostala jednu moderní vy-
moženost, která Prahu stále více zajímala – do
Královské oboře byl zaveden telefon s číslem
445.

Monstre-koncert ve Stromovce

Václav Šlechta se zavedl, podnik pokračo-
val ve svém úspěšném provozu, a když už se
zdálo, že má pan restaurátér vyhráno, dostal
políček bolestnější jistě o to, že šel z velké
části z Grégrových Národních listů, tiskoviny,
kterou Šlechta nabízel již ve svém terezín-
ském podniku a kam i dnes směřoval svou
hlavní anonci. Důvodem byl veliký koncert,
již předem oznamovaný jako „monstre-kon-
cert“ ve Stromovce, který proběhl ve čtvrtek
30. května 1889. Význam slavnosti dokazuje

i fakt, že se již zkoušky na slavnost zúčastnil
arcivévoda a následník trůnu František Ferdi-
nand d'Este.

„Dík velmi pěkné pohodě, vydařila se vše-
řejší hudební slavnost v Královské oboře co
nejlépe. Předprodej lístků vstupních byl tak
značný, že k polednímu z míst dobře zpra-
vených páčen byl na několikrát deset tisíc;
nával obecnstva byl však tak veliký, že po
druhé hodině nedostávalo se již vstupenek
při vchodech do sadu, kde koncert pořádán,
a v brzku vyprodány byly vstupenky veškery.“
(Národní listy, 31. května 1889)

Plánované odpoledne bylo velkolepou
akcí s dobrým účelem. Dnes bychom mlu-
vili o charitativním festivalu, protože do
Stromovky se sjelo hned pět předních vojens-
kých kapel. Každá z nich mezi třetí a pátou
hodinou odehrála svůj repertoár v jiné části

Předchůdci rockových festivalů, monstre-koncerty vojenských orchestrů ve Stromovce (snímek z roku 1916).

Stromovky (v restauraci, v březovém háji,
na rejdišti, na ostrůvku a blízko rybníka).
Zazněla díla v menší míře českých autorů, ve
větší potom práce zahraničních velikánů jako
Johanna Strausse, Giuseppa Verdiho nebo
Carla Millöckera. Skutečný vrchol měl ovšem
přijít v půl šesté odpoledne, kdy všech pět or-
chestrů, tedy na tři stovky hudebníků, spojilo
síly a sešlo se před Šlechtovou restaurací. Zde
během dvouhodinového představení muzi-
kanti zahráli skladby Ludwiga van Beetho-
vena (*Vítězství Wellingtonovo*) či Richarda
Wagnera (*Stegfriedova smrt*). Kapelníkem
tohoto obrovského orchestru se stal skladatel
Karel Šebor (1843–1903), který do finále za-
řadil také jedinou českou skladbu, část vlast-
ního populárního díla *Templáři na Moravě*.
Tento uznávaný český hudebník, jehož talent
vychvalovali Jan Neruda nebo Otakar Hostin-
ský, byl svého času možná největším rivalem
Bedřicha Smetany. Přesto nakonec, čtrnáct let
po námi sledovaném koncertu, dožil v pou-
hých šedesáti letech v bídě a chudobě takřka
zapomenutý.

Pořadatelé podívanou v Královské obo-
ře již týdny dopředu oznamovali všude po
Praze vylepenými plakáty, díky čemuž o „ob-
rovském monstre-koncertu“ skutečně každý
Pražan věděl a lidé mu začali potutelně pře-
zdívat koncert pana Monstra – Obrovského.
Veškerý výtěžek byl však určen na dobrou
věc – ve prospěch Červeného kříže, proto
i vlastenci se skřípajícími zuby překousli, že
plakáty vše oznamovaly na prvním místě ně-
mecky, až poté česky. Vstupné činilo dvacet
krejcarů, deset pro děti a jezdcí na koních
zaplatili jeden zlatý.

Veliká reklama splnila účel, navíc vyšlo
krásné počasí a určeného květnového odpo-
ledne do Stromovky dorazilo dle některých
odhadů až sedmdesát tisíc lidí, výtěžek činil
8624 zlatých a 40 krejcarů. Koncert dopadl
na výbornou, byť se objevily i výhrady, že vel-
kolepé finále zvukově pohřbily mohutné stro-
my, mezi něž se hudebníci museli natlačit, aby

Skladatel Karel Šebor (1843–1903), velký konkurent Bedřicha Smetany, který dožil v bídě a zapomnění. Do koncertů ve Šlechtově restauraci vnesl i původní českou muziku.

nepošlapali trávník, kde by bývaly skladby vy-
zněly lépe (v tomto směru koncert zkritizoval
Josef Kuffner v satirickém fejtonu ze 4. červ-
na, kde naznačuje, že hudebníci mohli stejně
tak hrát jen s pomocí pušek, hmoždířů, par-
ních stříkaček nebo stroje na drcení šterku).
Tak či tak orchestr sklídil mohutné ovace. Ne
tak podnik pana Šlechty.

„Pořadatelé mohli tušit, že bude nával do
Stromovky ohromný, a proto bylo jejich po-
vinností o toto obecnstvo také se postarati.
Několik set lidí z řady panstva ovšem dobře si
hovělo v restauračních místnostech, nesčetní
tisícové ostatního lidu odkázáni byli na ‚pro-
cházký‘ v rozžhaveném písku, na prostranství
prázdném stromů a stínu. Když pak únavou
zmoření vrhli se někteří na posečenou lou-
ku, tu zpočátku je odtamtud strážníci vyhá-
něli...“ podělil se o své zážitky jeden z dnes
již anonymních účastníků a dodával: „Jak
již řečeno, bylo o občerstvení obecnstva

postaráno pramizerně. Proč nebylo připuštěno pro včerejší den do Stromovky výminečně více hostinských? Bylo by to věru zcela jinak dopadlo. Včera o každou láhev piva bitky sváděti se musily, a když pak člověk konečně si ji pracně dobyl a když ztrmácen a až do košile zpocen nalil si té do červena zbarvené tekutiny do sklenice a tuto k ústům přiložil – tu otřásl se odpořem a hrozný nápoj s hněvem vylil, neboť nebylo to pivo, nýbrž prabídná špína, kteréž se mu dostalo.“

Nebyl to pouze tento dopisovatel, který si stěžoval. Pro dokreslení atmosféry ocitujeme další reakci návštěvníka koncertu: „Přišel jsem se svými staříčkými rodiči, kteří u mne byli z venkova návštěvou, také do Stromovky. Ježto jsme na Josefském náměstí nikterak místo v tramwayi dostat nemohli, odešli jsme do Stromovky pěšky. Přišedše ještě včas k restauraci (as o druhé hodině) našli jsme několik stolů neobsazených. Za jedním jsme, jsouce horkem a chůzí znaveni, se usadili a pivo si objednali. Mezi tím zabloudil k našemu stolu pan hejtman od zemské obrany a pokynul, vlastně poručil přicházejícímu sklepníkovi, aby nás od stolu zkrátka vypudil. Tento nedal nám již pivo, nýbrž řekl nám, že toto místo je pro pány oficíry, a vyzval nás, bychom šli od stolu. Poněvadž kolem dlouhého stolu bylo přes deset stolic a mimo setníka a jeho paní, nikdo jiný tam neseděl, řekl jsem sklepníkovi, aby

nám přinesl objednané pivo, jakmile přijdou ostatní páni důstojníci, že jim hned místo uděláme. Na to však přiběhl na rozkaz pana hejtmana desátník, patrně službu konající, jenž německy, zhurta a způsobem neslušným poroučel nám, abychom ihned stůl opustili. Poněvadž jsem se ho tázal, co to povídá, řekl mi to v hrozné češtině. Nechtěl jsem odejít od stolu na komando pana hejtmana, rodiče však nejsouce zvyklí, jak pravili ‚takové ostudě‘, ačkoliv znaveni, vstali a odešli, a tak bylo i mně chtě nechtě jejich příkladu následovati. Pan hejtman usadil se pak jsa

uspokojen, sám se svou paní u stolu, a my jdouce okolo jsme viděli, že ještě po půl hodině byl stůl neobsazený. Téměř u každého stolu bylo zřítí podobnou nepřístojnost. Skoro třetina stolic byla neobsazena, nikdo však nesměl se posadit. Odevšad znělo: Pro pány důstojníky.“

Místo piva hnojivo

Je pochopitelné, že se restaurátér nemohl příliš dostat do křížku s vojenskými hodnostáři, zejména když byl závislý na jejich kapelách, které obstarávaly veškeré hudební produkce. Připomeňme také, že restaurace stále patřila do majetku císaře rakouského a krále českého, jehož v tomto případě zastupoval zemský výbor. Důstojníci zde tedy přirozeně měli veliké slovo. Rovněž je jasné, že davy lidí, které

navštívily koncert, jednoduše nebylo možné všechny obsloužit v jediné restauraci a ani nebylo ve Šlechtových kompetencích takový problém řešit. Co však zaráží, je mnoho kritiky, která se snesla i na Šlechtovy ryze profesní schopnosti vedoucího podniku. Na neschopný personál a nekvalitní pití. Národní listy, které citované dopisy otiskly, nešetřily ani svou vlastní kritikou: „Hostinský ve Stromovce neučinil ničeho, než že postavil o několik stolů více. Za to ale postaral se o obsluhu, která dřela, jak se praví, bez nože. Ačkoli všude vyloženy byly ceníky, že sklenice piva stojí deset krejcarů a láhev dvacet krejcarů, neostýchali se lidé na výpomoc zjednaní, z nichž jen někteří byli číšníci z povolání, žádati a bráti za sklenici piva čtrnáct krejcarů a za láhev dvacet čtyři krejcarů. Když obecenstvo proti tomu reptalo, odvolávajíc se na ceníky, dostalo za odpověď: ‚Já to jinak dát nemohu, to bych z toho nic neměl!‘ Žízni trápení lidé zaplatili, co žádáno, a když nápoj okusili, nechali ho stát. Posluhové, neboť číšníci je zváti nelze, zbylou tekutinu před očima obecnstva slili a zase ji prodávali!“

Zdá se neuvěřitelné, že by odborník Šlechtova renomé a zkušeností natolik podcenil přípravu a najal výše zmiňované amatéry. Sám se dnes již obhájit nemůže, ale ani v námi sledované době jsme nenalezli kupříkladu veřejné obhajoby zaslané listům, jak se v podobných případech činilo. Kritika se na jeho hlavu navíc snesla z vícero směrů, satirické Humoristické listy si přisadily mnoha vtipy na adresu pořadatelů i nešťastného restaurátéra. „Výtečné tekuté hnojivo v láhvích, chemicky zkoušené, prodává se ještě, pokud zásoba stačí, za ceny výrobní. Laskavé poptávky zodpovědí se v Královské oboře u Prahy,“ ironizovaly dobový inzertní slovník a přidaly i satirickou básničku:

*Že tam bylo špatné pivo,
tomu já se nedívám,
tím se pouze osvědčilo
to přísloví pravdivým:
„Čím větší hudba hrá
v hostinci pivku,
tím horší šenkýř dá
svým hostům slivku!“*

Druhá oborní restaurace U Bukovských měla být lidovější variantou Šlechtova podniku. Později ustoupila stavbě planetária (snímek kolem roku 1910).

Z pohledu pana hostinského se odpoledne zkrátka nepovedlo, byť tržby jistě byly vysoké. Zároveň zdůrazněme, že jsou tyto negativní reakce za celou dobu působení Václava Šlechty ve Stromovce zcela ojedinělé, uvádíme je pouze jako kuriozitu z období Šlechtových začátků.

Dva týdny po nevydařené akci bylo drobnou zprávou v tisku oznámeno, že bude v Královské oboře, vůbec poprvé v její historii, otevřena druhá restaurace, která bude nabízet i levnější jídla a nápoje pro nejširší pražské vrstvy. Nebyla to však reakce na zmíněnou kritiku, důvodem se stala blížící se Jubilejní zemská výstava.

Panu Šlechtovi vyrostla konkurence.

Konkurence U Bukovských

Až do roku 1890 byla Šlechtova restaurace ve Stromovce jediným stálým podnikem, kde se mohli návštěvníci parku občerstvit (nepočítáme-li hostinec stojící poněkud

stranou parku v bývalém Císařském mlýně). 11. května zmíněného roku však novou sezonu jen pár desítek metrů vedle otevřel druhý restaurační podnik, který vedl osmatřicetiletý Josef Bukovský se ženou Alžbětou (roz. Vaňhovou). Pan Bukovský se neobjevil z čistého nebe, pracoval jako nájemce oborního zemského dvoru, jenž stával v místech dnešního planetária. Ani on tedy nebyl vlastníkem nové restaurace, nýbrž zde pracoval v nájmu (hostinec navíc získal až po přísném výběrovém řízení, zprvu na dvanáct let). Se souhlasem zemského výboru tedy roku 1890 zřídil nový hostinský podnik, který chtěl oproti Václavu Šlechtovi přilákat i méně majetné vrstvy obyvatel.

Bukovského restaurace přímo sousedila s výstavištěm, měla vlastní mlékárnu, dva vnitřní salony, příjemné kryté verandy a stejně jako Šlechta také rozsáhlé zahrady plné stolků, které lákaly procházející návštěvníky obory. Výletníci se u nich mohli občerstvit plzeňským nebo smíchovským

pivem a rovněž najíst. A obdobně jako většina konkurence, také pan Bukovský převzal tradiční rozvrh: o čtvrtcích, nedělích a svátcích nabízel koncerty různých orchestrů, kromě vojenských vystupovaly např. kapely poštovních nebo finančních zřízenců či také různé menší salonní orchestry.

Stejně jako Šlechtovi tak i Bukovští se o podnik starali coby o rodinný podnik po celé generace, ať už to byl po otcově smrti (1905)

syn zakladatele Josef Bukovský mladší, či později Jindřich Vaňha,

synovec Bukovského manželky Alžběty. Vaňhovi se starali i o místní rybník s výlovem kaprů a platili za odborníky právě v rybích specialitách. Však také vedli vůbec nejslavnější rybárnu v Praze, legendární podnik na Václavském náměstí.

„Nikdo by nevěřil, jak se Pražák výborně dnes baví a zapomíná na všechny strasti v takové Vaňhově restauraci ve Stromovce,“ otiskl později za první republiky list *Expres*. „Z prvé ruky dosahuje zde všeho, po čem celý týden toužil: hudbu, hrající skladby klasické i šlágry, tanec, zpěv a dobrou kuchyni. A to se žádá, to se chce. Ve všední dny účinkuje tu v hudebním pavilonu mezi dvěma tanečnickými parkety populární Libichova hudba, zvaná též, a to právem, Vaňhovým domácím orchestrem, a v neděli zase vojenská hudba.“ (28. května 1934)

Navíc byl místní podnik jedním z prvních, kde si orchestry začaly zvat také zpěváky – sólisty. A dle zmiňovaného pisatele *Expresu* dokázala taková subreta Loly Jeřábková svým zjevem i uměním „rozproudit řádně krev

Václav Šlechta, restaurátor, který pohostinství ve Stromovce vtiskl punc kvality.

všech posluchačů“. Vaňhova restaurace se bohužel dnešních dnů nedožila, existovala do padesátých let dvacátého století, kdy nakonec ustoupila výstavbě budovy planetária.

Nový hostinec byl označován jednoduše jako II. restaurace Stromovka, lidově se mu říkalo U Bukovských anebo později Vaňhova. Dosavadní podnik tak byl nově označován jako I. restaurace, případně také Hlavní nebo Velkorestaurace Stromovka, v řeči lidu však zůstával Šlechtovou restaurací.

Vlastenec Václav Šlechta

Přenesme se znovu do atmosféry Královské obory starého císařství a tentokrát do ní nahlédneme očima spisovatele Jakuba Arbesa:

„Kypřá i tmavější zeleň stromů, keřů i trávníků, tu a tam i plno květů a ze všad zaznívající zpěv, jemný i jásavý, svěží i melancholický – vše tak plně půvabů a v pravdě přirozené krásy, ba nádhery.

Sešel jsem níže do stínu a loudal se dále podle restaurace.

V nejtulnějším, nejvábnějším parku pražském nebylo však v tu dobu – krátce před polednem – skoro žádných návštěvovatelů, čímž obvyklý jeho ráz změněn v té míře, že působily celek i podrobnosti přirozenou zárumčivostí.

Občas však jsem se přece zastavil.

Nemohl jsem odolati – až posléze zmocnil se mne onen přepodivný pocit blahého uspokojení...“

Jakub Arbes nebyl zdaleka jediný umělec, kterého Stromovka i s její restaurací lákala,

**HLAVNÍ
RESTAURACE
STROMOVKA
DENNĚ O 3.HOD.
SKVĚLÝ
KONCERT**

**V.A. ŠLECHTA,
RESTAURATEUR.**

jak to výše dokládá jeho povídka nazvaná *O bezúčelné vycházce* z roku 1893. Kupříkladu svého *Pražského synka* sem v roce 1892 posílal v další povídce Ignát Herrmann, ale o literátech ještě bude řeč.

Po zavedení tramvajového spojení měli Pražané park na dosah ruky. Díky tomu sem stále častěji mířili také čeští vlastenci, někdejší oslava narozenin Františka Palackého už by na přelomu století nebyla tak výjimečným nápadem. Šlechtův podnik mnohokrát figuroval v seznamech sbírek Ústřední matice školské, spolku, který se rozhodl čelit germanizaci zejména sudetských škol tím, že podporoval a mnohdy přímo vydržoval ryze české školy (německé obdobně bránil spolek Deutscher Schulverein). Pan Šlechta do vlasteneckých sbírek osobně přispíval, podpořil například vznik muzea v Olomouci, dále výlety dětí z pohraničních oblastí do Prahy, či naopak přispíval na feriální osady (dobročinné organizace, které během školních prázdnin posílaly děti z měst na venkov).

Do podniku směřovaly svá setkání také

hospodářské spolky. Proběhl zde sjezd chemicko-cukrovarnický, také obchodnictva a průmyslnictva českého či sjezd zástupců českých měst. Úspěšné prokopání kanalizačního tunelu pod Letnou sem přišli zapít i zajist pání inženýři se starostou Janem Podlipným nebo rektorem české techniky doktorem Alfredem Slavíkem. Čtyřicáté výročí založení svého spolku tady obědem oslavili pražští architekti a inženýři, výroční sraz zase kolegové ze staroměstského gymnázia.

Mířily sem všemožné spolky, které v Praze hledaly zajímavé zázemí, včetně Sokola bubenečského, který tu začal pravidelně obdávat šibřinky (masopustní oslavy v maskách). Nechyběli ani humoristé z populárního spolku Kosů, kteří zde pořádali svůj všekosácký slet (úsměvná narážka na slety všesokolské). Na dvě stovky příznivců humoru ze všech koutů Čech se v červených čapkách sjely na sraz právě do Šlechtovy restaurace. V srpnu 1895 zde kosáci „arci nikoli na suchu vykonali veselý obřad“, jak praví dobové zprávy.

O hudbu se sice stále staraly vojenské orchestry, výjimkou však už nebyla ani stále častější vystoupení civilních kapel nebo přímo České filharmonie. Svůj jubilejní koncert k pětatřicetinám existence zde pořádal slavný bubenečský pěvecký spolek Václav. Jeho vznik spadl do doby národního obrození, měl kolem stovky členů a Šlechtovu restauraci si Václavové nevybrali náhodou – pan majitel byl přeci nositelem stejného jména. Výtěžek večera byl navíc určen pro další zajímavý počin, jak nám připomene noticka z Národní politiky z roku 1904:

„Jubilejní koncert spolku Václav dnes 19. listopadu v hlavní restauraci p. Václava Šlechtů v Královské oboře bude vykazovati většinou hudební novinky. Zpěvumilovné obecnostvo zajisté dá si tu dostaveníčko, aby starému veteránu mezi zpěváckými spolky projevilo svou přízeň, a aby zisk koncertu, jenž určen jest ve prospěch Družstva pro postavení pomníku mistru Karlu Bendlovi v Bubenci,

byl co možná největší.“ Několik let to sice ještě trvalo, ale šestimetrový pomník skladatele Bendla skutečně vznikl a dodnes v Bubenci stojí. Jeho autorem je slavný sochař Stanislav Sucharda. Jubilejní koncert navíc nebyl jediný, kdy spolek Václav své umění konkrétně u Šlechtů dokazoval.

Menuet u Šlechtů

Redaktor Josef Kuffner kritizoval ve svém masopustním fejetonu z 18. ledna 1887 množství tanečních zábav a jejich mnohdy jen úzkoprsý vřelý charakter. Více oceňuje taneční zábavy menších společností a připomíná, že jedna taková (nejmenuje která) chystá renesanci tradičního tance – menuetu. „Cvičení už se pilně obdávají,“ oznamuje v Národních listech. „Vypravuje se mi, jak energicky pan Berger si vede a jak pokorně dámy poslouchají. Však vědí proč. Tajemství kouzla při tanci vězí v dresuře, které se gracie nelekala.“

Zmíněný boskovický rodák Augustin Berger patřil k nejslavnějším tanečnickům a choreografům své doby. Stal se baletním mistrem v Národním divadle, ale pracoval také v Drážďanech, Berlíně, v milánské La Scale i v londýnské Alhambře, deset let působil jako baletní mistr Metropolitan opery v New Yorku. Založil vlastní školu a vychoval několik generací tanečníků. Otevřeme nyní jeho vzpomínky, které sepsal spolu s Ladislavem Hájkem v roce 1944 a kde vzpomíná i na Kuffnerem připomínaný večer, jenž se obdával ve Šlechtově restauraci:

„Na svaté Tři krále jsme bývali zvaní na lití olova do mlýna u Karlova mostu k Jeřábkovům. Jeřábek byl intendantem Národního divadla. Jednou před začátkem masopustu, když se hovořilo u Jeřábků o starých historických tancích, zahořovala paní Jeřábková, rozená Doubková, abychom si o masopustě zatančili menuet. Ta myšlenka se zalíbila i kritiku Kuffnerovi a celé společnosti.

Zaútočili na mne, abych návrh pomohl uskutečnit. Řekl jsem, že by bylo možno nacvičiti pěkný figurální menuet, ale musilo by jej tančiti aspoň osm párů.

Myšlenka zaujala už celou společnost. Rozhodli jsme se proto uspořádati maškarní ples pro sezvanou společnost v krásném sále restaurace ve Stromovce, který se k tomu neobyčejně hodil. Začal jsem ihned osm dam a osm pánů ze společnosti cvičiti figurální menuet a polonézu.“

Večer musel ve Šlechtově restauraci skutečně působit jako z pohádky. Všichni hosté přišli v maškarních maskách s tématem rokokovým, přičemž právě Bergerem nacvičený menuet (podle dobových zpráv dokonce s dvanácti, nikoliv osmi páry) se stal vrcholem večírku, jak dokládá opět Josef Kuffner. „Netřeba dokládati, že rokokový věneček ve Stromovce dopadl znamenitě,“ píše ve své fejetonové recenzi. „Rozmařilý duch minulého věku snesl se na chvíli do tanečního sálu. S posledním taktém strhla se bouřlivá pochvala po všem sále a malebným párům nezbylo, než počítati znovu od základní posice. Menuet je z těch tanců, kde divák je naprosto u výhodě naproti tanečníkovi. Grácie tanečnic staví se mu s pikantní ochotou na odiv. Po skončeném menuetu obcházely párky provázeny potleskem kolem tribunálu diváctva. Zde v důvěrném šepotu udíleny ceny půvabu a krásy. Škoda, že nelze

Z inventáře restaurace (foto Zdeněk Kneibl).

uváděti jména. Několik krásek, defilujících vítězně řadou plamenných zraků a poklon, oslňovalo vkusem úboru, zjevem i držením.“ (2. března 1887)

Vrchol Šlechtovy éry

Úspěšné časy Šlechtova vedení restaurace narušila předčasná smrt Václavovy manželky Marie, která odešla 19. dubna 1902 ve věku pouhých pětapadesáti let. V roce 1906 se stala ještě další nepříjemná událost, v restauraci došlo k malému výbuchu plynu, při kterém byli popáleni dva zaměstnanci. Jinak ale vše pokračovalo v nejlepším pořádku. Již v dubnu 1895 Šlechta provdal dceru Růženu za pana Bedřicha Haupta, úředníka Úrazové pojišťovny dělnické, a v listopadu 1904 si syn Antonín vzal za ženu Karolinu (Karlou) Pallovou, neteř dvorního rady a ředitele státních drah Antonína Pally, muže, který se významně zasloužil o postavení tzv. Fantovy budovy na nádraží císaře Františka Josefa (dnešního Hlavního nádraží).

Profesně se Václavu Šlechtovi skutečně dařilo i nadále. Nejprve si jej Měšťanský pivovar v Plzni vybral, aby jej osobně na Výstavišti reprezentoval po celou dobu úspěšné výstavy z jihoafrické výpravy Emila Holuba. V místním pavilonu Šlechta nabízel jak domácí pivo z Plzně, tak také kuchyni, případně i hostiny pro

celé skupiny. Podstatnější ale bylo, že 12. prosince 1897 otevřel druhý vlastní podnik, tentokrát kavárnu Na Příkopech v čp. 6. Hosté si zde v podniku zvaném Renaissance mohli dát kávu a snídani již od páté hodiny ranní a zavíralo se až ve dvě hodiny v noci. V nabídce nechyběly ani mnohé populární časopisy, včetně zahraničních.

Stárnoucí podnikatel se také znovu oženil, 30. dubna 1906 se jeho druhou ženou stala Marie Frenclová, vdova po zesnulém Aloisi Frenclovi ze Smíchova. Pocházela ze Svrkyně, kde se narodila 17. srpna 1844, jejími rodiči byli rolník Václav Zábranský a jeho žena Majdalena. Václavu Šlechtovi šel za svědka sám pan dvorní rada Antonín Palla.

A pan restauratér nezvolnil. Když v listopadu 1906 proběhla exekuční dražba starobylého poříčského hotelu U Císaře rakouského (dnešní hotel Ibis), nejvyšší nabídku, 350 000 rakouských korun, složil právě Václav Šlechta. Neváhal a dům z patnáctého století značně renovoval a rozšířil takovým způsobem, že rázem patřil k největším pražským hotelům. „Kavárna v přízemí jest nyní více než dvakrát tak velká, jako byla dříve, a vyniká klidnou, útulnou elegancí,“ čteme v dobové recenzi. „Hlavní místnost kavárenská překvapuje svými rozměry, skvostné americké kulečníky umístěny jsou v dolejší její části, na kterou hraničí herny. Všechny místnosti jsou velmi vzdušné a světlé

a opatřené ústředním topením. V levé části hotelu nalézá se s ulice přístupná restaurační místnost, rovněž rozsáhlá a elegantně zařízená. Prostranný dvůr přeměněn bude příštím jarem ve velkou vkusnou zahradu terasovité vyvýšenou. Na druhém zadním dvoře zbudovány jsou rozsáhlé garáže pro automobily. Není pochyby, že nově zřízený hotel páně Šlechtův vyhledáván bude pro všestranné pohodlí, které poskytuje pražským, tak i do Prahy přicházejícím obcencem.“ (Národní listy, 14. prosince 1907)

Šlechtovým se natolik dařilo, že pan hostinský sám od sebe zvedl platy i všem zaměstnancům ve Stromovce. Pochopitelně již nemohl stihnout všechny podniky osobně řídit, proto hotel nakonec věnem daroval své dceři Františce a vedl její muž a Václavův zeť František Nöthig. V restauraci v Královské oboře se zatím dovyučil syn Antonín, což však mělo předeheru, k níž se vzápětí vrátíme.

Snad bylo toho úspěchu až příliš. Zakoupení a přestavba poříčského hotelu naznačují, že Václav Šlechta netrpěl vážnými zdravotními problémy, naopak, měl ještě velké plány. Jenomže vše vzalo velmi rychlý a smutný ráz. Dne 26. ledna 1909 totiž náhle po fatální nemoci zemřel. Důvodem byla zákeřná rakovina tlustého střeva, restauratér se dožil šedesáti pěti let. O tři dny později byl pohřben do rodinné hrobky ke své první ženě na bubenečském hřbitově u kostela sv. Gotharda.

ANTONÍN ŠLECHTA A KONEC CÍSAŘSTVÍ

Synova snaha najít vlastní cestu a návrat k rodinnému zlatu. Vojenské orchestry aneb Pradědečci rockových festivalů. Múzy pijí ve Stromovce. Tragická smrt hvězdy Národního divadla. Tak nám zabili Ferdinanda...

Václav Šlechta vedl restauraci ve Stromovce bezmála tři desítky let, jednou tolik než dosud nejdéle působící správce podniku Bohumil Stückl (resp. jeho zástupce Václav Fanta). Vybudoval z ní skvěle fungující podnik. Také zemský výbor byl zcela spokojen s jeho podobou a vedením, proto nebylo divu, že se snažil, aby po Václavově smrti došlo k co nejméně změnám. Novým nájemcem se tak stal Šlechtův syn Antonín.

Jak už bylo řečeno, Antonín Šlechta se narodil ještě za otcova působení v Terezíně 21. dubna 1878, hlavní podnik ve Stromovce tedy přebíral ve svých třiceti letech. Zemský výbor mu pronájem potvrdil bezprostředně po Václavově skonu, koncem roku jej pak znovu prodloužil na další tři léta a v pravidelných intervalech mu restauraci pronajímali i nadále. Antonín se své práci u otce vyučil dobře. Jenomže cesta k restauraci ve Stromovce nemířila tak lehce, jak by se mohlo zdát, syn se totiž nejprve rozhodl osamostatnit a postavit na vlastní nohy.

Šlechtův Louvre

Ve čtvrtek 16. února 1905 otevíral na Ferdinandově třídě (dnes Národní) nový Velkorestaurant Šlechta. Nejedná se o shodu jmen, v domě pana Buldra obrovský podnik vybudoval právě Antonín Šlechta, syn restaurátora ze Stromovky. Restaurace sídlila v přízemí a mezaninu budovy pod rovněž novou kavárnou Louvre. A byl to podnik skutečně veliký. „Vnitřní úprava restauračních salonů, zvláště ve zvýšeném přízemí, vymyká se úplně z rámce podobných místností v Praze,“ čteme v dobové reportáži. „Jsou dle

vzorů nejelegantnějších restaurantů v Paříži a Monte Carlu vypraveny.“ Vcházelo se z hlavního schodiště domu do prostorné místnosti s mnoha okny. Fialově laděná hlavní místnost podniku měla okna do zahrady ve vnitrobloku a byla zařízena v moderním secesním stylu, dala se pohyblivými stěnami rozdělit na několik částí. Druhá, červená místnost byla od ní rovněž oddělena pohyblivými stěnami. O nástěnné malby se postaral malíř Robert Schlosser, žák Jana Preisslera, dojem luxusu vzbuzoval též nový moderní nábytek. Podnik měl elektrické i plynové osvětlení v podobě nádherných křišťálových lustrů, stejně jako několik plynových krbů. V přízemí hosty čekala jednodušší, byť přesto elegantní restaurace i s prostory chambre separé. Čtvrtý prostor nabízela rozsáhlá (v pozdějších letech zastavěná) zahrada domu pro takřka tři stovky hostů.

V samotném podzemí domu fungovala kuchyně pro celý podnik. Nabízela masité snídaně, obědy a večere i v pozdějších hodinách (cílené na hosty odcházející po představení z Národního divadla). K tomu plzeňské pivo a mnichovský Pschorr, domácí vína, stejně jako francouzská, rakouská nebo rýnská. Přes vysoké náklady na zařízení Šlechtova velkorestaurantu byly ceny poměrně přístupné i širší veřejnosti.

Antonín ihned zapojil podnik do pražského společenského života. Proběhla zde ustavující schůze spolku Čechie, začali se zde scházet např. členové šermířského klubu, dále Spolek architektů a inženýrů v království českém, Novoměstský občanský klub, Sdružení pokrokového obchodnictva nebo Klub mladší generace národní strany svobodomyšlné.

Louvre na Národní třídě, podnik, který stál Antonína Šlechtu i poslední sponu do kravaty (1905).

Šlechtův velkorestaurant se stal zázemím pro velkou květnovou všestudentskou slavnost, která zde měla svou „slavnostní kancelář“. Na zahradě se navíc pořádaly pravidelné koncerty.

Po dobu pěti měsíců byl Antonín Šlechta velkým restaurátorem po vzoru svého otce. Od počátku však otevření provázely problémy, oproti uzavřeným smlouvám došlo ke značnému zpoždění, personál se dožadoval výplat podle smluv, ačkoliv podnik ještě nebyl otevřený. Do provozu tak restaurace vstoupila zadlužená, věci se nedařilo urovnat a Šlechta nakonec zkrachoval. Počátkem července, tedy ani ne po půl roce provozu, uvalil zemský soud na Antonínovo jmění konkurs, věřitelé požadovali pohledávky za dvacet tisíc korun. Antonín Pelc, majitel kavárny Louvre, společně s vlastníkem domu panem Buldrem vzápětí nabídli podnik k novému pronájmu (později zde restauraci vedl někdejší kuchař a dosavadní vrchní číšník kavárny Louvre Karel Kopernický). Pan restaurátor nakonec skončil u soudu a přišel o veškerý majetek. Karel Šlechta, Antonínův pravnuček, k tomu doplnil: „Muselo to tehdy být hodně ponižující. Když už bylo rozhodnuto, jeden z mužů protistrany, myslím, že snad přímo stavitel Louvru, k pradědečkovi v soudní síni přišel a vytrhl mu sponu z kravaty se slovy, že ještě neodevzdal všechno, že má ještě tohle.“

Šťastným okamžikem v tomto pro Antonína Šlechtu jinak těžkém období byl fakt, že jeho žena porodila 7. října 1905 zdravého chlapce. Rodiče jej pojmenovali po tatínkovi i dědečkovi: Antonín Václav Šlechta.

Antonín Šlechta ve Stromovce

Ať už byly okolnosti Antonínova bankrotu jakékoliv, na hostinskou živnost nezanevřel. Nevíme sice, proč Václav Šlechta synovi finančně nepomohl vést Louvre dál, hořká krev však v rodině zjevně nepanovala. Důkazem je, že právě narozenému Antonínovi mladšímu šel za kmotra jeho dědeček Václav Šlechta. Navíc dle všeho Antonín začal otci ve Stromovce pomáhat, protože bezprostředně po Václavově skonu syn ve vedení podniku pokračoval.

Šlechtovu restauraci ve Stromovce stále využívaly vlastenecké spolky jako bubenečský Sokol, kynologický spolek Hubert či Klub za starou Prahu, mířili sem často i zahraniční hosté. A pochopitelně restaurace stále nabízela především koncertní zábavu, která rok co rok začínala v plné parádě 1. května. Takto na předválečné první máje vzpomínal po dvou desetiletích redaktor Poledního listu skrytý pod autorskou značkou kš:

„Praha a její obyvatelstvo těšilo se na první vojenský koncert ve Stromovce. Přípravy byly značné, ovšem zcela jiné než ve Vídni, po níž se Praha opičila. Koncert začínal o páté

Národní listy, 1. května 1923.

Pořadatelstvo monstre-koncertu u Šlechtů na jaře roku 1910.

hodině ranní a jako první hosté přišli sem „noční ptáci“ různého zbarvení i hlasu. Po nich studentstvo, vždy schopné provést všemožná alotria, holičtí pomocníci od šesti ráno pracující a číšníci z nočních lokálů. Přálo-li počasí, dlouhé řady fiakrů a drožek mířily sem, aby nakonec přijela exklusivní společnost pražských partičků, nízké šlechty a důstojnictva. Bývalo tu někdy natřískáno dokonale.“ (30. dubna 1936)

Dávno bylo zapomenuto na rozpaky z někdejšího „monstre-koncertu“, naopak akce s tímto názvem byly stále populárnější a Stromovka k těmto předchůdcům rockových festivalů přímo vybízela. Antonín si takovou zkoušku ohněm odbyl 25. května 1910, kdy Stromovka a jeho restaurace hostila další charitativní monstre-koncert ve prospěch Pražského dobrovolného sboru ochranného.

Nový monstre-koncert

Tentokrát bylo rozhodnuto, že se jej zúčastní čtyři vojenské kapely a oproti minulé akci jejich společným vystoupením celý koncert

naopak začne. Program vyplní čas mezi čtvrtou a šestou hodinou, poté se kapely rozdělí a budou hrát na dalších místech Stromovky, včetně obou restaurací. Vše bylo nachystáno, ve středu odpoledne skutečně davy lidí opět zamířily do Královské obory, dva ambulanti vozy hlídkovaly pro všechny případy jak u Šlechtovy, tak u Bukovského restaurace.

Po třetí hodině odpolední se nad Prahou začaly stahovat černé mraky, všichni se však ujišťovali, že půjde jen o krátkou přeháňku. Do obory proto vedly dlouhé zástupy lidí a těšily se na nevšední hudební zážitek. Dámy u kasy ani nestačily prodávat vstupenky zájemcům. Najít volné místo ve Šlechtově restauraci se poštěstilo jen lidem v prvních vlnách. U stolů nebylo snad už ani jediné volné místo, stejně jako nešlo projít po cestách u rybníka. Obloha však temněla a tlak v ovzduší rychle klesal. Rázem nebe proťal ostrý blesk a zaburácel tak dunivý hrom, že všichni ve vteřině utichli. Lidé se ani nestačili vzpamatovat z leknutí, když se na ně z oblohy snesl prudký liják. Všichni se v okamžiku zvedli a zmateně hledali úkryt, protože vnitřní

prostor restaurace byl během pár vteřin přeplněný. Déšť bičoval opuštěné stoly, lavice, nedopitá piva, vína, kávy i limonády, na stolech se nedojedené zákusky rychle proměňovaly v beztvárovou rozmáčenou hmotu. Po pár minutách zkázy začaly navíc vše nelítostně zasypávat ledové kroupy velikosti lískových oříšků. Nemilosrdně ničily květiny, lámaly větve a protrhávaly i těch několik deštníků, které se v oboře našly.

Do hostince už by se nevešla ani myš, tak lidé našli druhé místo k úkrytu – nedalekou Rudolfovu štolu. Zde málem došlo ke katastrofě, protože další a další lidé utíkající do úkrytu zatlačovali ty první stále hlouběji do tunelu. Přívalový déšť však stoky nestíhaly odvádět a v tunelu se začala zvedat hladina vody, což lidé na začátku tunelu nepozorovali, zatímco ti vzadu ve tmě rázem propadali panice v hrůze, že se tu utopí. Nakonec se masa lidí přece jen dala do pohybu a k neštěstí nedošlo.

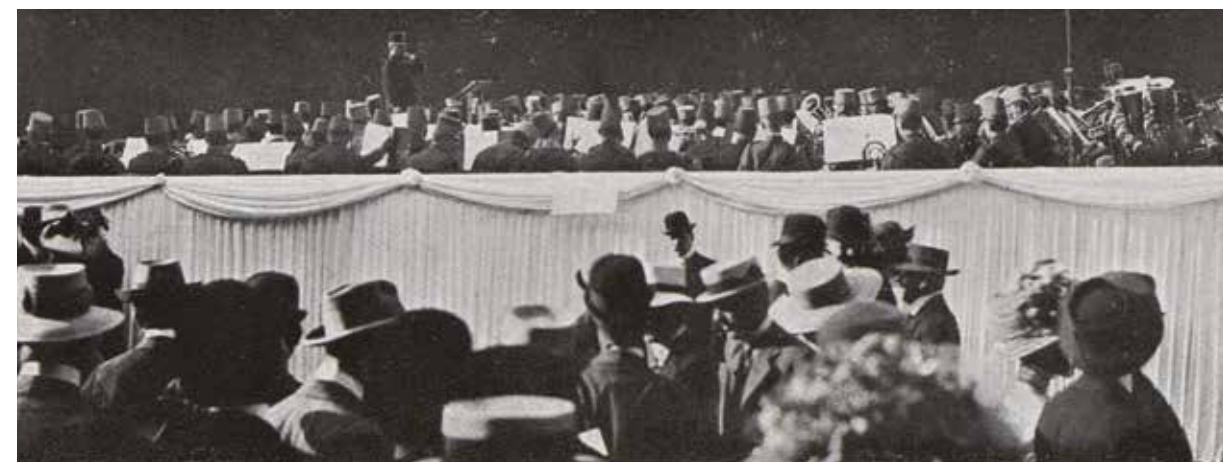
Krupobití trvalo sice jen patnáct minut, liják ovšem neustával tři čtvrtě hodiny a proměnil Stromovku v jedno obrovské bahniště. Dámy měly róby beznadějně zničené, stejně jako pánové své obleky. Všichni ztratili náladu na koncert a dav se zvolna vracel domů. K oboustrannému úžasu mījely odcházející zástupy nové návštěvníky naopak do

Stromovky mířící, protože třičtvrtěhodinový konec světa jako by zůstal jenom nad oborou – ve zbylé Praze nespadla ani kapka deště. K restauraci tak nakonec přesto přicházely nové tisíce lidí, zmoklí vojáci disciplinovaně zasedli na svá místa a koncert začal. Možná právě ona živelná pohroma dodala celému odpoledni atmosféru a hudebníci z kapel pěších pluků č. 11, 73, 91 a 102 sklízeli nadšené a bouřlivé ovace, zejména za díla Bedřicha Smetany nebo Antonína Dvořáka, která už v repertoáru orchestrů také našla svá místa. Navíc dorazila i očekávaná celebrita – nejjasnější arcivévoda Karel František Josef, budoucí (poslední) rakouský císař.

Monstre-koncert v roce 1910 byl nakonec veliký úspěch, vynesl přes tři tisíce rakouských korun a v budoucnu se ve Stromovce podobné akce konaly ještě mnohokrát.

Stromovka štětcem i perem

„Stromovka stává se jediným velikým polem flirtu a drobných románek, nastřádaných mezi valčíky. Žel však, její krása daleko není námi ještě doceněna,“ posteskl si v přehledu pražských sadů Emil Vachek na samém sklonku existence císařství. Krásu místa však opěvovalo stále více lidí a také mnoho umělců.

Monstre-koncert z jara 1910 znamenal monumentální úspěch i přes liják s krupobitím.

Na jedné z prvorepublikových pohlednic Šlechtovu restauraci reprezentoval obraz Jana Spáčila (1892–1982).

Restauraci a oboru tehdy navštěvovalo mnoho známých výtvarníků, již v minulosti zde pracoval např. krajinář Karel Postl (1769–1818), malíř a grafik Antonín Pucherna (1776–1852), František Mašek (1790–1862), stejně jako kreslíř Karel Würbs (1807–1876). Místní zákoutí rád zachycoval Karel Liebscher (1851–1906) nebo S. G. Maran (1886–1983). Dále například akademický malíř Gustav Porš (1888–1955), Karel Boháček (1886–1928), Josef Štolovský (1879–1936), Jan Preisler (1872–1918). Rád se sem vracel jeden z našich největších krajinářů Antonín Slavíček (1870–1910, jeho obraz *Ve Stromovce* byl dokonce roku 1941 ukraden během výstavy v pražské galerii), později tu malovali i Kamil Lhoták (1912–1990), Václav Sivko (1923–1974), Jaroslav Trnka (1924–1986) anebo příležitostný malíř, ale hlavně sochař Antonín Odehnal (1878–1957). Na barevné pohlednice zase Šlechtovu restauraci zachytili malíři Jan Vilím (1856–1923) nebo Jan Spáčil (1892–1982). Pravděpodobně nejslavnější pohled na zahradu

restaurace, slavný obraz *Čtvrtek ve Stromovce*, namaloval Viktor Barvitijs (1834–1902). Po mnoha letech se tento obraz dostal na československé poštovní známky i na obal exportního gramofonového alba orchestru Rudolfa Urbance *The Golden Parade Of Viennese Waltzes* (Supraphon, 1976).

Pracovali tu přední fotografové, např. pražskými snímky proslavení mistři František Fridrich (1829–1892) a Jindřich Eckert (1833–1905). Později se sem vracel také Josef Sudek (1896–1976) a pro svůj cyklus *Praha panoramatická* (1959) pořídil jednu z nejzajímavějších fotografií Šlechtovy restaurace.

Literátů, kteří Stromovku či dokonce přímo Šlechtovu restauraci zapojili do svých děl, najdeme bezpočet. Už jsme vzpomínali spisovatele, jako byli Jakub Arbes nebo Ignát Herrmann. Za císařství ji mnohokrát zmiňuje ve svých fejetonech Jan Neruda (knižně *Kronika satirou a vtipem*, 1911). Jako když se po obdržení dvou dopisů od čtenářek rozhodl,

že musí více myslet na své dámské čtenářky a pustil se do křížku s módními trendy. Pochopitelně s neodmyslitelně jemným humorem.

„Zajisté že velevážené čtenářky moje zahájily si již saisonu podzimních zábav, že – jakpak by ne! – den co den o polednách projíždějí se koňmo ve Stromovce, jízdeckou alejí naproti restauraci, uprostřed davů šlechtických a důstojnických, na falbách a brúnách, v elegantním kalupu a pohodlném zas trapu. Tedy pokyn: dlouhý jízdecký šat, dle zpráv z Paříže do Berlína příšlých, více se nenosí! Nosí se již jen tak krátký, že sahá pouze ku třemeni, tak aby bylo vidět vysoké ohrnuté boty a stříbrné ostruhy na nich. Je těch dlouhých šatů vlastně škoda, slušely, měly také už své historické právo; ale co platno, za žádnou cenu bych nechtěl, aby moje, zrovna moje čtenářky co do elegance nerovnály se nejvybranějším kruhům pražským, aby se tam v těch alejích naproti restauraci směl někdo ušklíbnout po nich, hlavou hodit, posměšně pronést: „Čtenářky Δkovy – eh! –“ Tak rozvíjel své postřehy Jan Neruda ve fejetonu z 6. listopadu 1886 (tradičně skrytý pod svým autorským trojúhelníkem). Nebyl jediným, kdo se tam v myšlenkách při tvoření svých děl vracel.

„Královská obora má jméno příliš dlouhé pro běžnou pražskou řeč. Tedy Stromovka! Ale to královské ještě dnes zašumí z korun vzácných staletých stromů. A tak z jejich porostů zaznívají tóny tak hluboké, že je nezahrají ani silné struny ovinuté stříbrnými dracouny. Ani lidská slova,“ zaznamenal ve svých pamětech držitel Nobelovy ceny Jaroslav Seifert. Jako mladík okouzlený proletářskými idejemi koncipoval svou báseň *Slavný den* ze sbírky *Město v slzách* (1921) jako oslavu vzpoury dělníků a útok na měšťáky ve Šlechtově restauraci:

*Dost dlouho dřeli jsme se na tu buržoasní chásku,
dost dlouho hromadili jsme jim do kapes dukáty
a neměli jsme ani kdy vyjít na procházku
do Stromovky, kde voní fialky, bezy, akáty
a vzácné exotické květiny pro buržoasní nosy,
kde v restauraci celý den rušně a z vesela*

*číšníci sklenice piva na stůl nosí
a ryčné pochody hraje vojenská kapela...*

Načež básník proletářskou myšlenku poněkud bizarně převede do výčtu jídel a pití, které by nejen ve Stromovce měl mít možnost dělník ochutnat. Jaroslav Seifert netušil, že o čtvrt století později se skutečně Šlechtova restaurace dostane znárodněním takřikajíc do rukou lidu a že to povede k jejímu zničení. Každopádně se později za verše natolik styděl, že je z dalších vydání své sbírky už vypouštěl a ještě při psaní svých nádherných pamětí měl potřebu se za ně omlouvat. „Byly to verše po všech stránkách špatné. To jsem si již uvědomil. Ale slova z úst odlétnou a písmo zůstává. A nečervená se, jak jsme se učili v latině. Jak rád bych je byl sprovodil ze světa...“ (*Všecky krásy světa*, 1985)

O ducha podniku se nemalou měrou zasloužila také obětavá Antonínova choť Karla Šlechtová.

Dalším autorem, který nám Stromovku oživuje vzpomínkami svých dětských očí, je tiskař Eduard Grégr, jehož dědeček vydával *Národní listy*. „V létě jsem s maminkou chodil do Stromovky, kde jsem v zahradní restauraci dostal kávu a bábovku, ‚máčení‘, jak se tomu říkalo. Před restaurací byla promenáda nastrojených dam a pánů, opodál projížděly elegantní kočáry a na koních klusali důstojníci i civilové a ku všemu vyhrávala vojenská kapela umístěná v okrouhlém pavilonu. Často jsem dostal ještě cukrované preclíky a limonádu. Byl jsem úplně šťasten. Zvláštním svátkem bylo, jelo-li se do Stromovky naším vlastním kočárem. Tu seděl na kozlíku náš kočí, který vždy před vjezdem do parku popohnal koně do ostrého klusu a zařadil se do kočárové promenády na okružní cestě parkem. Obyčejně s námi jela některá teta, Jitka nebo jiná, a já jsem sedával na malém sedátku naproti nim anebo někdy na kozlíku vedle Václava. Připadal jsem si jako princ.“ (*Historie rodiny*, 1996)

Ale nejen Seifert, Grégr nebo Neruda zmiňují restauraci ve svých dílech, objevuje se kupříkladu i v knihách Karla Čapka (sloupek *Vzkříšení*, 1923), stejně jako Ivana Olbrachta (*Žalář nejtemnější*, 1916), Ignáta Herrmanna (*Vdavky Nanynky Kulichovy*, 1918), Vítězslava Nezvala (*Pět minut za městem*, 1940) nebo Emila Vachka (*Vina*, 1941). Takový seznam by však nebral konce. Pochopitelně se Stromovce nevyhnul ani nestor pražských hostinců a restaurací Jaroslav Hašek.

Hašek a tragédie herečky Slavínské

Satirik a humorista sice Šlechtovu restauraci nezapojil do kultovního Švejka, ale zasadil sem část děje své povídky *Kobyly Džáma*, která by mohla posloužit jako scénář hrané grotesky. Vypráví příběh kobyly, kterou její touha po kostkách cukru přivádí do nemožných situací, až ji za to krasojedec prodá řezníkovi. I jemu se však nakonec koně zželí a tak doputuje až k Haškovi.

Budoucí restaurátor Antonín Šlechta se narodil v Tereziíně, kde vznikl i jeho nejstarší známý snímek.

„Když Džámu vedli na porážku, tu právě spustil gramofon nějaký pochod. Džáma zastříhala ušima a šla vpředu smrti odsouzených herek pochodovým krokem. Vykračovala si vysokou školou.

„Hle, toť talent!“ zvolal řezník a místo na porážku odvedl ji domů a prodal mně.

Teď jezdím na Džámě já. Má obyčejně ten zvyk, když jedu Stromovkou, že si umíní, že už nebude dělat další kolo. Majestátním krokem vystoupí z cesty vyhrazené koním a mně a jde přes silnici k stanovišti pro koně, přičemž obyčejně někdy zajde se mnou k restauraci. To dělá jen tehdy, když vidí, že nějaký host na kraji restaurace ještě si nehodil cukr do kávy. Převrhne kávu na něho a cukr schroupne. Jsem úplně bezmocný proti ní. Jakmile chci protestovat, počne vyhazovat, a nejraději kope do dětských kočárků.“ (1913)

Švejkovský humor z povídky už čiší. Hašek však nedaleko Šlechtovy restaurace zažil i skutečný a bohužel ani trochu úsměvný konflikt

Život herečky Národního divadla Jindřišky Slavínské ukončili ve Stromovce splašení koně.

koně s člověkem, při kterém tragicky zemřela populární herečka Národního divadla Jindřiška Slavínská z Rittersbergu. Došlo k němu o pár let dříve ještě za života Václava Šlechty, a ačkoliv po letech mnozí redaktoři neštěstí situovali přímo před Šlechtovu restauraci, stala se za Průmyslovým palácem na Výstavišti.

11. července 1908 probíhalo v rámci jubilejní výstavy tzv. květinové korzo, kdy několik desítek květinami ozdobených vozů tažených koňmi projelo Prahou od Národního muzea na Výstaviště, kde mělo v chystaném finále třikrát obkroužit Průmyslový palác.

Dobové zprávy se různí, někteří redaktoři viděli korzo jako nádhernou slávu („Velkolepá podívaná nezklamala,“ hlásal list Čech), jiní byli mnohem skeptičtější („Nebylo ani hezké, ani dobře aranžované, nevynikalo zkrátka ničím,“ konstatoval agrární Venkov). K neštěstí došlo při druhé objíždce paláce, kdy se splašilo čtyřspřeží barona Georgyewicze. Dle svědků

se pravděpodobně po hozené konfetě začal vzpírat druhý pár koní a dragoun Georgyewicz ztratil nad zvířaty kontrolu. Posluhové se zvířata snažili uklidnit, ale ve zmatku se rozhodli přeřezat postraňky, do nichž se jeden kůň zamotával, následkem čehož dvě uvolněná zvířata divoce vyrazila mezi návštěvníky (bylo jich toho dne na Výstavišti přes čtyřicet tisíc). Nastala panika. Mnoho lidí bylo zraněno a pádícímu koni bohužel přímo v cestě stála někdejší herečka Jindřiška Slavínská (1843–1908), která se shodou náhod narodila ve stejném roce jako restaurátér Václav Šlechta. Zvíře ji jediným kopnutím do obličeje na místě usmrtilo. Identifikována však byla až dle adresované pohlednice, kterou u sebe měla. Kůň její obličej zasáhl takovou silou, že z něj nezůstalo takřka nic („Nešťastnice měla úder kopyt rozdrčenou přední část obličeje, vyražené obě oči a roztříštěnou lebku na čele,“ sdělovaly Lidové noviny).

Jaroslav Hašek se dle svých slov neštěstí osobně účastnil, později se o něm zmínil své lásce Jarmile Mayerové, jež právě dlela u švagra v Libáni. „Víš, já byl také na květinovém korzu a ještě s několika pány chytal jsem toho splašeného koně; mne odhodil stranou a já si vymkl palec. Sotva držím dnes ještě péro v ruce, ale palec zas je na svém místě, ale ještě několik neděl bude oteklý. Také jsem se uhodil do zad, že jsem nemohl hned popadnout dech. Vlastně ani záda to nebyla...“

Radko Pytlík, odborník na Haškův život, však připouští, že spisovatel možná zraněním palce jen kamufloval důvody svého zpozdilého dopisu, protože v mezicase odevzdal redakci několik nových povídek. A kdo ví, dost možná je sepsal právě u Šlechty.

To už ale svět zasáhlo jiné neštěstí.

Stromovka za Velké války

„Z polodenního výletu (ze Šárky) jsme se vraceli pomalu ku Praze za veselého vtipkování, protože jsme za celé odpoledne zažili mnoho veselých příhod,“ vzpomínal na neděli

28. června 1914 legionář Josef Kliment. „Humor byl nevyčerpatelný, ač jsme byli unaveni. Šli jsme Královskou oborou, abychom si odpočinuli a poslechli koncert v restauraci u pana Šlechty, kde byl můj bratranec vrchním číšníkem. Divili jsme se, že málo hrají.“

„Tak dlouho jdeme Stromovkou a ještě jsem neslyšel zahrát,“ říká můj přítel Knejp.

Když jsme došli na hlavní promenádu, vidíme, že tam hudebníci nejsou a obecnoství více spěchá, než se prochází.

„To je podezřelý,“ říká Knejp, „to není něco v pořádku.“ (*Zápisky legionářovy*, 2005)

Shodou okolností byl ve stejný den u restaurace i malý chlapec a pozdější spisovatel dobrodružných románů Mirko Pašek. Ten byl svědkem i důvodu onoho shonu.

„Na začátku léta roku 1914 mě rodiče vzali na procházku do Stromovky. Tehdy jsem ještě nechodil do školy, celý svět mi voněl novotou a výlet se mi tedy líbil. Krásná neděle, v parku davy, parády, až přecházel zrak, v dolní restauraci U Šlechtů hlaholí muzika. Jenomže vprostřed melodie zmlkne... a po chvíli nějaký pán s hláskou troubou zajíkávě oznamuje, že v Sarajevu zabili arciknížete Ferdinanda i s jeho o něco méně urozenou chotí. Najednou je ticho. Pak můj tatínek povídá: ‚Safra, safra, aby z toho nebyla vojna.‘ A maminka na to: ‚Prosím tě, Věno, neblázni!‘

– Ale Věna nebláznil, jak se zanedlouho ukázalo.“ (Rudé právo, 26. listopadu 1981)

Velká válka, později přejmenovaná na první světovou, vypukla 28. července 1914. Pochopitelně se odrazila ve veškerém dění, život restaurace ve Stromovce z toho nevyjímaje. Před válkou podnik fungoval v zenitu možností, Antonín Šlechta šel poptávce naproti a koncerty nebyly záležitostí vybraných dnů – v sezoně se hrálo každý den. Jedním z civilních ansámbľů, který hostům k tanci i poslechu hrával u Šlechtů nejčastěji, byl orchestr pana Hospodského.

Karel Hospodský (1870–1940) vystudoval hru na varhany, houslí se učil přímo u Antonína Dvořáka. Působil jako violista České filharmonie a později se živil právě jako kapelník, jenž rovněž skládal muziku pro divadla nebo kina.

Byl autorem mnoha populárních doprovodů němých filmů, jeho jméno najdeme ve spojení s divadlem Varieté, také s Červenou sedmou nebo s biografi Světozor a Kapitol (zaniklé kino v dnešní Opletalově ulici). Stal se také dlouholetým místopředsedou organizace Ochranný svaz autorů. Přímo pro Šlechtovu restauraci založil třicetičlenný soubor pojmenovaný První pražský koncertní orchestr.

Antonín Šlechta podnik vedl zodpovědně a myslel i na vojáky v poli. Během války proto ve

Za pomoc obětem válečného běsnění dostal Antonín Šlechta poděkování od pražského starosty Karla Groše.

Šlechtově restauraci proběhlo mnoho charitativních koncertů, jejichž výtěžek šel právě do míst válkou těžce zkoušených, tedy na pomoc vojínům. Hrál se i pro Červený kříž, v květnu roku 1916 se zde kupříkladu pořádal další z „monstre-koncertů“, jehož výtěžek byl určen této zdravotnické organizaci. Další charitativní akce zase získávaly prostředky pro podporu sirotků po padlých vojácích. Vstupné bývalo mnohdy dobrovolné podle rozhodnutí hostů. Vedle toho Šlechta ve spolupráci s dalšími organizacemi pořádal i různé dobročinné akce, například pohoštění pro zraněné vojáky, kteří byli v Praze na rekonvalescenci. Od pražského starosty Karla Groše za to pan restauratér dostal zvláštní ocenění.

„Sladká tíseň valčíku bloudí pod stromy zahradní restaurace v Královské oboře. Je válka? Není války? Pod zelenými klenbami černají se, bělají se, pestří se toalety a prosvítají modrošedé stejnokroje důstojníků i vojínů, kteří dlí na dovolené, raněných i domobranců, kteří teprve půjdou za svou povinností. Jezera skvrn... Čišníci, pokud tu zbyli, procházejí mezi stoly, a tu i tam stojí v uličkách. Nerozžaté, mrtvé svítilny přihlížejí tomuto ruchu o šesté hodině odpolední. A nad záhony, promenádou, nad kočáry a zřídlymi zjevy jezdců a jezdkyň se točí jakás

Národní listy, 4. srpna 1913.

nevšední, vzrušená reflexe o radostech, k nimž nezdá se býti důvodu a práva. A celá obora je moře, vlnící se moře pestrého života a my z něho pěnu zachycujeme, pěnu, pěnu jen!“

Tak zachytil náladu ve Šlechtově restauraci válečné éry Louis Křikava, bohémský spisovatel a publicista, jeden ze signatářů Manifestu českých spisovatelů z roku 1917, tedy prvního veřejného prohlášení, které směrem k rakouskému parlamentu naznačovalo chuť na sebeurčení českého národa. Smutek i melancholie dýchají z Křikavova textu, který stojí v protikladu k zdánlivě veselým obličejům lidí, které i před Šlechtovou restaurací zachytily filmové kamery ještě za doby císařství, za doby první světové války (záznam je k vidění v seriálu *Hledání ztraceného času*).

Válečné události se projevovaly i v cenách jídla a pití. V roce 1916 došlo ke všeobecnému zdražení piva, ve Stromovce se nyní půllitrová sklenice chmelového nápoje prodávala za sedmdesát haléřů. Nebylo to právě málo, za stejnou cenu mohli lidé zajít na vánoční varhanní koncert do Obecního domu nebo si koupit rodinnou vstupenku pro tři na koncert filharmonie na Žofíně. Sedmdesát haléřů stál i zlevněný oběd v jídelně staropražské restaurace U Vejvodů a podle vídeňských cen nakoupily hospodyně za sedmdesát haléřů kilo rajčat, jablek nebo cibule.

Válečné peklo však mířilo ke svému konci, český národ ke svému sebeurčení a Antonín Šlechta k jednomu z vrcholů svého profesního života.

Svatební oběd pořádaný na verandě restaurace, 40. léta.

HLÁSÍME SE ZE STROMOVKY

Šlechta servíruje svačinu pro prezidenta Osvoboditele. Zapomenutá běžecká oslava vzniku republiky. Rivalita vojenských orchestrů a bzučení na „pátáky“. Rozhlas vysílá živě od Šlechtů. Za korálek černou kávu, za červený limonádu. Kdo převezme rodinnou živnost? Nacisté se bojí kouřit.

Antonín Švehla, Alois Rašín, Jiří Stříbrný, Vavro Šrobár a František Soukup, těchto pět mužů vyhlásilo 28. října 1918 vznik nové Československé republiky, státu nezávislého na dosavadní rakousko-uherské monarchii. Politikové tím reagovali na faktický konec války, zhroucení mocnářství a úspěch zahraničního odboje vedeného Tomášem Garrigueem Masarykem i jeho spolupracovníky, zejména po uznání tzv. Washingtonské deklarace americkým prezidentem Woodrowem Wilsonem. Bylo rozhodnuto, že prezidentem nově vzniklé republiky se stane právě profesor Masaryk, který ihned zamířil z exilu domů. Hranice rodinné země překročil těsně před Vánoce, 20. prosince 1918. Do Prahy přijel vlakem o den později po několika slavnostních zastávkách v Horním Dvořišti, Českých Budějovicích,

Veselí-Mezimostí, Táboře a Benešově. V Praze následně složil svůj první prezidentský slib, čímž se nám do hledáčku dostává i Antonín Šlechta.

Svačina pro TGM

Slavnostní den se vydařil, v Praze v zimní den nádherně svítilo slunce, jako by i příroda odrážela náladu lidí. „Už od několika dní zářila naše metropol v rouše svých barev – ale včerejškem se zaskvěla půvabem nikdy nečekaným,“ popisovala Prahu o den později Národní politika. „Nebylo význačnější její budovy, aby z jejich balkonů nezářily baldachýny, nevisely těžké draperie s erby a znaky; nebylo římsy, aby nás nebyla zdravila rojem jasných, pyšně rozedmutých praporů. Střechy všech

domů pestřily se vlajkami, okna jejich svítla vyzdobena praporečky a obrazy transparentů, nádhernými sestavami a ornamenty stuh, festonů, faborů a chvojových guirland.“ Prezident přijel na nádraží císaře Františka Josefa, kterému se již spontánně začalo říkat Wilsonovo. Kromě davů lidí a spolků jej zde přivítal předseda vlády Karel Kramář a nový pražský starosta Přemysl Šámal, za umělce potom vzletnými slovy Alois Jirásek. Následovala slavnostní jízda městem přes Václavské náměstí k Národnímu divadlu, poté na Staroměstské náměstí a k budově parlamentu na Sněmovní náměstí, kde Masaryk slavnostně složil prezidentský slib. A zde do historie nenápadně vstupuje také Antonín Šlechta.

Než pan prezident předstoupil před Národní shromáždění, měl asi půl hodiny na odpočinek po cestě, a to v pracovně předsedy sněmovny Františka Tomáška. Pochopitelně byl i tento odpočinek vesměs formální

a koncipovaný jako slavnostní svačina. Dozor nad ní nezískal nikdo jiný než právě restaurátor ze Stromovky (spolu s předsedou kanceláře zemského výboru Robertem Grossem). Nebyla to žádná náhoda, Antonín Šlechta se již několik let staral nejen o oborní podnik, ale také o sněmovní restauraci na Malé Straně.

Tuto restauraci vedl na konci 19. století dlouhá léta slavný hostinský Karel Brejška. Poté se zde vystříдалo několik nájemců. Před válkou, kdy ji již spravoval Antonín Šlechta, sídlila v prvním poschodí, poté byla přesunuta na méně reprezentativní místo v podzemním traktu vedle knihovny. Navíc spadala pod vedení válečné kuchyně, takže byla v době války odkázána na jednoduché stravování, teplou kuchyni tvořila pouze polévka a párky, ostatní jídla se podávala studená. Přesto i tady pan Šlechta požíval úcty a zaměstnával zde osm číšníků. Prezidenta Masaryka obsluhoval pan Klient, který si této služby nesmírně považoval.

Triumfální návrat do vlasti. 21. prosince 1918 jede Tomáš Garrigue Masaryk složit prezidentský slib.

Antonín Šlechta (třetí zprava) vedl i sněmovní restauraci na Malé Straně, díky čemuž servíroval občerstvení Tomáši G. Masarykovi před složením prezidentského slibu.

Jak bylo řečeno, svačina neprobíhala v restauraci, ale v Tomáškově pracovně. Pozvání byli zástupci zahraničních zemí, které podpořily vznik samostatné republiky, jmenovitě italský generál a velitel československé divize v Itálii Luigi Guiseppe Piccione, francouzský vyslanec Louis Frédéric Clément-Simon a britský plukovník sir Thomas Montgomery Cunningham. Z našich politiků nechyběl Karel Kramář a zmíněný předseda Národního shromáždění Tomášek.

Dochoval se nám i letmý pohled na tabuli, zřízenou podle Masarykova životního stylu spíše střídme: k pití se servírovaly ovocné džusy, čaj, smetana, na výslovné přání se nepodával alkohol. K jídlu zde bylo ovoce, masité chuťovky a všemožné pečené zákusky. Svačina trvala asi třicet minut, než se

T. G. Masaryk i jeho hosté odebrali do sálu sněmovny, kde prezident složil slavnostní slib.

Přestože se stran občerstvení muselo jednat pouze o krátký čas, pro Antonína Šlechtu jistě znamenal obrovskou poctu, na kterou nikdy nezapomněl. Stal se prvním restaurátorem, který československému prezidentovi servíroval jídlo v Praze po jeho triumfálním návratu do vlasti. Vypovídá to také o úctě, kterou Šlechta jako profesionál získal.

Prezident Masaryk později rád do Stromovky zajel i na svém koni Hektorovi, jak víme i z přímého svědectví Antonínova syna Václava. Osobně se s ním tady potkal a prezident se projížděl sám bez policejního doprovodu, stejně jako kdysi císař František Josef. Přece si v něčem rozdílní státníci byli blízcí. A pro

úplnost – Antonín Šlechta vedl sněmovní restauraci na Malé Straně do roku 1920, kdy ji převzala číšnická organizace Ganymed.

Běh Stromovkou

V návaznosti na vznik Československé republiky získala obora ještě jednu prvorepublikovou tradici, která se Šlechtovy restaurace lehce dotýkala. 28. říjen se stal zásadním datem naší historie. Nebylo proto divu, že se k němu ihned začalo vázat mnoho oslav a od dvacátých let také vznikalo mnoho nových tradic. V roce 1920 se k oslavě republiky poprvé běžel závod klubových mužstev i jednotlivců ve Stromovce. Nejednalo se o ojedinělý nápad. Velmi oblíbené byly vytrvalostní silniční běhy, od roku 1912 se kupříkladu každoročně konal desetikilometrový běh Hostivař–Vršovice, hlubokou tradici měl závod Běchovice–Praha, populární byl rovněž každoroční běh mezi Vinohrady a Dolními Měcholupy. Stromovka ke sportu vybízela a rok co rok se zde konalo mnoho všemožných klání, takže se vznik nové tradice přímo nabízel. Protože jde o poměrně nezmapované události, věnujeme jim více řádků.

První ročník běžeckého závodu Stromovkou se konal 28. října 1920 z iniciativy Československé amatérské atletické unie. Odstartoval další sportovní řevnivost mezi členy klubů Sparty a Slavie, protože právě jejich borci se takřka ve všech ročnících nejvíce prali o vítězství. Neporazitelnost obou pražských S trvala nepřetržitě sedm ročníků až do roku 1926, kdy poprvé zvítězil běžecký rekordman, mistr republiky v běhu na lyžích a olympijský reprezentant Josef Německý z Nového Města nad Metují (kterého však poté rovněž zlanářila Slavia). Běhalo se dopoledne v šestičlenných družstvech, zprvu na 1520 metrů po kolonádě, tedy pouze kolem rybníka a Šlechtovy restaurace. Námi sledovaný podnik tak byl přímým svědkem tohoto i všech následujících závodů. Doplňkovým kláním seniorů byl ještě běh juniorů – dorostenců.

Start a cíl běhu nebyl zprvu na stejném místě, což organizátoři podcenili. „Závod, jehož trať vede hlavní alejí parkovou, bude potřeba napříště zjednodušit tím způsobem, že cíl i start jeho budou společnými. Tak jak po dvakrát dosud byl pořádán, vykazuje značnou nevýhodu v přebíhání měřičů a jiných funkcionářů, a hlavně četného obecenstva, které jeví povždy o závod ten značný zájem,“ konstatoval list Venkov po druhém ročníku. Běhali zkrátka všichni, sportovci, pořadatelé i diváci.

Popularita závodu rychle rostla, roku 1923 přišly běžce povzbuzovat asi tři tisíce diváků, startovalo devět družstev seniorů a čtyři dorostenecké, žel pořadatelé nezvládli závěr běhu, kdy kvůli špatně vypnuté časomíře museli nakonec zpětně anulovat výsledky. Novou tradici ale chyba neohrozila a následujícího roku i za deště, který notně rozbahnil dráhu a komplikoval běh, startovalo 130 atletů. Ke startu nastoupili přihlášení borci z pražských týmů, sportovci z Příbrami nebo Kolína a také – v samostatných bězích – volně přichozí zájemci ve skupině juniorů (1600 metrů) i seniorů, kteří běhali již prodlouženou trať 3600 metrů.

Tentokrát pořadatelé sklidili pochvalu. „ČsAAU zhostila se obtížné organizace závodu naprosto uspokojivě. Před startem seniorů provolán byl ‚Zdar‘ republice, panu

Stromovka lákala ke všemožné sportovní zábavě. Sokolská jízda zde spojila trénink se skijöringem v roce 1929.

presidentu a lehké atletice,“ chválily spokojené Národní listy a dodávaly: „Zvláště pěkným dojmem působily starty v obou hlavních kategoriích, krásný byl i pohled na borce v podzimní scenérii Královské obory a zajímavé byly i boje, které závodníci sváděli ve finishi bez ohledu na louže a bláto.“

V roce 1925 se běh poprvé posunul z data výročí republiky na první listopadovou neděli a zůstal tak až do svého zániku. Důvodem posunu bylo i pořádání konkurenčního lehkootletického závodu, tzv. hvězdového běhu (k hrobu neznámého vojína), konaného rovněž 28. října. Díky listopadovému termínu bylo běžecké klání stále častěji vnímáno jako každoroční symbolické uzavírání atletické sezony. Nyní se běhalo již od brány Výstaviště přes Stromovku, kolem Šlechtovy restaurace a zpět. Ročník 1925 navíc znamenal první účast vojáků, kteří nejen pomáhali (spolu se skauty) při organizaci závodu, ale rovněž se ho velmi úspěšně účastnili jako sportovní tým. Celkově nastoupilo na start přes dvě stovky běžců. „Všichni nejlepší naši běžci středních i dlouhých tratí pokusili se dobytí v něm jeden z největších úspěchů své kariéry a není tedy divu, že každý z mladých borců touží, aby i jeho jméno bylo zapsáno vedle slavných jmen vítězů tohoto běhu,“ informoval později o závodech Polední list.

Paradoxně to byl jubilejní desátý ročník v roce 1929, který spustil malou kontroverzi. V poslední chvíli, kdy už byli sportovci připraveni k běhu, přišel úřední zákaz závod konat. Důvodem byla banalita – organizátoři požádali o svolení k pořádání běhu policejní ředitelství, které jej udělilo, ovšem nepožádali podle pravidel též zemský úřad. Pořadatelé již měli u úřadu složenou kauci na případné poškození trávníků Stromovky, snad proto povolení nepovažovali za nutné. Byrokracie zafungovala a policii bylo nařízeno, aby závod zastavila.

Pořadatelé se však vzbouřili, odmítli zákaz uposlechnout a běh odstartovali takřkajíc

Běh Stromovkou na snímku Františka Illka (30. léta, Sbirka Národního muzea, ILP01-000253).

„pod protestem“ podle původního oznámení. Byl to čin poměrně odvážný, hrozila jim vysoká pokuta, či dokonce čtrnáctidenní vězení, nicméně věc se později podařilo urovnat (nápomocný byl v tom směru spontánní projev lidoveckého rady Rathouského v zemském zastupitelstvu). Novináři se také všichni postavili za sportovce a i v dalších ročnících populární závod bez problémů pokračoval dál.

Při čtrnáctém ročníku v roce 1933 přibyla nová kategorie – ženy (1500 metrů). Vojáci navíc rozdělili svůj běh mezi vojíny a gardisty (obě skupiny 3000 metrů). Přihlásilo se přes dvě stě padesát běžců. O rok později přihlášku podalo rekordních 358 běžců a sledovalo je asi šest tisíc diváků. Stále populárnější byl běh vojáků. „Kategorie vojska působila svým mohutným startem skvělým dojmem, pádící dav vojáků všech hodností, od důstojníka až po obyčejného, třesk pařeb, dupot těžkých bot – prostě skvělé. Však se vojáci činili, aby se ‚vytáhli‘ před přihlížejícím posádkovým velitelem Prahy, generálem Homolou,“ líčil Expres, 12. listopadu 1934.

Tradici běhu se podařilo udržet i za německé okupace, pouze se závod začal označovat jako Memoriál Františka Bléhy (zesnulý člen atletické unie), aby se překryl skutečný

Jan Pešta (1883–1945) řídí orchestr u Šlechtů v roce 1933. Občas s ním zpívala i dcera Markéta, později slavná tanečnice a matka choreografa Jiřího Kyliána.

význam běhu, tedy oslava vzniku Československé republiky. Všichni běžci, mezi kterými již nechyběl ani mladík jménem Emil Zátopek, ale znali pravý význam konání akce.

Paradoxně to byly až politické události po druhé světové válce, které tradici ukončily, protože v době totalitní komunistické vlády musely prvorepublikové tradice vymizet. Závod zprvu překryl Běh Rudého práva, jenž se snažil navázat na někdejší předválečné atletické klání komunistů (rovněž organizované ve Stromovce). Od poloviny padesátých let se potom v oboře každoročně konaly zářijové oslavy Dne československého tisku, jejichž součástí byl také lehkoatletický závod, jenž původní akci nahradil. Takřka třicetiletou tradici běhu Stromovkou k oslavě vzniku republiky komunisté nenápadně zakázali.

Připomeňme, že se závodů během let zúčastnily skutečně špičky české atletiky, nejen zmiňovaní běžci Emil Zátopek a Josef Německý, ale také další olympionici jako Václav Vohralík (vlajkonoš z her v Antverpách 1920), Vilém Šindler, Karel Nedobitý nebo Jan Haluza, pozdější trenér Emila Zátopka, ale také politický vězeň a nositel Řádu T. G. Masaryka. Startovali zde i mistři republiky jako Tomáš Šalé, Václav Drozda nebo sedmnáctinásobný držitel běžeckých rekordů Slovák Jozef Koščak.

Řevnivost vojenských orchestrů

Život ve Šlechtově restauraci plynul v zatíženém tempu. Každý den si lidé mohli přijít poslechnout hudbu a stále zde hrály především vojenské orchestry. Po rozpadu monarchie počet vojenských kapel přirozeně klesl. V Praze počátkem dvacátých let působily dvě: hudba pěšího pluku č. 5 Tomáše Garrigua Masaryka, která měla zázemí v kasárnách na Smíchově, přičemž tento pluk navazoval na legionářskou tradici. Druhá byla hudba pěšího pluku č. 28 sídlícího ve Vršovicích, kde tento vycházel ze zbytku pražského pluku c. k. armády a přezdívalo se mu „sokolský“, protože ke svému názvu připojil jména sokolů Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera.

Nepředstavujme si vojenské orchestry jako nějakou nevýznamnou šedivou hudbu vojínů, kteří si chtějí pouze odsloužit svoje. Obě kapely patřily za první republiky k profesionální špičce a k nejčastěji hrajícím orchestrům (nejen) ve Šlechtově restauraci. Hudebníci byli většinou konzervatoristé a mezi oběma hudebními tělesy panovalo zdravé konkurenční napětí, rivalita srovnatelná se sportovními týmy. Takže zatímco se při běžeckých závodech před restaurací trumfovala Slavia se Spartou, na hudebním pódiu Šlechtova podniku se ob den trumfovaly obě kapely. Vzpomíná na ně pan Bohumil Pešek z Klubu absolventů Vojenské konzervatoře:

„Mezi oběma pražskými pluky panovala značná řevnivost, daná již i faktem, že pátý požívali, vzhledem k svému čestnému názvu ‚pluk T. G. Masaryka‘ různých privilegií. Osmadvacátí ovšem s oblibou poukazovali na to, že pátý pluk vznikl spojením s osmým zeměbraneckým plukem s přezdívkou ‚železné mouchy‘, což bylo důvodem při vzájemném setkání na ‚pátáky‘ bzučet. Není proto divu že se projevovala i ve sporech o tom, který pluk má lepší muziku.“

Jak bylo řečeno, Antonín Šlechta spor vyřešil po svém a jednoduše najal pro restauraci obě kapely. V úterý, ve čtvrtek a v neděli hráli „osmadvacátí“ pod vedením štábního kapitána Jana Pešta, v pátek a v sobotu pak prostor dostali „pátí“ pod taktovkou kapelníka a rovněž štábního kapitána Františka Vaňka (1874–1960), později pod dohledem dalšího legionáře a skladatele majora Jana Uhlíře (1894–1970).

Jan Petr Uhlíř pocházel z Ivanovic na Hané, houslím jej vyučoval jeho tatínek, sám kapelník orchestru, a Uhlíř již ve dvaceti letech zastával post sólisty u jihlavského pluku. V roce 1914 narukoval a hned v prvním roce války padl do ruského zajetí (s celým 81. plukem). Zde se v listopadu 1915 stal dirigentem symfonického orchestru zajatých Slovanů. Uhlíř se osvědčil skutečně výborně, s kapelou denně

Antonín Šlechta při přípravě slavnostní tabule na verandě restaurace (40. léta).

Dirigent vojenského orchestru, skladatel a legionář Jan Uhlíř (1894–1970) s chotí.

vystupovali, ale protože neměli notové záznamy, zapisoval je po paměti. Ve stejném roce také vstoupil do legií, nejprve k záložníkům v Žitoměru, později k 9. československému pluku Karla Havlíčka Borovského. Po válce podnikla legionářská kapela pod Uhlířovým vedením veleúspěšné turné po Spojených státech a Kanadě. Hudebníkovo renomé bylo vysoké, po návratu do vlasti dirigoval orchestry pluků č. 9, č. 2 a zmíněný Masarykův pátý pluk. Stal se rovněž velitelem vojenské hudební školy. Dobový tisk o něm mluví jako o člověku, který je „vždy klidný, vyrovnaný, své povinnosti krajně dbalý, ve styku s okolím vždy nóblesní“. (Hudební zpravodaj, 30. září 1936)

Jan Pešta (1883–1945) patří rovněž k zajímavým postavám vojenské hudby. Narodil se v Sušici, na konzervatoři vystudoval hru na housle, přičemž ovládal i další nástroje, zejména klavír. Mezi jeho spolužáky patřili Rudolf Friml a Josef Suk, se kterými jej pojilo celoživotní přátelství. Podle vzpomínek trumpetisty Františka Musela z Lidic také oba dotyční mnohokrát zavítali na koncerty do Šlechtovy restaurace. Ihned po ukončení studií Pešta nastoupil jako dobrovolník v armádě. Díky svému hudebnímu talentu udělal poměrně rychlou kariéru právě u vojenského orchestru, ačkoliv mu samo vojenské

prostředí zůstávalo cizí. Vždy když vojáky-muzikanty dirigoval, kladl jim prý na srdce:

„V první řadě jsme hudebníci.“

V kariéře pokračoval i v československé armádě, kdy působil zprvu jako kapelník u posádkové a následně plukovní hudby Opava. Perličkou je, že v té době v jeho orchestru hrál jako sólista na křídlovku Jan Votrčil. Tento nadaný hudebník se později rovněž stal kapelníkem, byť je dnes mnohem známější jako herec z filmů Miloše Formana nebo Ivana Passera (za všechny jeho role jmenujme náčelníka sboru hasičů v nezapomenutelném snímku *Hoří, má panenko*).

V té době s kapelou občas pod uměleckým jménem Rita-Rita vystupovala také Peštova desetiletá dcera

Markéta, jež se brzy stala sama o sobě slavnou tanečnicí i operetní zpěvačkou (jejím synem je světoznámý baletní choreograf Jiří Kylián).

Jan Pešta byl vedle dirigování rovněž skladatelem, složil mnoho pochodů (mimo jiné jeden s názvem *Stromovka*), komponoval však i vážnou hudbu a operety. Leckteré z nich nahrál se svým orchestrem i na gramofonové desky. Ostatně v zenitu své slávy si jeho orchestr nijak nezadal s moderní jazzovou a swingovou konkurencí.

O popularitě obou zmiňovaných vojenských kapel působících i ve Šlechtově restauraci pokračuje znovu pan Pešek: „Faktem je, že i v tomto ohledu byli pátí upřednostňováni, počet konzervatoristů konající presenční službu v tomto pluku daleko převyšoval obvyklý průměr a být kapelníkem u pátých byl odrazový můstek k nejvyšším funkcím ve vojenské hudební službě. Osmadvacátníci měli u pátých plebejský cejch, neboť jejich

fandové se rekrutovali z Vršovic, Nuslí, Žižkova a ostatních okrajových městských čtvrtí. Hudba osmadvacátých měla

ovšem vysokou úroveň, o což se zasloužil především kapelník Jan Gottwald, který z poněkud bohémské Posádkové hudby Praha II. vytvořil disciplinovaný, hudebně bezvadný orchestr. Jeho nástupcem se stal dnem 1. dubna 1927 Jan Pešta, který úspěšně hudbu řídil téměř dvanáct let, až do 31. prosince 1938.“

Dodejme, že violoncellista a skladatel štábní kapitán Jan Gottwald (1869–1935) rovněž působil ve Šlechtově restauraci souběžně s Peštou – ačkoliv odešel do výslužby, založil kapelu Hudba Ozbrojené jednoty, jež zde pod jeho taktovkou hrála

každou středu. Ve zbývajícím den, pondělí, vystupoval čtvrtý orchestr pana Grodeckého.

Rudolf Grodecký se narodil roku 1872, na přání rodičů se vyučil zlatníkem, ale hudba si jej přitáhla k sobě. Prošel školou kapelníků Švarce a Kratnera, po narukování se zdokonalil u hudby pěšího pluku č. 30 ve Lvově, po čemž následovala další „vojenská angažmá“ ve Vídni, Košicích a Budapešti. Po odchodu z armády jej sice nutnost příjmu zavedla do Zemského finančního ředitelství, kde pracoval takřka třicet let, ale ve volném čase se hudbě stále věnoval. Založil kapelu z bývalých poddůstojníků vojenských orchestrů a rychle si s ní zajistil skvělé renomé (mnohým hudebníkům k tomu zajistil místo ve státní správě). Právě s touto Kapelou c. k. finančních zřízenců vystupoval už před válkou ve Stromovce. Během válečného konfliktu byl vyznamenaný čestnou medailí za zásluhy v pomoci Červenému kříži. V roce 1926 se stal starostou

Kapelník Rudolf Grodecký, muž dbalý cti, přímé povahy a čistého charakteru.

Společenstva kapelníků, v jehož čele zůstal až do své rezignace v roce 1934.

„Starosta Grodecký jest muž přímé povahy, čistého charakteru, dbalý do krajnosti své cti a správnosti, vede vyrovnaný život rodinný i občanský a může mnohým sloužiti za vzor,“ charakterizoval jej Hudební zpravodaj roku 1934. „Jeho přátelství možno považovati za jisté vyznamenání. Jméno jeho má velice dobrý zvuk a zůstane navždy skvostným písmem zapsáno u všech.“ O tři roky později k jeho stylu práce napsal stejný list: „Pro obecnost měl svoji ustálenou metodu: hrát hodnotnou skladbu a pěkně. Pro hudebníky: hrát vždy jen v plném obsazení, aby také jim hra byla požitkem. Tak hrával – než nastala moderna, která přinesla do orchestrů zlo, že jeden každý hudebník musí ovládat kupu nástrojů.“

Koncerty v rozhlase

Obrovská popularita hudebních produkcí ve Stromovce podpořená jejich každodenní pravidelností přivedla navíc ke Šlechtům

nejmodernější vynález – rádio. Cesta k živým přenosům koncertů ze Stromovky (i odjinud) byla v rozhlase překvapivě velmi rychlá, živá hudba dokonce předběhla tu reprodukovanou. Vzhledem k souvislostem i zajímavosti tématu si dovolíme kratičkou odbočku k počátkům rozhlasových přenosů.

Rádio ve dvacátých letech zaznamenalo obrovský rozmach. Československý rozhlas, zprvu pod názvem Radiojournal, začal vysílat v květnu 1923, ale první zkušební koncert byl odvysílán již 29. března 1923 z prvního vysílacího studia ve Kbelích. Rozhlas rychle překonával prvotní technické obtíže a neúčinnějším programovým prostředkem, který začal přitahovat posluchače k přijímačům, byla právě muzika. „Hudba nabývá tudíž v rozhlase zvláštního výsadního domovského práva ještě dříve, než se mikrofonu zmocnil zpravodaj, reportér, básník a dramatik,“ čteme v knize *Prvních deset let Československého rozhlasu* (1935). „Prvé hudební relace nebyly také, jak správně hlášeno, více než hudební

čísla nejrozmanitější úrovně. Začínalo se s prostředky nejpřístupnějšími: zpěvem, houslemi, klavírem a s hudebníky, kteří byli nejbliže po ruce nebo se náhodně ocitli v bezprostřední blízkosti prvních vysílacích pokusů.“

Hudební produkce doplňovaly jednoduché moderátorské vstupy zaměřené na sportovní zprávy, předpověď počasí a burzovní informace. První programový ředitel Miloš Čtrnáctý vůbec nechtěl pustit do vysílání populární muziku, tehdy označovanou jako lehké, taneční žánry, a používání gramofonu dokonce odmítal zcela, ve snaze držet hudební program na vysoké kulturní úrovni. Klasická, vážná hudba, části symfonií a opery, to byl hudební program Radiojournalu. Idea stojící v lehkém kontrastu s dřevěnou boudou ve Kbelích, odkud v primitivních podmínkách hudebníci (zpravidla ne více než tři najednou) šířili své umění mezi několik desítek posluchačů. „Naší zásadou vždy bylo a bude nehledati laciné popularity v sestupování k nejširším zálibám, nýbrž povznášeti posluchače na vyšší stupeň, což je nevyhnutelné, má-li se radio státi předmětem zábavy a má-li plniti svoje poslání kulturní,“ bránil se Miloš Čtrnáctý poptávce ještě v roce 1925. „I dobrý foxtrot nemá delšího trvání šesti měsíců a prostřední opereta se nedožije delšího věku jednoho roku. Zato Beethovenova symfonie se bude hráti věčně...“ otiskl tehdejší rozhlasový Věstník. Nicméně i populární hudba, valčíky, foxtroty, kuplety, šansony a konečně také jazz si pomalíčku svou cestu do rozhlasu hledaly, čímž se pomalu do hry dostává také Šlechtova restaurace.

Původně jednodinové večerní vysílání se rychle rozšiřovalo, stejně jako technické zázemí. Už 12. února 1925 poprvé technici postavili mikrofon vedle nápovědy Národního divadla a posluchači mohli prvně poslouchat přenos ze Zlaté kapličky, *Dvě vdovy* od Bedřicha Smetany. Zájem o rozhlasové vysílání byl tak veliký, že je Národní divadlo po deseti operách dočasně zakázalo (stejně jako svým

Manželé Antonín a Karla Šlechtovi na snímku Langhansova ateliéru.

interpretům zpívat a hrát pro potřeby Radiojournalu). Důvodem byl jednoduše strach, že poslech rádia ohrozí prodej vstupenek.

Následovaly další přenosy z bratislavského Varieté a České filharmonie ze Smetanovy síně Obecního domu. Byť se stále vysílala živá hudba ze studia, i vedení rozhlasu bylo zřejmé, že atmosféra přenosů s publikem, s potleskem plného sálu, dodává zážitku větší autenticitu. Z nového Radiopaláce ve Vinihradské (Fochově) třídě se proto od března 1926 začaly přenášet přímé přenosy koncertů klasické hudby, což vedlo v létě stejného roku ke vzniku prvního vlastního orchestru Radiojournalu.

A pop music se začala tlačit do vážné hudby. Programové oddělení nakonec zapojilo např. noční koncerty černošské kapely z Ellnerova restaurantu na Jungmannově náměstí. Brzy následovaly přenosy z dalších podniků, z francouzského restaurantu Zavřel (v domě U Černé Matky Boží na Ovocném trhu) nebo z kavárny Rokoko a také z Lucerny. To už se rozhlas otevřel právě i vojenským koncertům zpod širého nebe ze Slovanského ostrova a ze Stromovky. Jen během roku 1926 Radiojournal odvysílal 312 živých hudebních přenosů, z toho 35 zahradních koncertů.

Přenosy ze Stromovky od Šlechtovy restaurace brzy našly v programu Radiojournalu své pravidelné místo, vysílaly se zejména koncerty 28. pluku pod vedením Jana Pešty, čímž se atmosféra Šlechtovy restaurace přenášela do domovů více a více lidí.

Od úspěchů k rodinné tragédii

Dobová inzerce dokazuje, že se z Antonína Šlechtovy stala celebrita svého oboru. Koncem roku 1922 se totiž stal takřka reklamní tváří společnosti Temper, která vyráběla ozdobná kamna na uhlí nebo dříví. Od Národní politiky přes Lidové noviny po Staviteleské listy a Český filmový zpravodaj všude nám pan Šlechta sdělil své nadšení z kamen typu Fenom:

„Vyzkoušel jsem Vašich kamen Fenom, III. typ, a prozatím sděluji: vedle úspory 50–60 % uhlí, zřejmě jsem zjistil to nejdůležitější, jež jsem nikdy nemohl dosíci a o co mi vždy běželo, vyhřátí – a to úplně – přes týden vychladlé místnosti. Proto ještě objednávám jeden typ III. (pro jinou místnost). V dokonalé úctě Antonín Šlechta, restaurátér.“

A kamna Fenom – mimochodem skutečně velmi elegantní – zahřívávala další členy mnoha spolků, kteří v restauraci za tzv. první republiky pořádali svá sezení. Proběhl tady kabaret mediků, scházel se spolek Komenský, slavnostní oběd zde byl vypraven pro delegaci rumunských novinářů, kteří přijeli

na hospodářskou výstavu v roce 1925, stejně jako lotyšských, kteří Stromovku navštívili o tři roky později. A v neposlední řadě se Šlechtova restaurace stala místem srazů Československé strany lidové, která tu pořádala i taneční večery.

Když se v listopadu 1923 konal mezinárodní kongres hoteliérů v New Yorku spojený se světovou výstavou, vyslal na něj československý svaz svou dosud největší delegaci dvanácti zástupců. Mezi předními osobnostmi restaurátorského řemesla tehdy nechyběl ani Antonín Šlechta. Skupina došla vlakem do Francie, odkud z přístavu Cherboroug vyplula na parníku Aquitanie do Ameriky. Zde byla velmi dobře přijata a všude uctivě pohoštěna, ostatně Čeněk Tetauer z pražského hotelu Anglický dvůr zde byl zvolen místopředsedou mezinárodní hotelové asociace. České pány hoteliéry dokonce přijal americký prezident Calvin Coolidge. Restaurátéři pozorovali v Americe mimo jiné místní prohibici. „Celkový názor účastníků se shoduje, že prohibice, jak se v Americe provádí, je pochybená a nelze ji nikde napodobovat,“ tlumočil jejich názor domácí tisk po návratu do vlasti, který absolvovali na palubě parníku Berengarie. Spolu s nimi se tehdy do Československa vrátil i jeden z „mužů 28. října“ Vavro Šrobár, s nímž se naše skupina delegátů několikrát uctivě vyfotografovala.

Společenské třenice vzaly dávno za své, Šlechtův podnik fungoval bez problémů již

Večerní list, 1. května 1927.

Mezinárodní kongres hoteliérů v New Yorku pozval roku 1923 i československou delegaci, včetně Antonína Šlechtu (třetí zleva). Přijal ji americký prezident a domů je doprovodil „muž 28. října“ Vavro Šrobár (uprostřed).

pro všechny vrstvy obyvatelstva. Stále bohatší návštěvnosti výrazně napomáhal obrovský rozvoj stavebního ruchu v okolí obory. Popíše nám jej redaktor Jan Čermák, který jej zažil na vlastní kůži: „Teprve v roce 1920 jakoby zde nějaký čaroděj švihnul svým kouzelným proutkem. Vyrojila se armáda dělníků ducha i rukou, která území několik čtverečných kilometrů vtiskla nebývalý ráz. Jestliže jsme ještě v roce 1920 chodili z Bubenče a Dejvic k svatému Matěji na pouť půl hodiny panenskou přírodou, dnes zde uvidíte jediné moře domů a vil, jak se velikou vlnou přes Hanspaulku zakusuje až někam k Divoké Šárce. Zmizely lány polí, zmizely staré zahrady a aleje. Zmizely i rozlehlé prohlubiny, z nichž celá desetiletí byla těžena cihlářská hlína. Zmizely i staré silnice a cesty, po nichž se od nepaměti dral do Prahy život venkova. Zmizelo i staré vojenské cvičiště. Na rozsáhlém území byly nalinovány nové komunikace, vlnitý povrch byl ladně uhlazen. Nevhládné prohlubiny byly zasypány, nevhodné vyvýšeniny odkopány. A na

upraveném terénu počaly růsti domy a vily. Zprvu jednotlivě. Potom se však začaly slévati v celé bloky, ponechávající mezi sebou široké ulice a prostranná náměstí. Z jednotlivých vil vznikaly celé zahradní čtvrti s rozkošnými zahradami. Všechno to dělo se v americkém tempu. Snad bez mrakodrapů, ale americké tempo tím neutrpělo. Jestliže jsi na měsíc odvrátil pozornost od určitého úseku, když ses poté vrátil, nepoznals jej. – Tak rychle se změnila tvářnost okolí.“ (Legie, 9. ledna 1936)

Zabydlení širokého okolí tedy přivádělo do restaurace i celé zahrady mnoho nových hostů. Ve vrcholné sezoně dokázala restaurace obsloužit až dva a půl tisíce hostů, což vyžadovalo zcela bezchybně fungující systém obsluhy a její komunikaci s kuchyní. U Šlechtů fungoval pomocí speciálních korálek, které zjednodušovaly objednávky. Když si tedy host objednal, číšník jej zkasíroval penězi, ale s výdejem v kuchyni komunikoval pomocí odlišných korálek, jak připomíná Karel Šlechta starší, který ještě rané dětství v restauraci

strávil: „S těmi korálky jsme pomáhali i my, po večerech jsme je s ostatními třídili, i když počítat jsme ještě asi ani neuměli. Pamatuji se, že černá káva měla černé korálky, bílá potom bílé, žluté znamenaly pivo a červené limonádu. Na jídlo byl zase trochu jiný systém, na něj číšníci měli takové známky s čísly, přičemž každé číslo znamenalo jiné jídlo.“

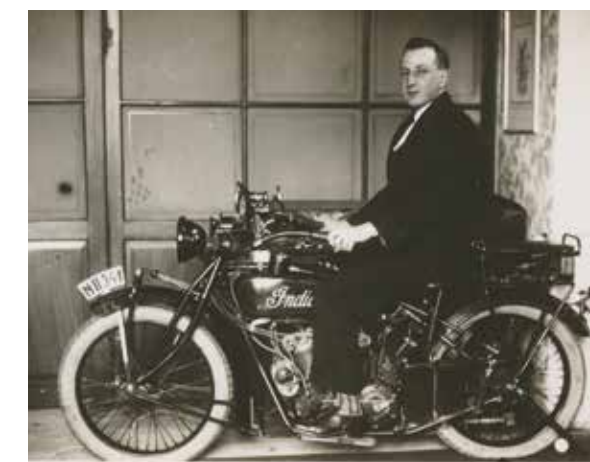
Kuchyň tak podle počtu a typu snadno věděla, kolik kterých nápojů má právě připravit. Korálky zároveň pomáhaly v účetní kontrole, jejich vydávání a kontrolu řídila paní, které se obecně říkalo kredencka (pojmenování odvezeno od slova kredenc, v němž byly uloženy cenné restaurační věci). Vyúčtovávala je potom paní Šlechtová, Antonínova manželka. Restaurace tehdy měla vlastní pražírnu kávy a výrobu zmrzliny. Vzpomíná pan Šlechta starší, nejen vynikající šachista, ale též výzkumný pracovník, který pomáhal při konstruování prvních jaderných elektráren u nás a později se živil jako technik centrálních tepelných zdrojů: „Bydleli jsme v pokojících, které byly ve věžích. Ne úplně nahoře na půdě, tam byla skladiště a táta tam měl různé své hračky, svá hobby, jako třeba malý, ale plně funkční parní stroj a podobně... Pamatuji, že tam byly uloženy i nějaké zbraně, které ale za války raději naházeli do rybníka. Budou tam asi dodnes.“

Přesto pro rodinu Šlechtových přinesla tato úspěšná doba také jednu krutou osobní tragédii, ke které došlo v roce 1926. Děti Šlechtových jistě měly ze Stromovky hotové eldorádo. Povinností asi mnoho neměly, snad jen za deště občas musely vyběhnout na půdu a hlídat, zda brídlicovou střechou někudy nezatéká. I taková povinnost měla ale pravděpodobně nádech zábavy.

Pochopitelně se také počítalo s tím, že některé z nich pronájem podniku převezme. Antonín a Karla Šlechtovi měli dva syny: Antonína mladšího a Václava. Prvorozený Toník k této roli nesměřoval. Měl se z něj stát lékař, 3. října 1924 nastoupil jako posluchač

lékařské fakulty Univerzity Karlovy. K tomu si našel moderní koníček – motorismus, jezdil na motocyklu. 29. března 1926 na svém stroji mířil od obce Holoubkov směrem ke vsi Mýto (okres Rokycany v Plzeňském kraji). Když míjel nedaleký Čihákov mlýn, nevšiml si v cestě pevně usazeného kamene, narazil do něj a přeletěl přes řídítko. Při pádu si poranil hlavu a ztratil vědomí. Naštěstí byl svědkem nehody student, pozdější četník František Truhlář, který poskytl mladíkovi první pomoc a zajistil jeho odvoz do nemocnice v Berouně. Antonín mladší nehodu přežil, bohužel ne bez následků. Neznáme sice jejich bližší podobu, ale slovníkem doby trpěl od nehody zádumčivostí a právě ona si o půl roku později 26. října roku 1926 vybrala svou daň. Antonín se krátce po svých jedenadvacátých narozeninách ve Stromovce zastřelil. Nejprve byl pohřben do hrobu ke svým prarodičům, později byly jeho ostatky přeneseny do nové rodinné hrobky v Bubenči.

Otce jeho smrt zdrtila a nikdy ji ve svém nitru nepřekonal. Byl to také důvod, proč se stále častěji vedení podniku ujímal prokurista podniku a bratr zesnulého Antonína, Václav Šlechta, jmenovec někdejšího zakladatele rodové tradice ve Stromovce.

Antonín Šlechta ml. studoval medicínu a nadchl se pro motorismus. Vzal si život roku 1926.

Život však pokračoval dál.

Antonín Šlechta podporoval Sokola i v předvečer mnichovských událostí. Jeho restaurace se stala vlajkovou lodí při akci se sletovými účtenkami, které měly mimo jiné pomáhat s financováním posledního předválečného, do velké míry manifestačního, všesokolského sletu a zajistit finance pro pohraniční členy této organizace roku 1938. „Posloužíte tím dobré věci, podpoříte naše nejpotřebnější a při tom nejobětavější sestry a bratry z pohraničí,“ přesvědčovaly české noviny v houstnoucí atmosféře před uzavřením Mnichovské dohody.

Jednalo se o jednoduché účtenky se sokolským kolkem, které organizace přes restaurace prodávala, přičemž konkrétně v roce 1938 deset haléřů z ceny putovalo pohraničním sokolům do Sudet. Ten, kdo si nechal svou útratu na sokolskou účtenku zapsat, dostal se i do tomboly o ceny, mezi kterými nechyběly ani zájezdy do ciziny nebo lázní. „Žádejte všude tyto účtenky a oznamte finančnímu odboru ihned ty podniky, kde sletové účtenky dosud nemají. Restaurace ve Stromovce odebrala sto tisíc kusů, Representační dům padesát tisíc kusů a Černý pivovar čtyřicet tisíc kusů.“ (Poslední list, 1. června 1938)

Nic však nemohlo zastavit další válečné běsnění.

Ještě krátce před začátkem války k 1. lednu 1938 uzavřel Antonín Šlechta se Zemí českou novou nájemní smlouvu na dalších devět let provozu, v níž se zavázal k ročnímu nájmu dvaapadesáti tisíc. Případné větší opravy objektů jemu svěřených musel se zemským výborem uhradit z poloviny, menší opravy hradil sám. Dále smlouva uvádí: „K pořádání kromobyčejnějších zábav nájemce potřebuje svolení zemského výboru. Svolení zemského výboru jest každým pádem zapotřebí, kdyby jakákoli zábava měla být konána v tzv. historickém sále restaurace. Nájemce nesmí za jídla a nápoje žádati vyšší ceny, nežli jsou obvyklé v restauracích stejného řádu ve hlavním městě. V době, kdy se v restauraci pořádá koncert, smí nájemce při podávání pokrmů nebo nápojů, žádati přiměřený příspěvek k uhrazení jeho nákladů na koncerty. Ceny jídel a nápojů, a to jak pro dny obvyčejné, tak i pro dny koncertní, musí býti oznámeny zvláštními návěštími v restauraci umístěnými na místech obecnému přístupných a rovněž i na jídelních lístcích. Nájemce je povinen

Antonín Šlechta s manželkou Karlou (vlevo) a švagrovou Antonií Pállovou.

bedlivě pečovatí o to, aby v restauraci byly vždy podávány pokrmy jen dobře upravené a nápoje dobré a aby bylo vždy užíváno jen úpravného a naprosto čistého stolního náčiní a prádla. Také celé zařízení všech místností restauračních budiž stále udržováno v dobrém stavu a čistotě.“ Smlouva Šlechtovi také dovozovala používat led z oborního rybníka k zaledování sklepa.

Během německé okupace provoz restaurace pokračoval, byť hudebních produkcí ubylo – zábavy v době, kdy umírali říšští vojáci, se ani v protektorátu neslušely. Na občasně koncerty zvou např. Hudební sbor posádkového velitelství za řízení kapelníka Peterse (1940, 1941) nebo Hudební sbor policejního pluku Böhmen (1942). Jedná se však o ojedinělé pozvánky. Nacistický dábel navíc zařadil drápy i sem. V létě 1939 vyšlo nařízení, podle něhož nesměli židé pobývat v restauracích společně s árijci, i na Šlechtově restauraci se musela objevit potupná cedule „Židům nepřístupno“. Vzpomíná na to i Arnošt Lustig ve své knize *3x18 (portréty a postřehy)* z roku 2002. Od května 1940 nesměli pod hrozbou pokuty nebo vězení židé do Stromovky vstoupit vůbec.

Karel Šlechta mladší, pravnuček posledního nájemce restaurace, dnes přidává

Antonínův syn Václav Šlechta (ml.), prokurista podniku, prakticky vedl restauraci v posledních letech před znárodněním.

zajímavost k válečné době: „Dědeček vyprávěl, že když tehdy do restaurace přijeli nacisté, uvažovali, že by objekt nějak využili, ale neelektrifikované úzké věže s malými místnostmi je od toho nakonec odradily. Přesto měli ke stavbě velkou úctu, nedovolili si uvnitř ani zapálit cigaretu, aby nepoškodili kulturní památku. Když později přijely rudé gardy, tak měly značně jiný přístup. Kupříkladu vojáci okamžitě vyrabovali sklep, kde byl uložený luxusní alkohol pro vzácné hosty.“

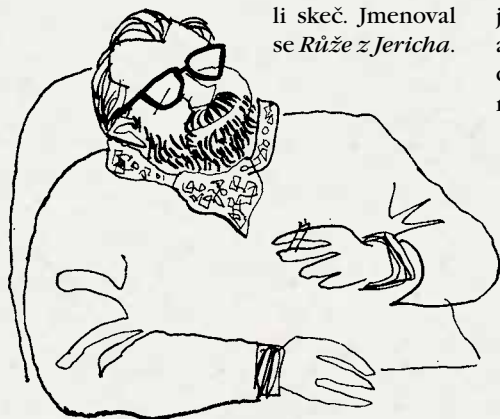
Věcí, kterou válka neovlivnila (ba spíše posílila), byla sportovní utkání. Ať už se jednalo o každoroční podzimní běh, jarní otevření atletické sezony (běh organizovaný sportovci AC Sparta) či mistrovství v chůzi na třicet pět kilometrů, které se chodilo na šestikilometrové trati a začínalo před Šlechtovou restaurací. Nechyběly ani opakované cyklistické nebo lyžařské závody.

JAN WERICH VZPOMÍNÁ

Osvobozené divadlo teprve vzniká a kaštany padají do chladnoucí kávy se šlehačkou. Jan Werich s Jiřím Voskovcem píší u Šlechtů skeč Růže z Jericha, zatímco k jazzovým textům vyhrává dechovka.

Osvobozené divadlo jsme nebyli jen my, Voskovec plus Werich. To byl i Honzl, Frejka, Emil Burian – ti všichni dělali divadlo dřív než já, neboť Osvobozené existovalo ještě před naším příchodem. Já začal v divadle právě s *Vest pocket revuí*, ale Voskovec hrál už dřív, a právě v Osvobozeném. Byl jsem se na něj po dívat, když hrál v Apollinairových *Prsech Tiresiových*, ale moc se mi to nelíbilo. Tedy nikoliv Voskovec, ale představení. Nikdy jsem nebyl přítelem moderního divadla za každou cenu. Připadalo mi, že Honzl to tak tehdy dělal. Možná že jsem se mýlil. Pak se něco přihodilo mezi Honzlem, Frejkou a Emilem Burianem a Emil Burian s Frejkou se utrhli a založili si divadlo Dada. To nemá nic společného s přitakáváním. Nebylo to divadlo da! da!, ale spíš ne! ne! Byla to vzpoura proti konvenci, Pokoušeli se o ni v divadle Na Slupi.

My s Voskovcem jsme byli dva študáci, kteří si prostě dělali divadlo vlastní, a byli jsme za dobře se všemi. Nám vůbec nic nebránilo v tom, abychom hráli svoji *Vestpocketku*, a když jsme měli volno, abychom hostovali i ve Frejkově dada představení *Zavěšený stůl*. Z kamarádství k Emilovi Burianovi jsme tenkrát s Ježkem připravili skeč. Jmenoval se *Růže z Jericha*.

Jan Werich na kresbě Jiřího Šlitra.

Na děj už se přesně nepamatuji, jenom vím, že jsme tam předepsali sami pro sebe kolečkové brusle. Měl jsem na sobě žaket, ale oblečený obráceně, takže záda byla vpředu a knoflík, kterým se žaket zapíná, jsem měl na zádech. Na obličejí jsem měl jednu masku, na zátylku druhou a na nohou kolečkové brusle. Bylo to vynikající. Zvlášť v okamžiku, kdy jsme při představení zjistili, že podlahu jeviště postavili z kopce, aby se vyhnuli schůdkům, a že jsme se tedy nemohli na těch bruslích vůbec udržet. Jeli jsme po jevišti jak Nerudovkou dolů.

Přišli jsme na to až při představení, protože jsme nezkoušeli. Nezkoušeli jsme proto, že jsme toho dne odpoledne skeč ještě psali. A nikoliv v divadle, ale ve Stromovce.

Tam byla restaurace U Šlechtů, kde o dvacet let dříve vyhrávali „Praha je všech Čechů ráj, ať žije bajkajlaj“, moje maminka měla dlouhou vlečku, a když šla, tak se za ní prášilo, kvetly tam kaštany a padaly dolů do chladnoucí kávy se šlehačkou. A začalo pršet a vrchní se oháněl, neb mu hosti utekli.

A právě tam jsme onoho dne s Voskovcem skládali slova na Ježkovu melodii. Hrála nám k tomu z pavilónu dechovka, samozřejmě jinou melodii, ale my jsme byli jaří a spisovali slova také na jinou melodii. Ještě dnes si pamatuji část té písničky. Začínala:

Pane duchovní,
dou, dou, dou voni,
na něco jsme zapomněli,

Že tu husu na neděli
s knedlíkama a se zelím
jsme chystali,
žbrum...

Dál už to nevím – ale zato je mé paměti známo, že jsme v uvedených kostýmech a na zmíněných kolečko-

vých bruslích vyjeli toho večera na malé jeviště, tak malé, že nesneslo piáno. Protože kdyby tam bylo piáno, tak jsme tam nemohli být my. Piáno tudíž bylo vzadu, a protože Ježek špatně viděl a my jsme na něj také neviděli, protože skrz ty masky vidět nebylo, dostal Emil Burian zvláštní tvůrčí úkol: Jak vjedeme na jeviště, uhodí Ježka do ramene, a Ježek začne hrát. A protože náš umělecký záměr byl zcela precizní, měl jsem – pro Buriana – zamávat kapesníkem, kdy jako nastupuje náš zpěv.

Jenomže Emil Burian nebyl dost velký. Tedy nikoliv do té míry, abychom ho viděli za piánem. Z prostého důvodu: Jak jsem vjel na jeviště po šikmé podlaze, ujely mi nohy, upadl jsem, Voskovec, aby to zachránil, upadl vedle mne, aby se lidi měli čemu smát – leč on se nikdo nesmál, protože to bylo vlastně tragické. Tak jsme tedy zůstali na zemi, a chtěli jsme začít zpívat. Jenomže jsme neznali slova čerstvé písničky, protože jsme je napsali teprve odpoledne ve Stromovce a neuměli jsme je zapaměti. Byli jsme na to připraveni, to je pravda. Měli jsme text napsaný na papíru, na modrém papíru, který jsme ležerně vytáhli z kapsy, pootočili jsme si masky, abychom na papír viděli a mohli číst slova, jenomže Vašek Trégl dělal v té době osvětlovače a obrátil na nás modrý reflektor. V modrém světle na modrém papíře písmo zmizelo. Ježek vzadu hrál, Burian čekal na mávání kapesníkem, my jsme leželi na zemi a jenom jsme dělali dou, dou, dou voni, pane duchovní...

... a v první řadě seděl Jindřich Vodák, kritik, známý kritik, a jako když ho vidím, jak se nahnul ke své paní a říká jí hlasitě, že jsem to slyšel: „Voni to neuměj, voni si to napsali a teď na to neviděj.“

Z knihy Jan Werich vzpomíná...
vlastně potlach (Melantrich, 1982)

Nedokončený obraz *Stromovka* od Libuše Šlechtové-Bourguignon, žačky Maxe Švabinského a vnučky Antonína Šlechty.

OHEŇ, VODA A ZNOVUZROZENÍ

Soumrak slávy restaurace. Smrt přichází s komunistickou komisí. Vymazání Šlechtovy rodiny ze socialistického snu. Restaurátorské dílny nechávají zpustnout národní památku. Oheň pálí třísetletou historii. Kulturní život kolem trosek. Krůček za krůčkem přichází znovuzrození.

Bezprostředně po druhé světové válce se vše naoko vrátilo do starých kolejí. Stromovka už neodmyslitelně patřila k životu Pražanů, ať už množstvím zde pořádaných sportovních klání či všemožných,

často politicky laděných srazů lidu. Hned od počátku poválečné éry jako by tu symbolicky převažovaly ty pro budoucnost rozhodující, levicově orientované, často komunistické.

Kráter po letecké bombě, která jen těsně minula Šlechtovu restauraci při náletu na Prahu o Květné neděli 25. března 1945.

Poválečná léta

V srpnu 1945 ve Šlechtově restauraci proběhl „velký oslavný den“ ke čtyřicátému výročí založení největšího spotřebního družstva Bratrství, zaměřeného hlavně na prodej potravin a drogistického zboží (čtenáři si jej budou pamatovat i pod názvem Včela). „V rámci jubilejních oslav přijedou 25. a 26. srpna družstevníci z celých Čech manifestovat za jednotu pracujícího lidu a projevit ochotu pracovat pro republiku,“ čteme ve Svobodném slovu. Zájem byl veliký a Antonín Šlechta raději najal do provozu posily.

Davy lidí proudily do obory také následujícího května na oslavy prvního svobodného majálesu: „Těm, kteří slavili konečnou slavnost majáles, nestačily široké silnice a prostranství, nestačilo mnoho cest a cestiček, jindy

dostatečných pro chvíli samoty tolika pražských zamilovaných,“ psala Práce pod titulkem *Invaze mláďí ve Stromovce*. „Však také ve Stromovce bylo vše, co patří k velkorysé veselici. Každý si mohl vybrat podle receptu ‚cokoliv chcete‘. Ve velkém amfiteatru uprostřed sadu mladí tančili, zpívali a recitovali. Tlumočili tam také své pozdravy hosté z jiných zemí – ze Sovětského svazu, z Jugoslávie, ze Španělska i z Francie. Děcka se nedočkavě tlačila u houpaček, kolotočů, střelnic a u krámů s poklady výročních trhů. Stoly zahradních restaurací byly obleženy, taneční parkety nedostačovaly. Standartou nejmenších byla růžová, cukrová vata na špejli. Tisíce trubek a píšťalek umocňovaly projev radosti. Přes všechnen ryk a halas byla však toto odpoledne Stromovka královstvím pohody a dobré vůle, vše bylo přijímáno s úsměvem.“ (14. května 1946)

Svobodné slovo, 9. března 1947.

Snad právě proto, že Královská obora bývala baštou aristokracie, sem nyní stále více mířili zástupci opačného společenského spektra. Komunistická strana oboru vzala za svou, ještě před převratem zde proběhl festival sovětských filmů, slavnost Svazu přátel Sovětského svazu, v létě roku 1946 sem komunisté namířili obrovskou výroční slavnost Rudého práva, na kterou dle dobového tisku přišlo asi dvě stě tisíc lidí. Z tribuny jim o lepších zítřcích řečnil předseda vlády Klement Gottwald, jehož nakonec davy odnášely na ramenou. Komunisté měli masovou podporu a vše se nezadržitelně blížilo k únorovým událostem roku 1948.

Jak se na to všechno díval stárnoucí Antonín Šlechta? S obavami. Snažil se tedy držet toho, co uměl nejlépe. V restauraci opět zněly orchestry dechové hudby, zatím o sobotách, nedělích a svátcích, o hudbu se staral např. populární taneční a jazzový orchestr Jana Stloukala. Dva a půl tisíce míst k sezení bylo v letních měsících znovu obsazeno. Mířili sem členové i národních socialistů a Antonín Šlechta vyšel vstříc lidu dokonce i reklamou v Rudém právu: „Kdo chce tančit, každý ví, u Šlechtů se pobaví!“ Ožily také běhy k výročí vzniku republiky.

Potom už přišel zmrazující únor a vše se mělo změnit, pro republiku i Šlechtovu rodinu. Královskou oboru od roku 1928 namísto stavů spravoval český zemský úřad ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky, po tzv. Vítězném únoru se od 1. ledna 1950 stal jejím vlastníkem Československý stát (byla svěřena

do péče Ústředního národního výboru hlavního města Prahy). Pro restauraci to znamenalo nezadržitelný převod do nově vzniklého komunálního podniku Hotely a restaurace hlavního města Prahy, posléze Restaurace a jídelny v Praze 7.

Antonín Šlechta nikdy nebyl – kromě vybavení – fyzickým vlastníkem Šlechtovy restaurace, pracoval zde v nájmu, nicméně jeho rodina se o podnik starala takřka sedm desetiletí, proto její podoba, atmosféra, kvalita služeb, celková podoba pohostinství, která se podílela i na náladě a tvářnosti Stromovky, byla s prací jeho rodiny neodmyslitelně spjata. Přerod do lidového podniku starý pán nemohl rozdýchat. Když se dozvěděl, jaká bude budoucnost jeho celoživotní práce, jeho srdce to zkrátka nemohlo unést. Antonín Šlechta zemřel v jednademdesáti letech 14. ledna 1950 na infarkt, a to bezprostředně po třetí návštěvě přesvědčovací komise. Manželka Karla jej nakonec přežila o patnáct let, svého celoživotního partnera následovala 27. října 1965. Historie restaurace na ni trochu pozapomíná, přitom právě ona mnohdy stávala v pozadí událostí, jak připomíná její vnuk Karel Šlechta starší: „Měla spoustu dobrých nápadů do provozu restaurace, jenomže dědeček je mnohdy nechtěl slyšet. Tak to ona ho potom navedla tak šikovně, až měl pocit,

Netradiční pohled z otevřené galerie budovy do restaurační zahrady.

jak na stejnou věc přišel sám, a ještě ho potom pochválila, jak to dobře vymyslel. Zkrátka věděla, jak na něj. Babička byla opravdu moc hodný člověk, pomohla mnoha lidem v mnoha situacích. A na nás děti byla také moc hodná, dodnes vzpomínám, jak mě občas brala dozadu do kuchyňského sklepa, kde byly připravené sladkosti. A vždycky jsem si mohl nějaké vzít, dovedete si představit, co to pro dítě znamenalo.“

Pohřební průvod známého restaurátora se stal tichou manifestací jeho kolegů i proti novým pořádkům. Skončila tak nejvýraznější etapa historie restaurace ve Stromovce. Není náhoda, že její název dodnes nese jméno

Šlechtovy rodiny, byť jak vzápětí uvidíme, se jej totalitní režim snažil z paměti lidí vymazat. Kvalitních věcí spojených s první republikou se totiž právem obával – takový vzor komunisté nepotřebovali. Ačkoli se restaurace ještě několik let držela, její zlatá éra skončila s převodem do jednotného socialistického vlastnictví. Jistě není náhodou, že ani potomci Šlechty nechtěli s tímto utopickým systémem držet krok.

Komunální podnik nejprve skutečně navrhl, aby vedoucího znárodněné restaurace dělal Antonínův syn Václav, dosavadní prokurista podniku, který již vedení podniku prakticky zastával za svého otce. Jeho nástupnictví

bylo tedy logickou volbou. Ostatně vyučil se číšníkem s výborným prospěchem a zkoušku u Měšťanského společenstva hostinských a výčepníků složil 30. června 1926. Václav však o vedení restaurace nestál, jak popisuje jeho vnuk Karel: „Pradědeček Antonín nepřel přesvědčování, aby restauraci zavedl pod komunální podnik, a tak ti soudruzi přišli za dědou, aby ji převzal on. A děda je odmítnul, vedoucího dělat nechtěl. Ukázalo se to jako velmi moudré rozhodnutí, protože takřka všichni přední restauratéři a hoteliéři, kteří na podobné nabídky v rámci národního podniku přistoupili, do roka skončili ve vězení. Děda ale zcela změnil zaměření. Pohostinství opustil, nejprve se měl z rozhodnutí státu jako dosavadní živnostník zúčastnit akce

Padesát tisíc do průmyslu, ale ze zdravotních důvodů dostal odklad a nastoupil na půl roku do zemědělství. Později pracoval v pražském výzkumném pracovišti rudných mlýnů pro Žiar nad Hronom.“

Můžeme jen spekulovat, zda by osud Šlechtovy restaurace za dob komunismu dopadl jinak, kdyby se rodina o podnik starala dál. Pan Šlechta soudí, že pravděpodobně ne: „Děda byl velmi umělecky založený člověk, tam mířily jeho zájmy, umělce také podporoval. Jeho dalším koníčkem ale byly přírodní vědy. On by ten podnik možná pod jeho vedením nakonec stejně nepřel, nebyl duší restaurátér, kdo ví. Tehdy tuhle práci všichni brali jako rodinnou povinnost, nikdo se potomků neptal, zda ji chtějí nebo nechtějí, tradice

Mistr černobílé fotografie Josef Sudek zvěčnil Šlechtovu restauraci v posledních letech její slávy (cyklus Praha panoramatická, 1959).

velela jasně. Takže se té povinnosti možná nakonec docela rádi zbavili. A dědovi to dost možná i zachránilo život, pravděpodobně by jinak skončil ve vězení.“

Ostatně ani další členové rodiny nenačázeli s novým režimem společnou řeč. Antonínově vnučce Libuši Šlechtové, žačce v Bubenči žijícího malíře Maxe Švabinského, nebylo umožněno studovat s odůvodněním, že je „ducha mdlého a bez jakéhokoliv talentu v oboru“. Když se později usadila a vdala ve Francii, vystudovala jazyky na pařížské Sorbonně a živila se jako malířka i spisovatelka celý život.

Socialismus

Koncerty dechových orchestrů sice ještě pokračovaly (v padesátých letech např. pod taktovkou dirigenta Tvrdého), ale představa zábavy se pomalu posouvala jinam. Stromovku ovládly oslavy idealizování socialismu, pro jistotu vždy doprovázené osvědčenými doprovodnými akcemi, které pojistily vysokou návštěvnost. Tedy jídlem, pitím, divadlem, hudbou a zejména mnoha sportovními kláními. Své každoroční běžecké závody zde držely Rudé právo i Večerní Praha, pořádán byl Běh únorového vítězství, na jaře Pražský maraton, rušení prvorepublikových tradic ještě přestál spartánský jarní běh nazývaný Kolem Stromovky. Někdejší slavnostní koncerty k otevření sezony vystřídaly politicky motivované prvomájové oslavy s průvody. V září se ve Stromovce namísto oslav republiky konal Den tisku, rozhlasu a televize. Stále větší popularitu měl zejména mezinárodní Běh Rudého práva,

Rudé právo, 15. srpna 1946.

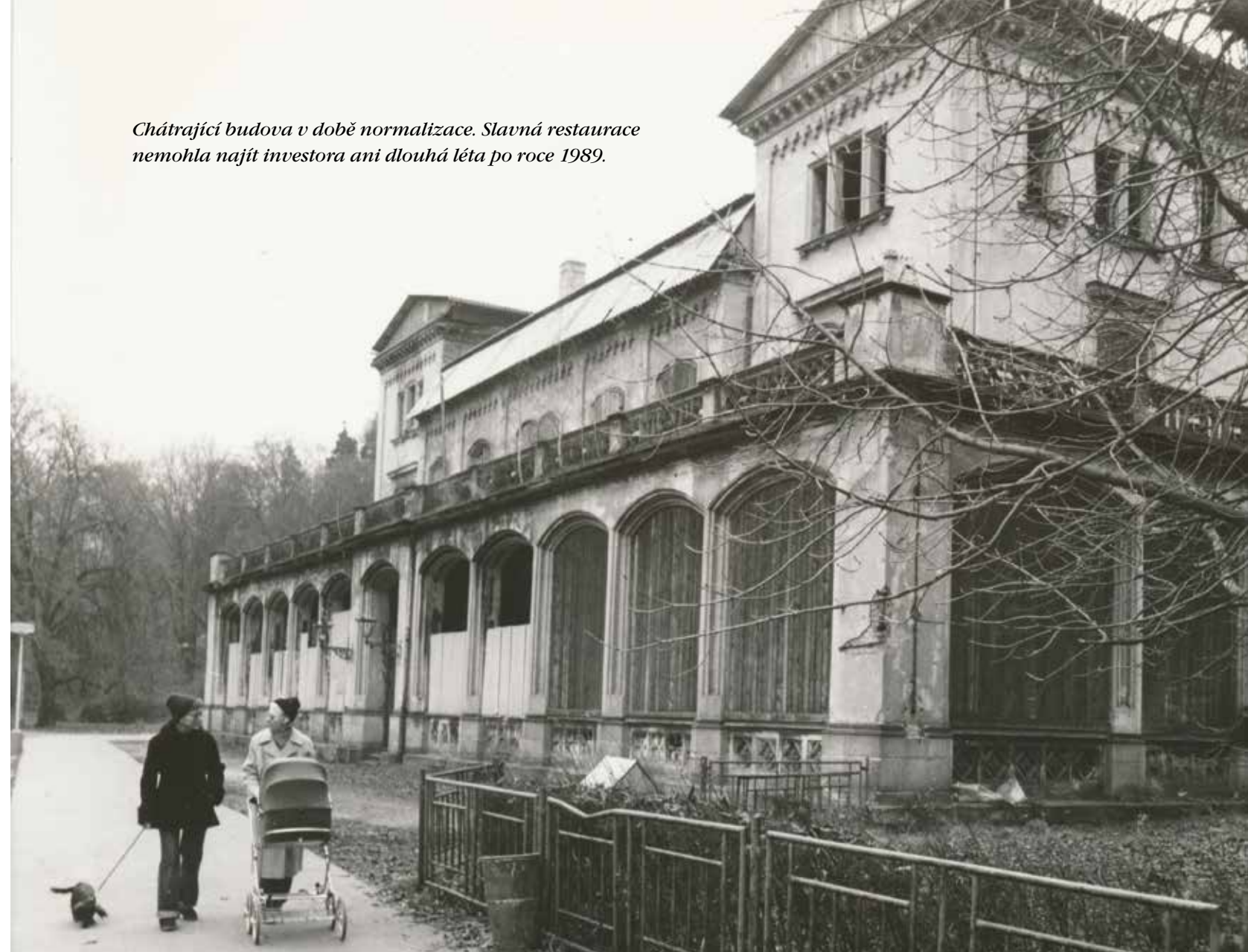
který de facto překryl někdejší běh k oslavě 28. října 1918. Ve Stromovce působilo i letní kino, divadelní scéna či zde fungovala pionýrská železnice.

Zažitý název Šlechtova restaurace (či U Šlechtů) ovšem přetrval navzdory snahám lidových družstev jej vymýtit. Podnik byl oficiálně přejmenován na Lidovou restauraci ve Stromovce (nedaleký Vaňhův hostinec, nad nímž už se stahovaly mraky demolice kvůli výstavbě planetária, byl označován jako Lidová restaurace U Výstaviště). Jenomže v řeči pracujícího lidu byly oba tradiční názvy příliš silně zakořeněné. Připomeňme v této souvislosti také změnu názvu pro areál výstaviště – Park kultury a oddechu Julia Fučíka.

Tradice však podnik nezachránila a jednotné hospodářství začalo brzy doléhat na Šlechtovu restauraci stejně jako na všechny ostatní znárodněné podniky. Komunisté sice s nátlakem znárodněovali každý prosperující rodinný podnik, ovšem na rozdíl od rodiny se o žádný tak nestarali. Vše bylo všech a nikoho, a tak se také nikdo o nic nestaral. Postupně začaly všechny pražské restaurace a hostince rok od roku více šedivět a rozpadat se. Zprvu se ještě o rodinné hospůdky mnohdy starali někdejší majitelé milostivě ponechání ve vedení v rámci buněk komunálních podniků, ale stará generace odcházel a v 60. letech už situace začínala být alarmující. Osvícený ředitel Restaurací a jídelen pro Prahu 1 Karel Majer v roce 1967 poměrně odvážně konstatoval: „Mnoho se tu za ta dlouhá léta zanedbalo – konečně zanedbala se celá Praha,“ mluvil otevřeně v rozhovoru pro Kulturní tvorbu. „Léta se nehledělo na reprodukci základních prostředků, neinvestovalo se, neopravovalo se, nestavělo se. Nikdo si nedovede představit, za jakých podmínek pracuje většina našich zaměstnanců.“

I díky Majerovi se podařilo rozehýbat velký projekt rekonstrukcí tradičních pražských hostinců a restaurací po celém centru. Bohužel plán renovací se týkal Starého a Nového

Chátrající budova v době normalizace. Slavná restaurace nemohla najít investora ani dlouhá léta po roce 1989.

Města, Hradčan a Malé Strany, kde byla zrekonstruována takřka stovka zejména tradičních podniků jako U Zlatého tygra, U Fleků, U Pinkasů, U Černého vola a jiných. Šlechtova restaurace se kvůli svému umístění do tohoto plánu obnovy nedostala a její osud tím byl na dlouhá léta zpečetěn, ačkoliv byla paradoxně již 3. května roku 1958 prohlášena za národní kulturní památku. Josef Sudek ještě na konci padesátých let pořídil již zmiňovanou panoramatickou fotografii, v šedesátých letech zde „Kytici svátečních melodií“ nabízel Kafkův orchestr. Redaktor Zdeněk Provazník v září 1963 konstatuje, že po běhu k oslavě Rudého práva vyrazili ti usedlejší na poslech

Valdaufova orchestru, zatímco mladší šli na Rokokokoktejl s mladými hvězdami. Vyvozuje, že známý skladatel a dirigent Karel Valdauf (1913–1982) pozvedl taktovku právě v námi sledované restauraci. Podniku však zvonila hrana. Postupně mizel z průvodců a pravděpodobně koncem šedesátých let definitivně přestal fungovat. V sedmdesátých letech se nájemcem staly restaurátorské dílny: budova však za jejich působení paradoxně postupně ještě více chátrala. Pokud se snad uvažovalo o její částečné rekonstrukci, vše zkomplikovaly opakované požáry. K prvnímu došlo roku 1978, ale budovu zásadně poničil ten z 28. ledna 1980.

Opakované požáry na přelomu 70. a 80. let zasadily restauraci těžké rány.

„Včera krátce po půlnoci vypukl požár ve střešní části objektu bývalé restaurace U Šlechtů ve Stromovce v Praze 7,“ čteme v dobové Lidové demokracii. „Oheň se v poměrně krátké době rozšířil do všech částí budovy, která byla naštěstí již několik let nepoužívaná. Přivolaní požárníci bojovali se živlem až do dopoledních hodin, avšak objekt se již nepodařilo zachránit.“ Škody byly tak zásadní, že se dokonce uvažovalo o demolici stavby.

Nemohlo tak dojít k naplnění roztomilé sci-fi, kterou roku 1875 napsal jistý Jan z Lípy pro humoristický list Paleček. V úsměvném příběhu situovaném o celé století do budoucnosti autor popustil uzdu fantazii a lidé v roce 1975 podle něj již běžně používají oblékací stroje, vyndavací mozky a k dopravě křídla připínací na záda.

„Nasadil si křídla, zatřepetal a už letěl ze vrat. Chvilí se ledabylo nad ulicemi pohyboval, až se snesl ve Stromovce k zemi. V restaurační části se zastavil, složil křídla a akta a sedl si u jednoho z pivních stolů. Sotva že se usadil, počal čerpací stroj uprostřed stolu se pohybovat a v sekundě byla sklenice gumou k stolu připevněna a před ním stojící pivem naplněna. Snílek stiskl ještě výběžek jednoho z upevněných při stole drátů a za chvíli přišustěly Národní Listy...“ (Úryvek ze života

páně Snílkova, 1875). Kdepak, ani zmíněný národně demokratický list nebyl po válce obnoven, jeho političtí lídři byli příliš blízko vládě, která se sklonila před Hitlerem.

S postupným úpadkem lokálu ubývá i vzpomínek známých osobností, které se k ní vracely. Jednou z pamětnic staré slávy Šlechtovy restaurace je například paní spisovatelka Eva Kantůrková: „Do Stromovky jsme chodili s vysokou školou na tělocvik a později jsem tam hodně chodila s dětmi, ale kdysi dávno také za školu. Ta místa znám, vím, kde je jaký strom nebo rybník, jak která hospoda tam vypadala. Krásná Šlechtova restaurace byla naprosto ideální místo pro milence, je to půvabné místo uprostřed přírody, daleko od lidí, a vařivali tam dobré kafe,“ čteme v jejím knižním rozhovoru *Pravda a báseň Evy Kantůrkové* (ve svém prozaickém díle autorka podnik zmiňuje např. v knize *Démoni nečasu*, 2007).

Enkláva Šlechtovka

Čas vzal někdejší obrovské oslavy císařské korunovace, aristokratické dýchánky, koncerty těch nejoblíbenějších pražských kapel, doby, kdy zde František Palacký slavil své jubileum nebo kdy tu divadelní skeče vymýšleli Jiří Voskovec s Janem Werichem. Zavřená Šlechtova restaurace chátrala a – pokolikáté už během své historie – čekala na znovuzrození. Za totality nepřišlo. A nepřišlo ani v prvních letech porevolučních. V roce 1990 natáčel v ruinách restaurace Jiří Suchý s režisérem Vladimírem Drhou semaforový film *Jonáš, Melicharová a pavilon*, přičemž ve stejné době zavítala do republiky (po dvaadvacetiletém exilu ve Francii) Libuše Šlechtová-Bourguignon, vnučka Antonína Šlechty. Když viděla, v jakém je kdysi výstavní dvorana stavu, zhrozila se a napsala Karlu Hvizďalovi, tehdy reportérovi Mladé fronty (její rozhořčený dopis později otiskl v knize *Výpověď*, 1995). Nic se však nestalo. Zájem projevil jistý italský investor, ale po obeznámení se se

situací raději odstoupil. Zatímco nedaleký Císařský mlýn takřka celý zmizel pod těžkou demoliční technikou, někdejší dvorana tu hrdě stála ve svém stále ubožejším kabátu. Ale stála pevně. Katastrofální povodně v roce 2002 ji zaplavily ještě výše než někdejší povodeň z roku 1890. Stála však dál. Přestála i otřesy půdy, když stroje kopaly tunelový komplex Blanka dvanáct metrů pod ní. Budovu v privatizaci získalo město Praha a roku 1996 převadlo její správu na Prahu 7.

V devadesátých letech ožilo bezprostřední okolí, a to ve snaze pomoci i někdejší restauraci. Na sklonku léta roku 1996 vznikla Občanská iniciativa pro podporu znovuzrození Šlechtovy restaurace, která si vytkla za cíl zorganizovat koncert za účelem získání peněz pro opravu budovy. Koncert se uskutečnil 27. září 1996, a to hned na dvou scénách, před restaurací a v přilehlé zahradě v kdysi honosném altánu. Akce se vydařila, nicméně rozpočítané věci se ještě nepodařilo. Vypsání konkurzní řízení tehdy skončilo fiaskem a nikdo si na obnovu dolního letohrádku za daných podmínek netroufl. K iniciativě se přidal Spolek přátel bezbariérového divadla Královská obora (založen 1994) a rozhodl se

zde konat pravidelná představení pro zdravé i handicapované diváky. Prostor zahrady byl označen jako tzv. Kulturní enkláva Šlechtovka a začal skutečně fungovat, slavnostní otevření proběhlo 30. května 1997 (jak jinak než koncertem).

Ačkoliv nebylo možné využívat zdevastované vnitřní prostory restaurace, okolí znovu ožilo kulturou a zájmem lidí. „Doufáme, že se rekonstrukce budovy i zahrady dočkáme a bez ohledu na to, kým budou provozovány, zůstane zachován určitý kulturní a odpočinkový duch tohoto místa pro širokou veřejnost, jak tomu bylo již v devatenáctém století,“ oznámili členové občanské iniciativy na webových stránkách, které informovaly o historii místa i o zde pořádaných akcích.

Enkláva Šlechtovka přilákala mnoho zajímavých hudebníků všemožných žánrů, od folku a blues přes jazz a swing k popu, rocku i všemožným alternativním žánrům. Hráli zde například Vladimír Mišík, Vlasta Třešňák, Václav Koubek, Krausberry, Luboš Andršt Blues Band, Lenka Dusilová, Ivan Hlas, Steamboat Stompers, Jan Sahara Hedl, Petr Zelenka trio, Traditional Jazz Studio Pavla Smetáčka nebo Sto zvířat, abychom jmenovali alespoň

Bohatý kulturní život kolem zchátralé „Šlechtovky“.

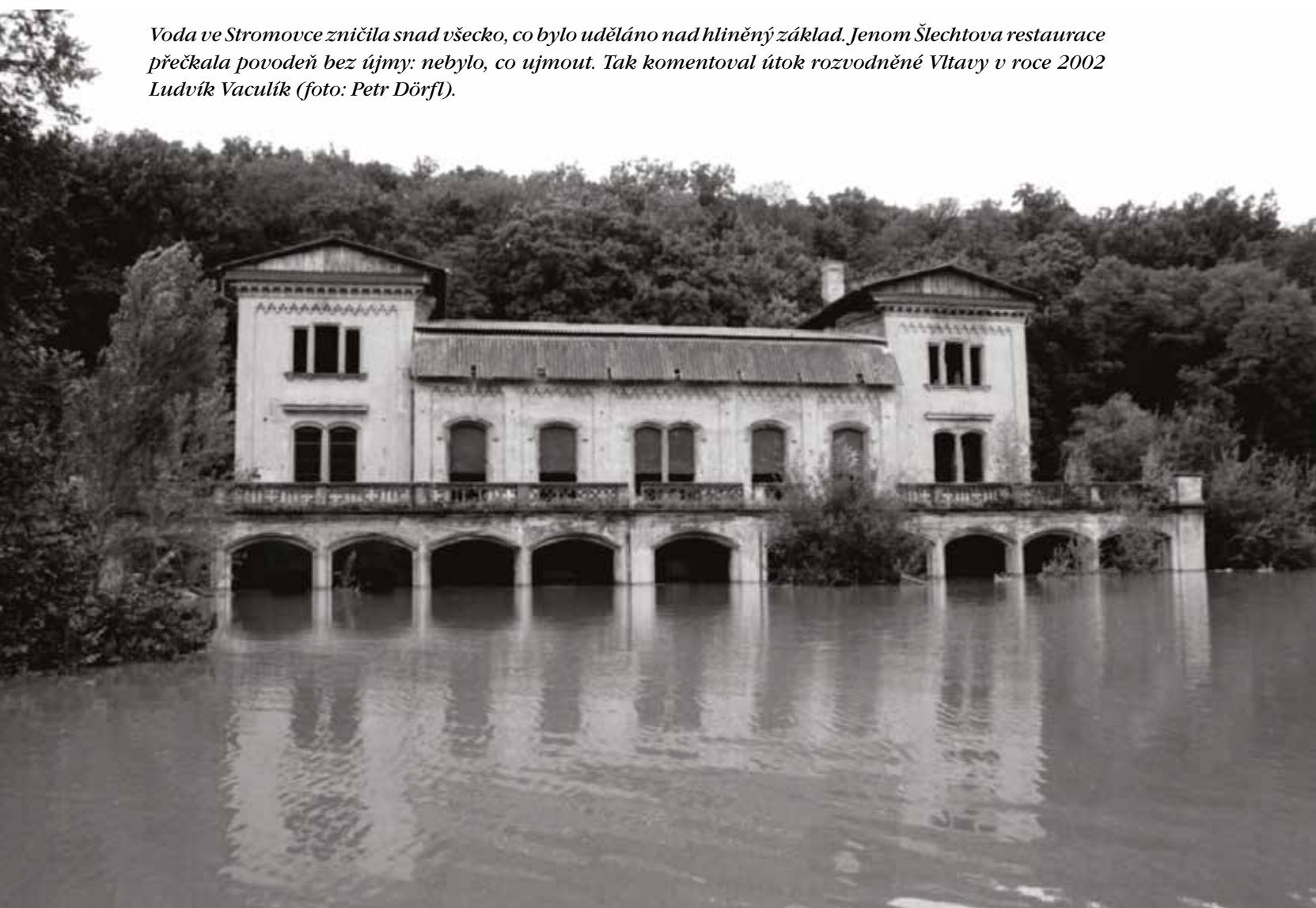
několik ze slavných jmen. Ve velkém tu děti i dospělí slavili čarodějnice, umělci hráli divadlo, promítaly se filmy, pořádaly výstavy fotografií i obrazů a konaly se výtvarné víkendy či módní přehlídky.

Rekonstrukce

Praha 7 zatím stále hledala zájemce o rekonstrukci, snažila se sama pomoci vypsáním konkurzního řízení na projekt a následnou realizaci nových přípojek vody, elektřiny, plynu (a opravy kanalizace), což probíhalo před drtivou povodní v roce 2002. Dům tehdy před pádem do hladiny Vltavy pravděpodobně

zachránilo zajištění proti otřesům, kterým byla budova vyztužena, aby nedošlo k poškození během ražby průzkumných štol budoucího tunelu Blanka. Po opadnutí vody statik konstatoval, že k žádnému nebezpečnému poškození budovy nedošlo. O jejím vnitřním stavu či stavu někdejších Stevensových maleb (poškozených již požáry) ale nemohla být řeč. Spisovatel Ludvík Vaculík tehdy ve svém fejetonu v Lidových novinách komentoval stav Stromovky po povodni: „Voda zničila tu snad všechno, co bylo uděláno nad hliněný základ. Růžový sad musejí založit znovu, i trávníky. Jenom Šlechtova restaurace přečkala povodeň bez újmy: nebylo, co ujmout.“

Voda ve Stromovce zničila snad všechno, co bylo uděláno nad hliněný základ. Jenom Šlechtova restaurace přečkala povodeň bez újmy: nebylo, co ujmout. Tak komentoval útok rozvodněné Vltavy v roce 2002 Ludvík Vaculík (foto: Petr Dörfel).

Povodeň, dosahující takřka čtyř metrů do výšky, rekonstrukci budovy výrazně zkomplikovala a v důsledku zastavila na dalších patnáct let. Praha 7 nakonec správu památky vrátila zpátky hlavnímu městu. Ražba tunelu Blanka způsobila v květnu a říjnu 2008 dva masivní propady půdy jen kousek od dolního letohrádku, naštěstí si nevzaly ani lidské životy, ani neohrozily budovu. O tři roky později, v červnu 2011, se půda ve Stromovce znovu dala do pohybu, tentokrát unikající voda z poškozeného vodovodu uvolnila zeminu, která se sesula ze svahu nad restaurací a vyvrátila několik stromů. I tento sesuv přestála. Někdejší

dvorana jasně ukazovala, že se jen tak nevzdá a zaslouží si pozornost. A dočkala se.

V květnu roku 2010 pražští radní schválili investici do opravy celého komplexu. Do prvního kopnutí sice stále chybělo sedm let, ale věci přece jen nabraly pozitivní směr a krůček po krůčku směřovaly k zachraně někdejšího Leopoldova letohrádku. I v této době jeho okolí oživalo častými akcemi, které byly spojeny i s venkovní restaurací, kterou zde provozovali Lenka Vraná a Patrik Harvalík, tzv. Šlechtovka Dream Team. Pomohli tu zrealizovat k tisícovce všemožných koncertů, festivalů, divadel, workshopů či sportovních akcí a spolupřátat je, a to nejen během léta, ale všech ročních období. Zubožená budova restaurace se tehdy schovala pod plachtami s grafickým potiskem své podoby z doby slávy.

Kompletní rekonstrukce započala 19. června 2017 a její doba byla stanovena na dva roky (později prodloužena), aby mohla být restaurace otevřena na začátku sezony v roce 2019. O zakázku se zajímaly firmy Hochtief CZ, Geosan a vítěz výběrového řízení, společnost Pracom. Tato firma původně navrhovala čtvrtmiliardový projekt, nakonec notně zjednodušený na 123 milionů korun. Ve svém portfoliu má Pracom např. restaurování štukové výzdoby Brožíkova sálu ve Staroměstské radnici nebo restaurátorské práce na obnově štukové výzdoby ve Španělském sále na Pražském hradě.

Budova by za zmíněnou sumu měla být kompletně obnovena, včetně umělecké výzdoby a krápníkové jeskyně. Vpravo od letohrádku opět vyroste přístavba na místě někdejšího domu, kde Šlechtova rodina kdysi bydlela. Dnes bude určena pro technické zázemí a kuchyň. Ožije i tradiční a léty značně poničený altán, který firma demontovala hned v počátku prací. Kromě restaurace a kavárny by měla nová budova sloužit také jako oddávací sál.

A tím se dostáváme v našem putování historií letohrádku a Šlechtovy restaurace k událostem posledních měsíců. Svou budoucnost si nyní musí oživený podnik napsat sám. Má pro ni skutečně krásné podmínky, protože bohatá historie je pro kterékoliv místo setkávání lidí důležitá. Restaurace ve Stromovce byla po dobu půl druhého století centrem lidské zábavy, což je samo o sobě největším předpokladem pro vznik onoho neuchopitelného a často vzývaného *genia loci*. Věříme, že si jej opět vybuduje. Tančit, bavit se, jíst i pít sem chodili členové vládnoucích evropských rodů, vysoká šlechta, politikové, ale také umělci, básníci, sochaři či malíři, a postupně stále častěji také lidé profesí každodenních, poněkud v historii přehlížených, ale v životě

města i hospodských zařízení naprosto neopominutelných. Přejeme Šlechtově restauraci, aby se tu napříště cítili dobře lidé všech profesí, všemožných národností, různých náboženských vyznání i sociálních vrstev.

Stojíme na terase Šlechtovy restaurace a před očima nám plyne dvoustletý film její minulosti. Film plný noblesních dam a pánů, svátečních vojenských uniforem, barevných dámských garderob, časů, kdy všude kolem zněly valčíky a lidé popíjeli kávu i drahé drinky, užívali vonící zákusky, zatímco děti dostaly malé sladkosti a pozorovaly neklidně postávající ušlechtilé koně...

Přejeme restauraci dlouhý život a symbolicky pozvedáme sklenice se slovy: „Na zdraví a dej Bůh štěstí!“

Šlechtova restaurace po půl století ožívá.
Fotografie z probíhající rekonstrukce poskytl hlavní město Praha (2019).

VÝBĚROVÁ LITERATURA

FOJTÍK, Pavel. Tramvajová vozovna v Královské Oboře. Společnost městské dopravy. 1995
 FOJTÍK, Pavel; LINERT, Stanislav; PROŠEK, František. Historie městské hromadné dopravy v Praze. Dopravní podnik hl. m. Prahy. 2000
 GRÉGR, Eduard. Historie rodiny. Eduard Grégr a syn. 1996
 HÁJEK, Ladislav: Paměti Augustina Bergra. Orbis. 1944
 HÁJEK, Václav. Historie, současnost a vývoj odborného školství v Praze se zaměřením na gastronomické obory. Bakalářská práce. 2013
 HANUŠ, Ignác Jan. Bájeslovní kalendář slovanský. Kober & Markgraf. 1860
 HAŠEK, Jaroslav. Kobylná Džama. Svět zvířat, č. 10. 1913
 HERRMANN, Ignát. Ze staré Prahy. Svoboda. 1970
 HOŠTÁLKOVÁ-PACÁKOVÁ, Božena; kolektiv. Pražské zahrady a parky. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu. 2000
 JEŠUTOVÁ, Eva; kolektiv. Od mikrofonu k posluchačům. Český rozhlas. 2003
 KANTŮRKOVÁ, Eva; NYKLOVÁ, Milena. Pravda a báseň Evy Kantůrkové. Baronet. 2006
 KLIMENT, Josef. Zápisky legionářovy. Zdeněk Susa. 2005
 Kolektiv autorů. Průvodce po Praze. Spolek ku povznesení návštěvy cizinců v Praze a okolí. 1887
 KROMMUS, Václav. Kronyka čili dějepis všech powodni poslaupných let. Vetterl. 1845
 LEGIS-GLÜCKSELIG, Gustav Thormund. Miniaturgemälde von Prag. E. Vetterl'sche Buchdruckerei. 1853
 LUSTIG, Arnošt. 3x18 (portréty a postřehy). Hak. 2002
 NERUDA, Jan. Drobné klepy. Odeon. 1969
 NOVÁK, Ladislav. Rodina vynálezců. Archiv pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce. 1941
 PATZAKOVÁ-JANDOVÁ, Anna; kolektiv. Prvních deset let Československého rozhlasu. Radiojournal. 1935
 RAINOLD, Karl Eduard. Prag und seine Umgebungen. Haase. 1831
 RUTH, František. Kronika královské Prahy a obcí sousedních I, II, III. Pavel Körber. 1903–1904
 RULÍK, Jan. Kalendář historický. Jan Karel Hraba dědici. 1797
 ŘEZNÍČEK, Václav. Naše zlatá matička. Díl čtvrtý: Kniha Chotek. 1924
 ŘIVNÁČ, František. Průvodce po Praze a okolí. Nákladem Frant. Řivnáče. 1881
 SEIFERT, Jaroslav. Všecky krásy světa. Československý spisovatel. 1985
 SCHOTTKY, Julius Max. Prag, wie es war und wie es ist. J. G. CALVE'sche Buchhandlung. 1832
 SCHWARZ, František Vendelín. Památník Besedy Měšťanské v Praze na oslavu padesátileté činnosti spolku 1845–6/1895–6. Měšťanská beseda. 1896
 STÁTNIKOVÁ, Pavla. Zmizelá Praha. Povodně a záplavy. Paseka. 2012
 ŠUBERT, František Adolf. Dějiny Národního divadla v Praze 1883–1900, díl III. Unie. 1908
 TYL, Josef Kajetán. Sebrané spisy (díl IV.). Nakladatelství I. L. Kober. 1900

TYL, Josef Kajetán. K sedmdesátému výročí jeho smrti. J. Otto. 1926
 VACEK, František. Dějiny Bubenče, Dejvic, Šárky a okolí. Sborník příspěvků k dějinám Královského hlavního města Prahy (4. svazek). 1923
 VACULÍK, Ludvík. Dřevěná mysl. Dokořán. 2008
 VONDRUŠKA, Vlastimil. Církevní rok a lidové obyčejy. Dona. 2005
 VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, Olga. Kancléř Metternich ve Stromovce. Národní listy. 1. 8. 1926
 VYKOUKAL, František Vladimír. Rok v starodávných slavnostech našeho lidu. Backovský. 1901
 WIRTH, Zdeněk; KRESTA, Josef; RUCHAŘ, Miroslav; MACHÁČEK, Miroslav. Park kultury a oddechu Julia Fučíka. STN. 1955
 ZAP, Karel Vladislav. Průvodce po Praze. Krečmár. 1848
 ZAP, Karel Vladislav. Popsání královského hlavního města Prahy pro cizince i domácí. Josefa Fetterlová, nákladem V. Špinky. 1835
 ZIBRT, Čeněk. Jak se kdy v Čechách tancovalo. F. Šimáček. 1895

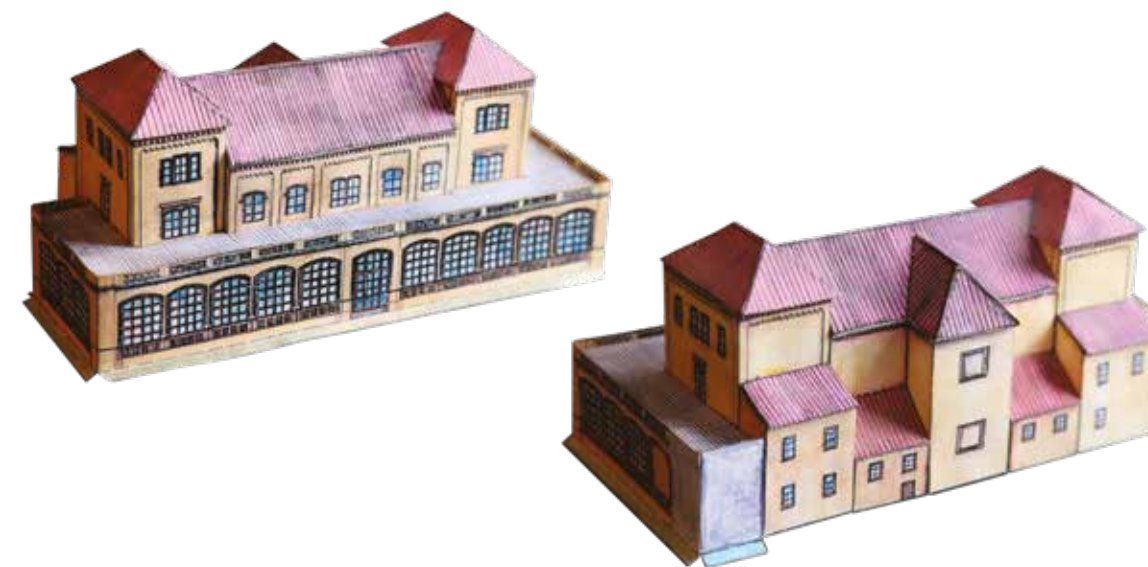
Publicistické články:

ČERMÁK, Jan. Praha XIX. Dejvice – Bubeneč. Legie. 9. 1. 1936
 JAN Z LÍPY. Úryvek ze života páně Snilkova. Paleček, č. 39. 1875
 KOKOŘINSKÝ, Václav Hanuš; HAVLÍČEK, Karel. Smíření. Národní noviny. 27. 5. 1848
 KŘÍKAVA, Louis. Pestrý den. Národní politika. 30. 9. 1917
 KUFFNER, Josef. Feuilleton (V Praze, 17. ledna). Národní listy. 18. 1. 1887
 KUFFNER, Josef. Feuilleton (V Praze, 28. února). Národní listy. 2. 3. 1887
 KUFFNER, Josef. Feuilleton (V Praze, 3. června). Národní listy. 4. 6. 1889
 MUSEL, František. Příspěvek k životu Jana Pešty. Informační zpravodaj KAVK – VHŠ, č. 52. 1995
 NERUDA, Jan. Ferdinand Břetislav Mikovec. Zlatá Praha. 19. 3. 1886
 NERUDA, Jan. Národní slavnosti. Národní listy. 24. 4. 1867
 PAŠEK, Mirko. Dávná epizoda. Rudé právo. 26. 11. 1981
 PEŠEK, Bohumil. Jan Pešta. Informační zpravodaj KAVK – VHŠ, č. 97. 2010
 PEŠKA, Bedřich. Okolí pražské v písních pro mládež. J. Otto. 1873
 PUJMANOVÁ, Marie. Život byl překrásný. Literární noviny. 16. 5. 1959
 VACHEK, Emil. Pražské sady. Světozor, č. 33. 1914–1915
 VAVÁK, František. Z paměti Františka Vaváka, rolníka v Milčicích. Lumír. 29. 3. 1855
 ŠIMŮNEK, Karel. Život ve staré Praze 1872–1882. Národní listy. 29. 10. 1940
 ŠTORCH, Karel Boleslav. Slavnost svornosti. Kwěty. 27. 5. 1848

Dále bylo užito množství drobných článků zejména z listů:

Čech, Dennice novověku, Expres, Hudební zpravodaj, Kwěty, Lidová demokracie, Lidové noviny, Máj, Moravská orlice, Národní listy, Národní politika, Práce, Pražský denník, Právo lidu, Polední list, Světozor, Venkov ad.

Z HISTORIE KRÁLOVSKÉ OBOŘE	7
POČÁTKY POHOSTINSTVÍ VE STROMOVCE	19
SLAMNÍK VE STROMOVCE	25
SLAVNOST SVORNOSTI ČECHŮ A NĚMCŮ	35
VÁCLAV PETZOLD A SEDMDESÁTINY FRANTIŠKA PALACKÉHO	45
VÁCLAV ŠLECHTA A TRAMWAY DO STROMOVKY	56
ŠLECHTOVA RESTAURACE	66
ANTONÍN ŠLECHTA A KONEC CÍSAŘSTVÍ	79
HLÁSÍME SE ZE STROMOVKY	89
JAN WERICH VZPOMÍNÁ	104
OHEŇ, VODA A ZNOVUZROZENÍ	105
VÝBĚROVÁ LITERATURA	118

Lukáš Berný

ŠLECHTOVA RESTAURACE Obrázky z historie Stromovky

Autory ilustrací v koláži na obálce jsou Karel Schwidernoch a Ferdinand von Rezníček
Autorem fotografií na stranách 4, 76, 77, 116 a 119 je Zdeněk Kneibl
Autorem fotografií na straně 117 je Martin Frouz
Autorem grafiky na straně 5 je Hetzinsel Färberinzel (Muzeum hlavního města Prahy)
Skleněný diapositiv Královská obora na zadní straně obálky pochází
ze Sbírký Národního muzea (Fotoarchiv, PS 1351)

Obálku navrhl: Lukáš Berný

Vydal Lukáš Berný – Nakladatelství Hutter jako svou 2. publikaci

Grafická úprava a sazba: Tereza Kostelníčková
Odpovědný redaktor: Lukáš Berný
Technický redaktor: Tereza Kostelníčková
Jazyková redakce: Václav Kozuk a www.bezchip.cz

Vytiskla Tiskárna Polygraf, Modřišice 156, 511 01 Turnov, www.tisk.cz
120 stran, vydání 1.
Náklad 500 výtisků

ISBN: 978-80-907291-1-7